

MONUMENTALE STATUS GRAVEN KNIL-SOLDATEN EN HUN VROUWEN

Tijdens de Tweede Wereldoorlog en de Indonesische Onafhankelijkheidsoorlog hebben onze (groot)ouders voor de Nederlandse Staat gevochten in het Koninklijk Nederlandsch-Indisch Leger (KNIL). Molukse militairen die zij-aan-zij vochten met de Nederlanders en hun hadden leven gegeven om de 'voorbeeldkolonie' Nederlands-Indië tot het einde toe in stand te houden. Na demobilisatie van het KNIL werden in totaal 4000 overgebleven militairen met hun gezinnen, ca. 12.500 Molukkers, in 1951 op dienstbevel 'tijdelijk' weggevoerd naar Nederland, omdat repatriëring niet toegestaan werd. Hierbij moet ook een kanttekening geplaatst worden dat er een grote groep van ongeveer 500 mensen achterbleven, bestaande uit vrouwen, maar ook kinderen van de grotere gezinnen. *'Tussen het besluit vertrekken en inscheping zat heel weinig tijd. Wie niet aanwezig was, miste letterlijk de boot.'* (Steijlen, 2018) Bij de grotere gezinnen moest men een keuze maken welke van de kinderen ze mee zouden nemen.

Tijdens de overtocht of direct na aankomst werden de militairen uit hun dienstverband ontslagen. Ze werden zonder pardon afgedankt na hun jarenlange trouwe dienst in het KNIL. Vervolgens moesten zij noodgedwongen hun leven oppakken in een vreemd land met een andere cultuur en een andere klimaat waarvan ze de taal niet machtig waren. Bovendien werden ze collectief ondergebracht in o.a. oude kazernes, militaire kampen en voormalig concentratiekampen, afgezonderd van de Nederlandse samenleving. Daar moest men zich onder embarmelijke omstandigheden zien te redden met een paar gulden in de week, want werken of zich mengen met de Nederlandse samenleving mocht ook niet aangezien het verblijf van tijdelijke aard zou zijn. Daarmee werden de militairen en hun gezinnen tevens gedegradeerd van de middenklasse tot de sociaaleconomische onderklasse van de maatschappij. Het beleid van de Nederlandse overheid was jarenlang gericht op een terugkeer van de Molukse gemeenschap. De Molukse gemeenschap kwam echter van een koude kermis thuis, want na bijna twintig jaar maakte de overheid een einde aan de tijdelijke situatie. De overheid vond dat de Molukkers nu maar eens wel moesten integreren in de samenleving. De ex- KNIL-soldaten hadden hun leven, hun ziel en zaligheid gegeven voor Nederland, maar niet alleen waren ze van huis en haard verdreven, ook voelden ze zich door Nederlandse Staat tot op het bot vernederd. Daar sta je dan als Molukker, en probeer er dan maar iets van te maken vanuit een achtergestelde positie. Niet eens gesproken over de onverwerkte trauma's, pijn, verdriet, teleurstelling en de voortdurende heimwee.

In 2021 hadden burgemeesters, waaronder de burgemeester van Bernheze, het kabinet opgeroepen om het leed dat de Molukkers 70 jaar geleden is aangedaan te erkennen. Naar aanleiding van deze oproep hebben we

gemeente Bernheze daaropvolgend verzocht om de graven van de Molukse KNIL-soldaten en hun eega een monumentale status te geven. Naar onze mening krijgt de eerste generatie Molukkers hiermee, met terugwerkende kracht, de erkenning die zij behoren te krijgen en doet dit recht aan hetgeen zij voor Nederland hebben betekend. Hiermee wordt ook het verleden gedeeltelijk rechtgezet. Ik zeg gedeeltelijk, want zoals ook in de Molukkenbrief aan Minister President Rutte vermeld werd, zijn de littekens tot op de dag van vandaag voelbaar in de Molukse gemeenschap. Het verleden heeft namelijk ook zijn sporen achtergelaten. Uit het onderzoeksrapport 'Molukkers in Nederland' van het CBS uit 2020 blijkt dat Molukkers op verschillende gebieden nog steeds achterlopen in vergelijking met de autochtone Nederlander. Wij vinden dat de Nederlandse Staat hier ook voor verantwoordelijk is en de plicht heeft om hier wat aan te doen. Dit werd ook door de burgemeesters beaamd in de Molukkenbrief. Men vindt namelijk dat de overheid i.s.m. de gemeenten meer moet investeren om de Molukse identiteit en cultuur te versterken en om de sociaaleconomische positie van de Molukker te versterken.

Medio januari dit jaar heeft het college van B&W van Bernheze de intentie uitgesproken om mee te werken aan een monumentale status. Aanvankelijk had het college het verzoek afgewezen in verband met de begraafplaats aan de Parkstraat in Nistelrode. De gemeente heeft namelijk het plan om deze begraafplaats na verloop van tijd te ruimen. Na diverse overleggen en een bijeenkomst van de Molukse Gemeenschap en wethouder Maarten Everling, was het college uiteindelijk overstag gegaan. Er werd overeengekomen om een tweetrapsraket methode toe te passen. In samenwerking tussen de Molukse gemeenschap en de gemeente is er verder gewerkt aan een gedegen voorstel. Het voorstel wat er ligt, is gedaan ter ere van de eerste generatie Molukkers, onze helden. Als gemeente Bernheze volledige goedkeuring verleent aan dit voorstel is dat wat ons betreft een eerste gebaar van erkenning en waardering voor het leed dat de eerste generatie Molukkers is aangedaan. Een eerste stap om het verleden recht te zetten en een nieuw startpunt om te werken aan de versterking en verbetering van de positie van de Molukkers in Bernheze en Nederland.

Namens de Molukse gemeenschap Nistelrode e.o. en Werkgroep Monumentale Status KNIL-graven,

Hartelijk dank voor uw aandacht en medewerking!

Thacas Roemloes

Vertegenwoordiger Molukse Gemeenschap Nistelrode e.o.

Bron:

Steijlen, F. (2018, 3 mei) Molukkers willen aandacht voor hun 'vergeten kinderen'. Brabants Dagblad

<https://www.bd.nl/vught/molukkers-willen-aandacht-voor-hun-vergeten-kinderen~aac14fbc/>

Bijlagen:

- Molukkenbrief burgemeesters
- CBS rapport 2020 'Molukkers in Nederland'

Zijne Excellentie Minister-president
de heer M. Rutte
Ministerie van Algemene Zaken
Postbus 20001
2500 EA DEN HAAG

Onderwerp : Burgemeesters Molukkenbrief Datum : 8 april 2021

Zijne Excellentie Minister-president, Hooggeachte heer Rutte,

Zondag 21 maart jl. publiceerden burgemeesters een brief waarin zij het nieuwe kabinet opriepen om het leed dat de Molukkers 70 jaar geleden is aangedaan te erkennen. Op die dag, 21 maart 2021, was het 70 jaar geleden dat de eerste Molukkers (voornamelijk KNIL-militairen en hun gezinnen) in Nederland aankwamen voor een tijdelijk verblijf van maximaal zes maanden.

21 maart 1951 arriveerde het eerste schip in Rotterdam. 21 juni 1951 voer het laatste schip met Molukkers de haven binnen.

Het betrof geen vluchtelingen, asielzoekers of migranten, maar loyale militairen die in het Nederlandse leger hadden gediend. Zij kwamen met hun gezinnen. De militairen hadden niet alleen gediend, maar ook gevochten uit naam van onze koningin.

Desalniettemin werd deze groep mensen niet met alle egards ontvangen in Nederland. Van een warm bad vol dankbaarheid was geen sprake. Het werd een ijskoude douche. De Molukkers werden weggestopt in kampen die kort daarvoor nog door de Duitse bezetter waren gebruikt. De strijders voor de Nederlandse belangen werden zelfs ontslagen uit het leger. Van een snelle terugkeer was helemaal geen sprake meer. Er was veel leed, onbegrip en woede. Deze littekens zijn tot op de dag van vandaag nog voelbaar in de Molukse gemeenschap.

Wij, als burgemeesters, die zich verbonden voelen met de Molukse gemeenschap, menen dat het hoog tijd is voor een betekenisvolle stap.

Wij vragen u, als Minister-President, het bijzondere historische moment, dit jaar aan te grijpen om te erkennen dat de wijze van ontvangst en opvang destijds Nederland onwaardig is geweest en dat dit diepe sporen heeft nagelaten, tot op de dag van vandaag.

De erkenning van deze situatie is van groot belang, omdat de onvrede ertoe leidt dat velen binnen de Molukse gemeenschap ook nu nog moeilijk naar de toekomst kunnen kijken. Zeker bij de jongste generaties zal een dergelijk gebaar veel pijn weghalen. 21 juni a.s. zou een prachtige datum zijn om een dergelijk gebaar te maken.

In aanvulling hierop zal er ook meer geïnvesteerd moeten worden (onder andere via gemeenten met Molukse wijken) in de Molukse gemeenschap. Hierbij gaat het wat ons betreft om versterking van de Molukse identiteit, cultuur en geschiedenis, maar ook om versterking en ondersteuning op sociaal en economisch gebied.

Ook pleiten wij ervoor dat er weer een landelijk overleg komt met de Molukse gemeenschap om de achterdocht jegens de overheid te verkleinen.

Molukkers in Nederland hebben een grote verbondenheid met elkaar. Dat blijkt ook wel uit de diverse Molukse wijken en de wijze waarop Molukkers zich verbinden binnen gemeenten waar geen Molukse wijken zijn. Aan de andere kant zien we Molukkers in alle geledingen van de Nederlandse samenleving die er in slagen hun toekomst vorm te geven.

Er is ook een groot aantal rolmodellen. Molukse mannen en vrouwen, jongens en meisjes, die boven zichzelf zijn uitgestegen en een voorbeeldfunctie vervullen. Het prachtige, onlangs uitgebrachte boek 'Role Models, 70 Molukse succesverhalen' is daar het bewijs van.

Er is sprake van een enorme veerkracht. Men verstaat de evenwichtskunst tussen respect en aandacht voor de eigen geschiedenis en het vooruitkijken naar de toekomst in Nederland.

Er zullen dus van alle kanten stappen moeten worden gezet. Vanuit de Nederlandse samenleving en overheid een erkenning van het leed dat is aangedaan. Aan de andere kant moet er worden gekeken naar de toekomst. Want zoals het boek Role Models beschrijft: 'Je kan niet hopen op een beter verleden, maar wel bouwen aan een hoopvolle toekomst.'

Laten we dát doen. Na de erkenning van het aangedane leed uit het verleden kunnen we door met de toekomst. Wij, als burgemeesters, zijn trots op de Molukse gemeenschappen in vele Nederlandse gemeenten.

We zien uit naar de samenwerking en een mooie toekomst en hopen op een mooi gebaar van u.

Met hoogachting,

Sjors Fröhlich, burgemeester Vijfheerenlanden

Gerdo van Grootheest, burgemeester Culemborg

Martijn Vroom, burgemeester Krimpen aan den IJssel

Victor Molkenboer, burgemeester Woerden

Han Weber, burgemeester Zuidplas

Anton Stapelkamp, burgemeester Aalten

Arjen Gerritsen, burgemeester Almelo

Liesbeth Spies, burgemeester Alphen aan den Rijn

Lucas Bolsius, burgemeester Amersfoort
Ton Heerts, burgemeester Apeldoorn
Marco Out, burgemeester Assen
Jan Luteijn, burgemeester Barneveld
Manon Pelzer, burgemeester Bergen Limburg
Peter Rehwinkel, burgemeester Bergen Noord-Holland
Marieke Moorman, burgemeester Bernheze
Paul Depla, burgemeester Breda
Gregor Rensen, burgemeester Brielle
Marianne Besselink, burgemeester Bronckhorst
Peter Oskam, burgemeester Capelle aan den IJssel
Wim Hillenaar, burgemeester Cuijk
Fred Veenstra, burgemeester De Fryske Marren
Roger de Groot, burgemeester De Wolden
Marja van Bijsterveldt, burgemeester Delft
Greet Buter, burgemeester Deurne
Ron Koning, burgemeester Deventer
Loes van der Meijs, burgemeester Doesburg
Marina Starmans-Gelijns, burgemeester Dongen
Gert de Kok, burgemeester Drimmelen
Jos Hessels, burgemeester Echt-Susteren
René Verhulst, burgemeester Ede
Gerard Beukema, burgemeester Eemsdelta
Tom Horn, burgemeester Epe
Michiel van Veen, burgemeester Gemert-Bakel
Hans Teunissen, burgemeester Gennep
Han ter Heegde, burgemeester Gooise Meren
Harm-Jan van Schaik, burgemeester Harderwijk
Marleen Sanderse, burgemeester Hattem
Jan Willem Wiggers, burgemeester Heerde
Tjeerd van der Zwan, burgemeester Heereveen
Paul Verhoeven, burgemeester Heeze-Leende
Anneke Raven, burgemeester Hellendoorn
Elly Blanksma-van den Heuvel, burgemeester Helmond
Henk Jan Bolding, burgemeester Het Hogeland
Arie van Erk, burgemeester Hillegom
Bram van Hemmen, burgemeester Hoekse Waard
Rian van Dam, burgemeester Hollands Kroon
Karel Loohuis, burgemeester Hoogeveen

Gilbert Isabella, burgemeester Houten
Niek Meijer, burgemeester Huizen
Roel Cazemier, burgemeester Krimpenerwaard
Dennis Straat, burgemeester Landsmeer
Henry Meijdam, burgemeester Lelystad
Désirée Schmalschläger, burgemeester Leudal
Nelly Kalfs, burgemeester Lingewaard
Sebastiaan van 't Erve, burgemeester Lochem
Annemarie Penn-te Strake, burgemeester Maastricht
Mieke Damsma, burgemeester Midden-Drenthe
Adriaan Hoogendoorn, burgemeester Midden-Groningen
Peter de Baat, burgemeester Montferland
Petra van Hartskamp, burgemeester Montfoort
Klaas Smid, burgemeester Noordenveld
Hans Janssen, burgemeester Oisterwijk
Cora-Yfke Sikkema, burgemeester Oldambt
Annette Bronsvort, burgemeester Oost Gelre
Harry Oosterman, burgemeester Ooststellingwerf
Otwin van Dijk, burgemeester Oude IJsselstreek
Patricia Hoytink-Roubos, burgemeester Overbetuwe
Aart-Jan Moerkerke, burgemeester Papendrecht
Anny Attema, burgemeester Ridderkerk
Arco Hofland, burgemeester Rijssen-Holten
Klaas Smid, burgemeester Roden
Han van Midden, burgemeester Roosendaal
Cor Lamers, burgemeester Schiedam
Jack Mikkers, burgemeester 's-Hertogenbosch
Marcel Fränzel, burgemeester Sint Anthonis
Han Looijen, burgemeester Sint-Michielsgestel
Hans Verheijen, burgemeester Sittard-Geleen
Jan Rijpstra, burgemeester Smallingerland
Gerrit Jan Kok, burgemeester Staphorst
Ruud van den Belt, burgemeester Steenbergen
Rob Bats, burgemeester Steenwijkerland
Ab Reinders, burgemeester Stichtse Vecht
Michiel Uitdehaag, burgemeester Texel
Hans Beenakker, burgemeester Tiel
Theo Weterings, burgemeester Tilburg

Rob van der Zwaag, burgemeester Veere
Luc Winants, burgemeester Venray
Bas van den Tillaar, burgemeester Vlissingen
Jos Penninx, burgemeester Voorst
Roderick van de Mortel, burgemeester Vught
Nol Kleijngeld, burgemeester Waalwijk
Servaas Stoop, burgemeester West Betuwe
Ard van der Tuuk, burgemeester Westerkwartier
Doret Tichelaar-van Oene, burgemeester Wierden
Iris Meerts, burgemeester Wijk bij Duurstede
Joris Bengevoerd, burgemeester Winterswijk
Jan Hamming, burgemeester Zaanstad
Gerrit Jan Gorter, burgemeester Zeewolde
Lucien van Riswijk, burgemeester Zevenaar
Peter Snijders, burgemeester Zwolle

Molukkers in Nederland

De sociaaleconomische positie van Molukse migranten,
hun kinderen en kleinkinderen

Molukkers in Nederland

De sociaaleconomische positie van Molukse migranten,
hun kinderen en kleinkinderen

Verklaring van tekens

.	Gegevens ontbreken
*	Voorlopig cijfer
**	Nader voorlopig cijfer
x	Geheim
–	Nihil
–	(Indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	Het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
Niets (blank)	Een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2019–2020	2019 tot en met 2020
2019/2020	Het gemiddelde over de jaren 2019 tot en met 2020
2019/'20	Oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2019 en eindigend in 2020
2017/'18–2019/'20	Oogstjaar, boekjaar, enz., 2017/'18 tot en met 2019/'20

In geval van afronding kan het voorkomen dat het weergegeven totaal niet overeenstemt met de som van de getallen.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Henri Faasdreef 312, 2492 JP Den Haag
www.cbs.nl

Prepress: Textcetera, Den Haag en CCN Creatie, Den Haag
Ontwerp: Edenspiekermann

Inlichtingen

Tel. 088 570 70 70
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Den Haag/Heerlen/Bonaire, 2020.
Verveelvoudigen is toegestaan, mits CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Samenvatting 5

Inleiding 8

1 Bevolking 11

2 Wonen 22

3 Onderwijs 30

4 Werk en inkomen 36

5 Jeugdzorg en criminaliteit 47

6 Gezondheid 56

7 Methodebeschrijving 65

Beschrijving populatie 65

Onderzoeksmethode 66

Operationalisering 67

Kwaliteit van de uitkomsten 69

Bronbeschrijving 70

Literatuur 75

Bijlagen 76

Medewerkers 80

Samenvatting

De basis van de Molukse gemeenschap in Nederland werd gelegd toen in 1951 circa 12,5 duizend voornamelijk voormalige militairen van het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) en hun families in Nederland arriveerden. In de daaropvolgende 67 jaar is het aantal Molukkers in Nederland uitgegroeid tot een groep van ruim 71 duizend personen, bestaande uit de Molukse migranten, hun kinderen en kleinkinderen.

De meest recente (kwantitatieve) onderzoeken naar de integratie van Molukkers in Nederland dateren van begin jaren 2000. Hierdoor is er weinig actuele informatie over de huidige positie die de Molukkers in Nederland innemen. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft het CBS daarom gevraagd om een nieuw onderzoek naar de sociaaleconomische positie van Molukkers uit te voeren. In tegenstelling tot eerdere onderzoeken die gebaseerd waren op surveys onder Molukse Nederlanders, heeft het CBS de Molukse migranten, hun kinderen en kleinkinderen via registraties in kaart kunnen brengen. Daarbij is het niet alleen interessant om de positie van personen van Molukse komaf op verschillende terreinen te vergelijken met de positie van personen met een Nederlandse achtergrond, maar – indien mogelijk – ook in hoeverre deze positie anders is voor de verschillende generaties Molukkers. Deze studie brengt de positie in kaart van Molukkers op het gebied van demografie, wonen, onderwijs, werk en inkomen, criminaliteit en gezondheid.

De meerderheid van de mannen en vrouwen met een Molukse achtergrond heeft een partner met een Nederlandse achtergrond. Hierbij speelt mee dat de omvang van de groep Molukkers relatief klein is. Vooral de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten kiezen een niet-Molukse partner. Er bestaat echter ook een meer homogeen-Molukse groep waarbij beide partners een Molukse achtergrond hebben. Deze homogeniteit houdt zichzelf in zekere zin in stand. De waarschijnlijkheid dat Molukkers een partner hebben die ook een Molukse achtergrond heeft neemt namelijk toe naarmate zij meer Molukse grootouders hebben en wanneer zij wonen in een gemeente met een Molukse wijk.

Op gebied van wonen is nog altijd sprake van enige ruimtelijke concentratie van de groep Molukkers in Nederland. Zo woont bijna twee derde van de personen met een Molukse achtergrond in een gemeente met een Molukse wijk. Onder de bevolking met een Nederlandse achtergrond is dit aandeel bijna twee keer zo klein. De ruimtelijke concentratie doet zich vaker voor onder Molukkers die zich in mindere mate hebben gemengd op etnisch gebied. Zo wonen personen van Molukse komaf vaker in een gemeente met een Molukse wijk naarmate hun partner en meerdere grootouders ook een Molukse achtergrond hebben. Afgezien van de kleinere kans op een niet-Molukse partner, blijkt de oververtegenwoordiging van Molukkers in gemeenten met een Molukse wijk geen verdere invloed te hebben op de sociaaleconomische positie die personen met een Molukse achtergrond innemen. Tussen de generaties bestaat er nauwelijks verschil in het al dan niet wonen in een gemeente met een Molukse wijk. Jongere Molukse generaties wonen nagenoeg even vaak in een gemeente met een Molukse wijk dan oudere generaties.

Op de in dit onderzoek onderzochte terreinen hebben personen met een Molukse achtergrond over het algemeen een ongunstigere positie dan personen met een Nederlandse achtergrond. Hoewel zij een bijna even hoge arbeidsdeelname kennen als

personen met een Nederlandse achtergrond, hebben personen van Molukse komaf vaker een uitzendbaan, een lager gemiddeld inkomen en zijn zij vaker uitkeringsafhankelijk. Verder zijn personen met een Molukse achtergrond gemiddeld lager opgeleid dan personen met een Nederlandse achtergrond, zijn Molukse jongeren vaker voortijdig schoolverlater en zitten Molukse jongeren minder vaak op havo/vwo. Daarnaast zijn personen van Molukse komaf in alle leeftijdscategorieën vaker verdacht van een misdrijf dan personen met een Nederlandse achtergrond. Op gebied van gezondheid krijgen personen met een Molukse achtergrond vaker diabetesmedicijnen verstrekt dan personen met een Nederlandse achtergrond, maar hebben zij ook gemiddeld lagere zorgkosten.

De grote verschillen in gemiddelde leeftijd per generatie leiden ertoe dat niet altijd kan worden bepaald in hoeverre jongere generaties een betere sociaaleconomische positie innemen dan oudere generaties. Omdat de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten vooral binnen de jongere leeftijdsklassen vertegenwoordigd zijn, zijn de analyses met betrekking tot intergenerationele verschillen met personen met een Nederlandse achtergrond voornamelijk op deze groepen gericht.

Uit de analyses blijkt dat jonge kleinkinderen van Molukse migranten een overwegend nadelige positie innemen ten opzichte van de kinderen van Molukse migranten van dezelfde leeftijd als het gaat om onderwijs en criminaliteit. Zo hebben kleinkinderen van Molukse migranten minder vaak een hoog onderwijsniveau dan de kinderen van Molukse migranten. De cijfers op gebied van criminaliteit laten een soortgelijk beeld zien. Binnen alle leeftijdscategorieën zijn jongere Molukse generaties vaker verdachte van een misdrijf dan de oudere generaties.

Een belangrijk deel van dit onderzoek heeft zich gericht op de vraag in hoeverre deze overwegend ongunstigere positie van personen met een Molukse komaf ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond kan worden verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken. De verschillen in achtergrondkenmerken blijken inderdaad een voorname rol te spelen, al verschilt dit per domein. Vooral verschillen in leeftijd, onderwijsniveau en gezinskenmerken lijken een sleutelrol te spelen in de geconstateerde verschillen tussen personen met een Molukse en personen met een Nederlandse achtergrond. De gemiddeld jongere leeftijd van de populatie Molukkers in Nederland leidt er bijvoorbeeld toe dat zij gemiddeld lagere zorgkosten hebben dan personen met een Nederlandse achtergrond. Ook hebben zij door hun gemiddeld lage leeftijd nog relatief weinig werkervaring, wat van invloed is op de hoogte van het inkomen.

Ook het gegeven dat Molukkers vaker nadelige gezinskenmerken hebben dan personen met een Nederlandse achtergrond speelt een voorname rol in de positie die Molukkers binnen verschillende domeinen innemen. Voor minderjarige kinderen met een Molukse achtergrond geldt dat zij vaker opgroeien in eenoudergezinnen dan kinderen met een Nederlandse achtergrond. Dit gegeven draagt statistisch gezien negatief bij aan zowel het aandeel verdachten van een misdrijf als de schoolprestaties van Molukse leerlingen op de middelbare school.

Met name het hoge aantal voortijdig schoolverlaters en het lage aantal leerlingen op havo/vwo lijkt problematisch. Het gemiddeld lagere onderwijsniveau is namelijk een van de belangrijkste voorspellers voor de verschillen tussen personen met een Molukse en personen met een Nederlandse achtergrond. Van het deel van de verschillen in verdachtencijfers dat kan worden verklaard, blijkt het lagere onderwijsniveau onder personen van Molukse komaf

tot 45 jaar één van de belangrijkste verklaringen. Ook in de verschillen in inkomen en in het aandeel dat werkt speelt het lagere onderwijsniveau onder Molukkers een belangrijke rol. Een belangrijk gegeven is dat het onderwijsniveau van de moeder meer dan de helft van het verklaarde verschil in het aandeel leerlingen op havo/vwo verklaart. Daarmee bestaat het gevaar dat het verschil in gemiddeld onderwijsniveau tussen personen met een Molukse achtergrond en personen met een Nederlandse achtergrond in de toekomst blijft bestaan. Gezien de invloed van het onderwijsniveau op verschillende facetten binnen het sociaaleconomisch domein, lijkt de onderwijspositie van Molukkers ook in de toekomst een belangrijk aandachtspunt te blijven.

Het wonen in een gemeente met een Molukse wijk speelt nauwelijks of geen rol in de verklaring van verschillen tussen Molukkers en mensen met een Nederlandse achtergrond. Daarmee is er geen indicatie dat het geconcentreerd wonen van Molukkers van invloed is op de positie van Molukkers. Hierbij moet wel aangetekend worden dat in dit onderzoek het wonen in een gemeente met een (voormalige) Molukse wijk is gebruikt als benadering voor het daadwerkelijk wonen in een Molukse wijk. Dit is omdat het in de praktijk niet om administratieve wijken (of buurten) gaat, maar in veel gevallen slechts om enkele straten of huizenblokken. Wellicht dat dit een te grove benadering is geweest. Aanvullend onderzoek naar de invloed van Molukse wijken zou hier van toegevoegde waarde zijn.

Inleiding

Op verzoek van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) heeft het CBS onderzoek gedaan naar de sociaaleconomische positie van Molukkers in Nederland. De meest recente (kwantitatieve) onderzoeken naar de integratie van Molukkers in Nederland dateren van begin jaren 2000. Hierdoor is er weinig actuele informatie over de huidige positie die de Molukkers in Nederland innemen. Het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid heeft het CBS daarom gevraagd om een nieuw onderzoek naar de positie van Molukkers.

Voor de Molukkers in Nederland geldt dat zij zich al geruime tijd in Nederland hebben gevestigd. De basis van de Molukse gemeenschap werd in 1951 gelegd toen circa 3 500 Molukse militairen op dienstbevel naar Nederland werden overgebracht. Deze militairen hadden in het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) gediend en voor Nederland gevochten tegen Indonesiërs die een onafhankelijkheidsstrijd voerden tegen de Nederlandse overheersing. Inclusief de familieleden die deze KNIL-militairen mochten vergezellen en enkele tientallen mariniers, politierekruten en burgers ging het om zo'n 12 500 personen. In 1962, bij de overdracht van Nederlands-Nieuw-Guinea aan Indonesië, kwam nog een kleine groep Molukkers naar Nederland (Steijlen, 2015).

Uniek aan de Molukse gemeenschap in Nederland is dat zij binnen een tijdsbestek van enkele jaren een omvangrijke migrantengroep in Nederland vormen, terwijl dit bij andere migrantengroepen een meer geleidelijk proces is. Omdat deze groep al langer geleden naar Nederland is gekomen en omdat het CBS deze groep via een specifiek statistisch proces min of meer compleet heeft kunnen traceren in de Basisregistratie Personen (BRP)¹⁾, was dit een unieke mogelijkheid om niet alleen de integratie van Molukse migranten, maar ook van hun kinderen en kleinkinderen te onderzoeken. Dit onderzoek richt zich op deze Molukse migranten, hun kinderen en kleinkinderen die op 1 januari 2018 geregistreerd stonden in de Basisregistratie Personen (BRP).

Eerder onderzoek naar de (sociaaleconomische) positie van Molukkers in Nederland was noodgedwongen uitgevoerd op basis van enquêtes (zie ook Straver, 2005). Met de huidige dataset is het mogelijk om integraal – dus voor iedereen uit de populatie Molukkers – onderzoek te doen naar de positie van verschillende generaties Molukkers in diverse domeinen. In deze publicatie is inzichtelijk gemaakt wat de positie is van mensen met een Molukse achtergrond in vergelijking met mensen met een Nederlandse achtergrond, op het gebied van demografie, wonen, onderwijs, werk en inkomen, criminaliteit en gezondheid. In dit onderzoek zijn verschillende generaties Molukkers onderscheiden: niet alleen de Molukse migranten zelf, maar ook de kinderen en kleinkinderen van de Molukse migranten. Waar mogelijk is inzichtelijk gemaakt of verschillen tussen mensen met een Molukse en Nederlandse achtergrond bij elke volgende generatie afgenomen zijn. De grote verschillen in gemiddelde leeftijd leiden er echter toe dat dit niet voor alle leeftijdsgroepen kan worden bepaald. Omdat de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten vooral binnen de jongere leeftijdsklassen vertegenwoordigd zijn, zijn de analyses met betrekking tot intergenerationele verschillen van personen van Molukse komaf ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond voornamelijk op jongeren gericht.

¹⁾ Zie voor een beschrijving van dit proces de Afbakening onderzoekspopulatie in hoofdstuk 7 Methodebeschrijving.

Het ministerie van SZW heeft ook gevraagd om binnen de verschillende generaties Molukkers te onderzoeken in hoeverre er verschillen zijn tussen mensen met een cultureel gemengde achtergrond hebben (1 of 2 Molukse grootouders) of juist een homogene Molukse achtergrond (3 of 4 Molukse grootouders). Omdat er binnen de generaties Molukkers niet zoveel diversiteit is in het aantal Molukse grootouders, was dit echter niet altijd mogelijk.

Populatie

De populatie in dit onderzoek bestaat uit alle Molukse migranten, hun kinderen en kleinkinderen, en mensen met een Nederlandse achtergrond die op 1 januari 2018 geregistreerd stonden in de Basisregistratie Personen (BRP). In dit onderzoek worden alle Molukse migranten die voor 1963 naar Nederland zijn gekomen en hun nageslacht als 'Molukker' gedefinieerd. Personen met een Molukse naam die zich in 1963 of later in Nederland vestigden en hun afstammelingen zijn in deze analyse buiten beschouwing gelaten.

In dit onderzoek zijn drie groepen/generaties Molukkers onderscheiden:

1. Personen die voor 1963 naar Nederland zijn gekomen en een als Moluks geïdentificeerde achternaam hebben. Zij zijn nagenoeg allemaal geboren in Indonesië, Nederlands-Indië en Nederlands-Nieuw-Guinea (Molukse migranten);
2. De kinderen van de Molukse migranten;
3. De kleinkinderen van Molukse migranten.

Opgemerkt dient te worden dat de kleinkinderen van Molukse migranten volgens de reguliere definitie van migratieachtergrond die door het CBS wordt gehanteerd als personen met een Nederlandse achtergrond worden getypeerd, indien hun beide ouders in Nederland zijn geboren. Ten behoeve van dit onderzoek wordt ook deze groep als personen met een Molukse achtergrond beschouwd.²⁾

Leeswijzer

In deze rapportage worden achtereenvolgens de terreinen demografie, wonen, onderwijs, werk en inkomen, criminaliteit en gezondheid beschreven. Naast beschrijvende analyses is er ook aandacht voor decompositieanalyses om te bepalen in hoeverre verschillen tussen de Molukse generaties en personen met een Nederlandse achtergrond kunnen worden verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken. Voor ieder thema wordt waar mogelijk de situatie van Molukse migranten, hun kinderen en kleinkinderen vergeleken met die van leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond.

Hoofdstuk 1 geeft een demografisch overzicht van de populatie Molukkers in Nederland, waarbij gekeken wordt naar de omvang van de verschillende generaties, gemengde relaties, leeftijdsopbouw, vruchtbaarheid en levensverwachting.

In hoofdstuk 2 wordt ingegaan op de spreiding van Molukkers binnen Nederland, het wonen in gemeenten met een Molukse wijk en het woningbezit onder Molukkers.

Hoofdstuk 3 behandelt de onderwijsprestaties van Molukse jongeren. De nadruk ligt hier op het voortijdig schoolverlaten, de hoogst behaalde opleiding en het niveau van voortgezet onderwijs in leerjaar 3.

2) Zie hoofdstuk Methodebeschrijving voor een uitgebreide toelichting over de populatieafbakening en generatieafleiding van Molukkers in Nederland.

Hoofdstuk 4 over werk en inkomen geeft inzicht in de arbeidsdeelname van Molukkers, de belangrijkste bron van inkomen, het soort baan dat een werknemer heeft, de arbeidsduur en het (gestandaardiseerd) inkomen.

In hoofdstuk 5 wordt ingegaan op het aandeel verdachten van een misdrijf.

In hoofdstuk 6 over gezondheid worden de verstrekking van geneesmiddelen, de zorgkosten en het beroep op jeugdhulp en jeugdbescherming behandeld.

Tot slot wordt in een apart hoofdstuk de gehanteerde methodologie bij de diverse analyses uiteengezet en wordt een overzicht gegeven van de geraadpleegde literatuur.

1 Bevolking

De demografie van de Molukkers in Nederland staat in dit hoofdstuk centraal. Onder Molukkers worden degenen verstaan die van 1951 tot en met 1962 naar Nederland kwamen, hun kinderen en hun kleinkinderen. De geschiedenis van Molukkers in Nederland begon in 1951, toen circa 12 500 Molukse KNIL-militairen en hun gezinsleden op dienstbevel naar Nederland werden overgebracht. In 1962, bij de overdracht van Nederlands-Nieuw-Guinea aan Indonesië, kwam nog een kleine groep Molukkers naar Nederland (Steijlen, 2015).

De Molukkers die naar Nederland kwamen konden terecht in woonoord, onder andere in omgebouwde voormalige concentratiekampen. Hoewel het verblijf van de Molukkers in Nederland van tijdelijke aard zou zijn, bleek na het uitroepen van de Indonesische onafhankelijkheid terugkeer niet wenselijk en werd het Nederlandse beleid gericht op integratie van de Molukkers in de Nederlandse gemeenschap (Steijlen, 2015). Er werden Molukse woonwijken aangewezen binnen een aantal Nederlandse gemeenten. In 1960 was in Appingedam de eerste Molukse woonwijk die gereed kwam. In de jaren daarna volgden nog meer dan zestig woonwijken (Straver, 2005). Inmiddels wonen de Molukkers meer verspreid over Nederland: ruim een derde van de Molukse migranten, hun kinderen en hun kleinkinderen woont in een gemeente zonder Molukse wijk (zie ook hoofdstuk 2 Wonen).

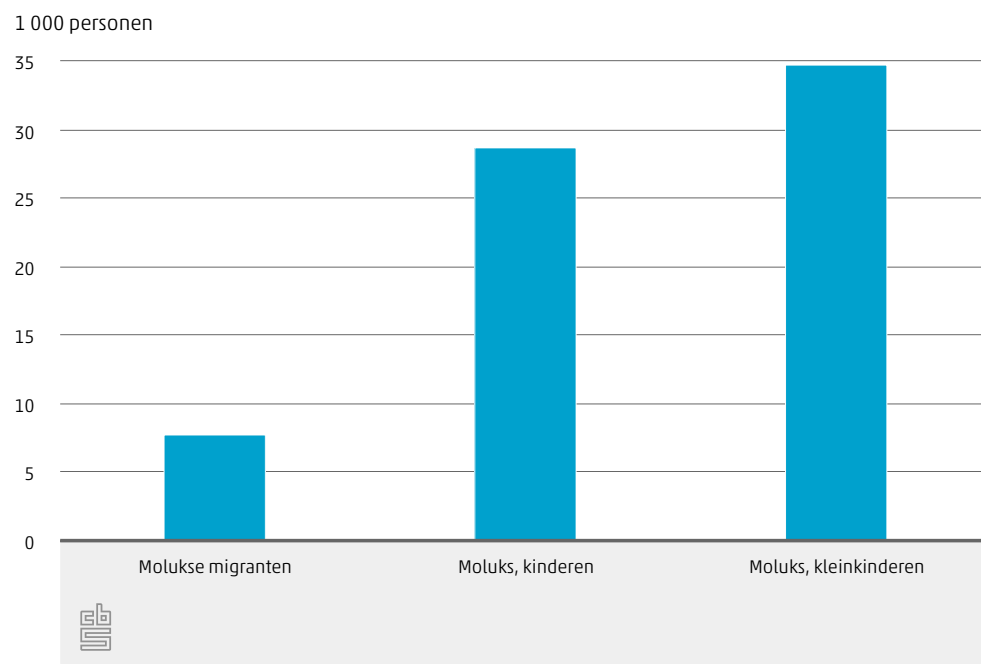
In dit hoofdstuk wordt de demografische situatie van Molukkers in Nederland op 1 januari 2018 geschetst. Er wordt beschreven hoeveel Molukse migranten, kinderen en kleinkinderen er in Nederland wonen en wat de leeftijdsopbouw van deze groepen is. Daarnaast wordt ingegaan op het aantal Molukse ouders en grootouders dat de kinderen en kleinkinderen van de Molukse migranten hebben. Het aandeel van de Molukkers dat samenwoont met een partner wordt vergeleken met dat van leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond. En hebben Molukkers voornamelijk Molukse partners? Voorts wordt het aantal kinderen van Molukse vrouwen vergeleken met dat van Nederlandse vrouwen van dezelfde leeftijd. Tot slot wordt kort ingegaan op de levensverwachting van Molukkers in Nederland.

Molukse migranten, hun kinderen en kleinkinderen in Nederland

Van de Molukkers die in 1951 (en voor een klein deel in 1962) naar Nederland kwamen, waren er op 1 januari 2018 nog een kleine 8 duizend in leven en woonachtig in Nederland. Iets meer dan de helft van hen is vrouw. Met behulp van een lijst met achternamen van degenen die in 1951 naar Nederland kwamen en in 2000 nog in Nederland woonden¹⁾ en op basis van CBS-gegevens over ouders en hun kinderen is afgeleid wie de kinderen en kleinkinderen zijn van de Molukkers die van 1951 tot en met 1962 in Nederland arriveerden. Op 1 januari 2018 waren bijna 29 duizend kinderen en bijna 35 duizend kleinkinderen van de Molukse migranten in Nederland woonachtig.

¹⁾ Zie hoofdstuk 7 voor nadere toelichting over de populatieafbakening van Molukkers in Nederland.

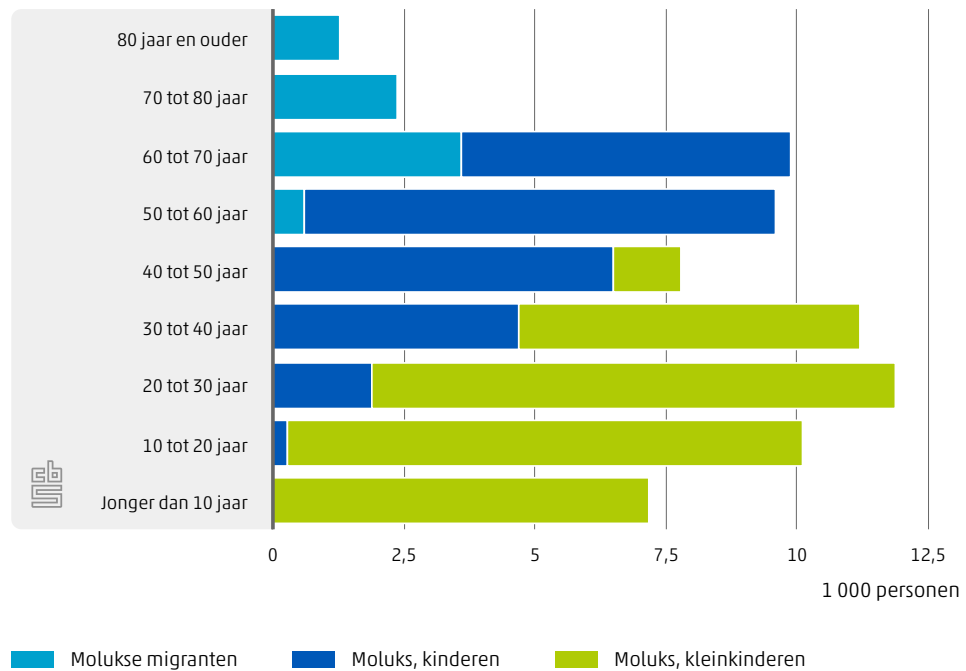
1.1 Populatie Molukkers in Nederland, 1 januari 2018

De gemiddelde leeftijd van de Molukse migranten was op 1 januari 2018 71 jaar, meer dan vier op de vijf waren 65 jaar of ouder. De meesten waren op dat moment rond de 70 jaar en kwamen als kind naar Nederland. Een enkeling uitgezonderd waren de kinderen van de Molukse migranten jonger dan 67 jaar, drie kwart was ouder dan 40 jaar. De gemiddelde leeftijd van de kinderen van de Molukse migranten was op dat moment 49 jaar.

De kleinkinderen van de Molukse migranten waren op 1 januari 2018 gemiddeld 20 jaar. De leeftijden van de kleinkinderen verschillen wel sterk. Zo was meer 43 procent minderjarig (jonger dan 18 jaar), terwijl een klein deel ouder dan 40 jaar was.

1.2 Leeftijdopbouw Molukkers, 1 januari 2018

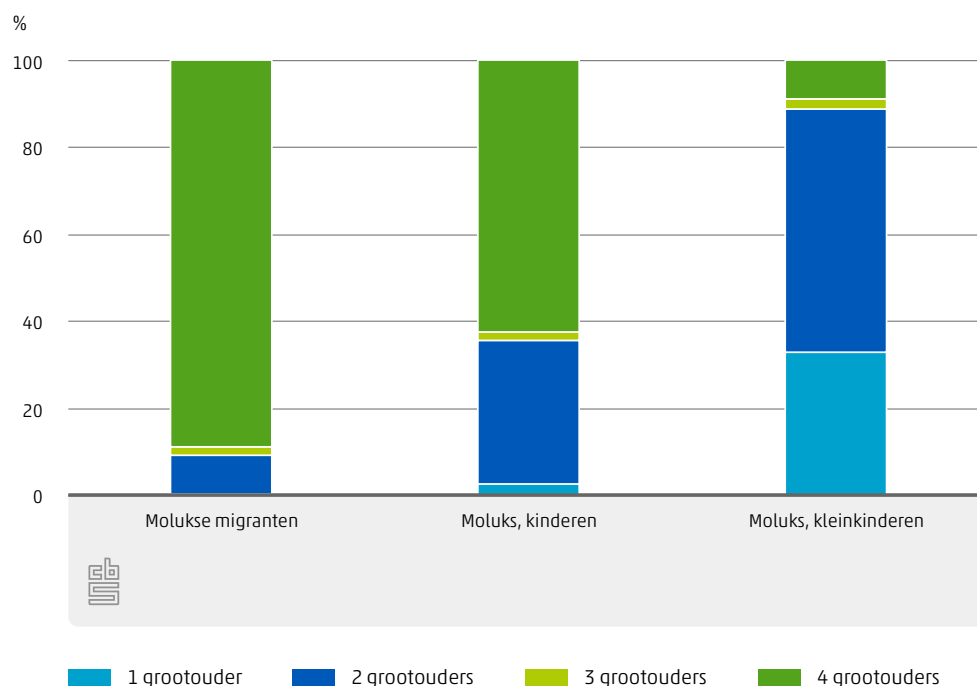

Merendeel kleinkinderen heeft 1 of 2 Molukse grootouders

Het overgrote merendeel van de Molukse migranten die voor 1963 naar Nederland kwamen heeft twee op de Molukken geboren ouders en, naar wordt aangenomen, vier Molukse grootouders.

Door relatie- en gezinsvorming tussen Molukkers en niet-Molukkers hebben de kinderen en de kleinkinderen van de Molukse migranten minder vaak twee ouders met een Molukse achtergrond. Van de kinderen van Molukse migranten heeft bijna twee derde (65 procent) twee Molukse ouders. Ruim een derde van hen heeft één Molukse en één niet-Molukse ouder. Van de kleinkinderen van de Molukse migranten heeft nog 11 procent twee Molukse ouders. Een vergelijkbaar patroon is zichtbaar als het gaat om het aantal Molukse grootouders. Van de kleinkinderen van de Molukse migranten heeft een derde slechts één Molukse grootouder, 56 procent heeft twee Molukse grootouders.

1.3 Molukkers naar aantal Molukse grootouders, 1 januari 2018

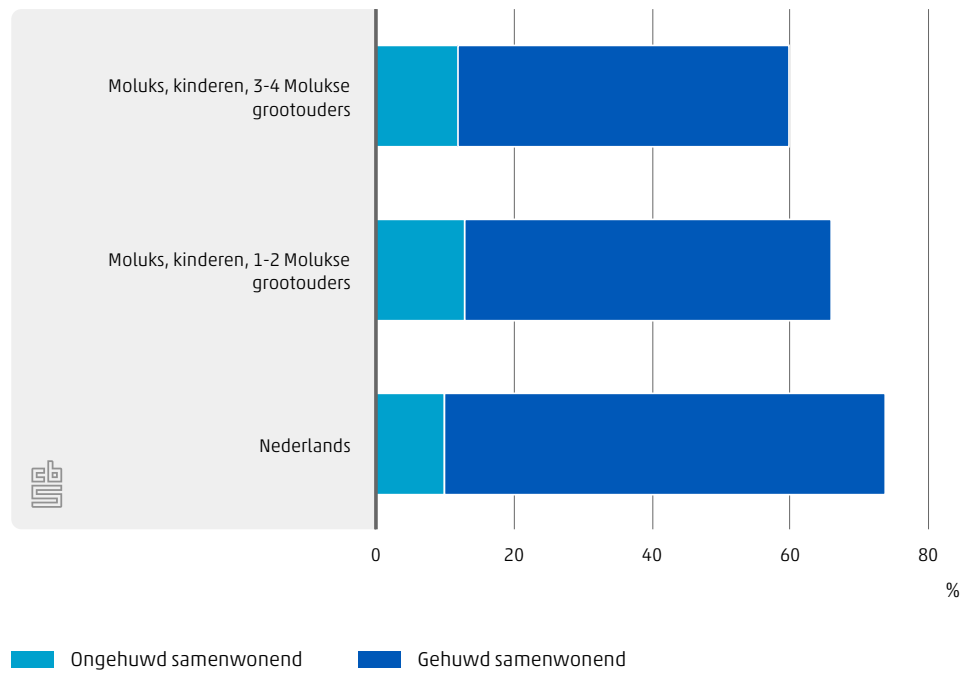

Molukkers wonen minder vaak met een partner

Molukkers wonen minder vaak samen met een partner dan personen zonder migratieachtergrond. Dat geldt zowel voor de Molukse migranten als voor hun kinderen en kleinkinderen. Van de Molukse migranten van 67 tot en met 70 jaar woonde 56 procent gehuwd samen met een partner. Er wordt naar deze leeftijdsgroep gekeken omdat het merendeel van de eerste generatie Molukkers van deze leeftijd is en omdat het overlijden van partners dan nog nauwelijks een rol speelt. Molukse migranten van die leeftijd kwamen als zeer jonge kinderen naar Nederland. Van de leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond woonde 71 procent gehuwd samen met een partner. Ongehuwd samenwonen komt bij mensen van die geboortegeneraties weinig voor en verschilt nauwelijks tussen Molukkers en personen zonder migratieachtergrond. Ook voor Molukse migranten die ouder zijn dan 70 jaar geldt dat zij minder vaak gehuwd samenwonen met een partner dan personen zonder migratieachtergrond van dezelfde leeftijd.

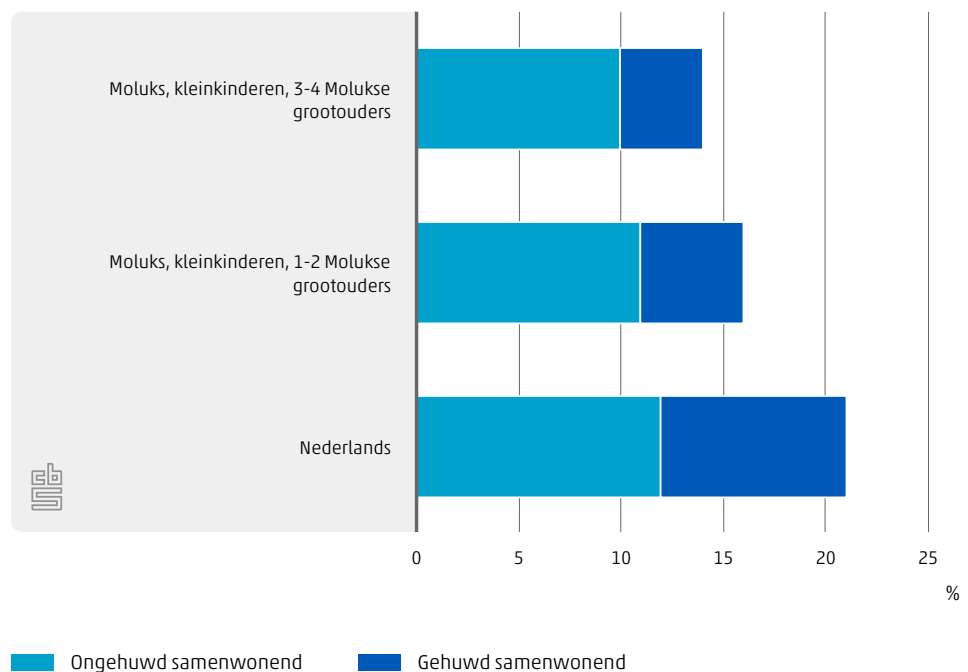
Kinderen van de Molukse migranten wonen eveneens minder vaak samen met een partner dan leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond. Dit geldt het sterkst voor personen met drie of vier Molukse grootouders. Van de kinderen van Molukse migranten van 50 tot 60 jaar met drie of vier Molukse grootouders woonde 59 procent samen met een partner. Van degenen met een of twee Molukse grootouders was dit twee derde en bij leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond drie kwart. Binnen de groep die samenwoont met een partner is het aandeel ongehuwden bij kinderen van de Molukse migranten groter dan bij personen zonder migratieachtergrond.

1.4 Samenwonende 50- tot 60-jarigen, 1 januari 2018

Veel kleinkinderen van Molukse migranten zijn tussen de 20 en 30 jaar. Binnen die leeftijdsgroep woont 21 procent van de personen zonder migratieachtergrond samen met een partner, waarvan iets minder dan de helft gehuwd. Kleinkinderen van Molukse migranten met dezelfde leeftijd wonen minder vaak samen met een partner. Dit geldt het sterkst voor degenen met drie of vier Molukse grootouders, maar ook voor degenen met een of twee Molukse grootouders. Van degenen met een of twee Molukse grootouders woont 16 procent samen met een partner, waarvan twee derde ongehuwd.

1.5 Samenwonende 20- tot 30-jarigen, 1 januari 2018

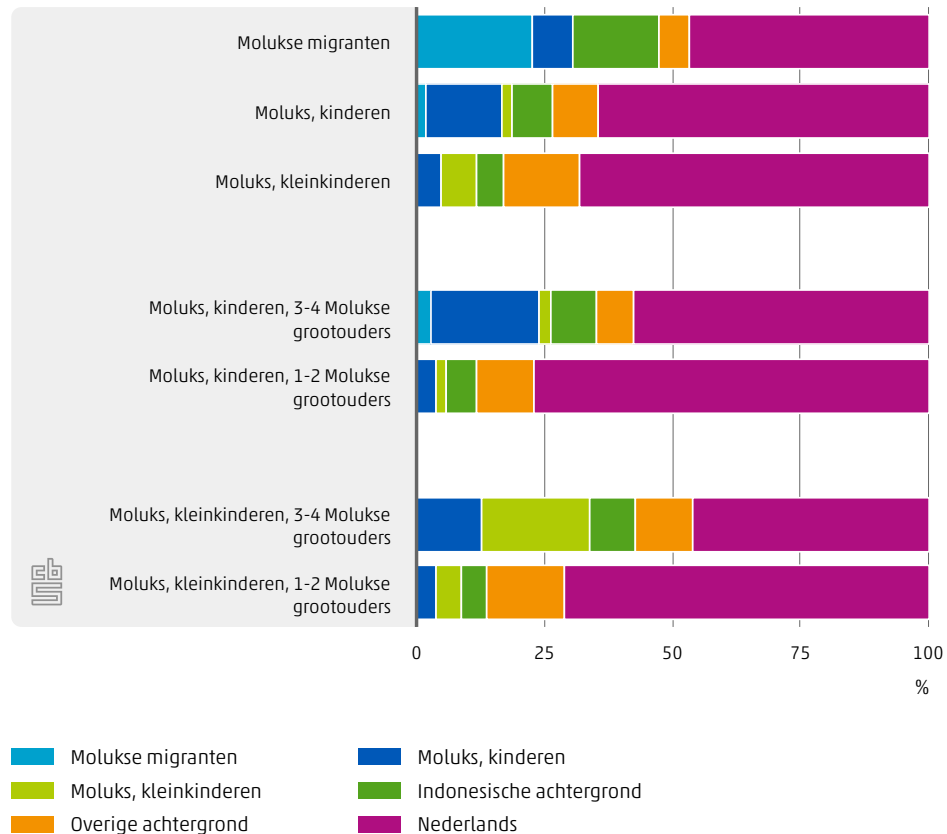
Molukse jongeren groeien vaker op in eenoudergezinnen

Dat Molukkers relatief weinig met een partner samenwonen is eveneens terug te zien in de woonsituatie waarin kinderen opgroeien. Van de kleinkinderen van Molukse migranten tussen 12 en 18 jaar woont 39 procent niet met beide ouders op hetzelfde adres. Bij leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond is dat 26 procent. De kleinkinderen van Molukse migranten wonen vaker dan leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond met alleen hun moeder.

Merendeel van de Molukkers heeft geen Molukse partner

Een minderheid van de Molukse mannen en vrouwen kiest een partner die eveneens Moluks is. Hierbij speelt mee dat de omvang van de groep Molukkers relatief klein is. Van de Molukse migranten die momenteel ongehuwd of gehuwd samenwonen met een partner heeft ruim 30 procent een partner met eveneens een Molukse achtergrond. In de meeste gevallen betreft het een partner die ook zelf naar Nederland is geïmmigreerd vanuit de Molukken. Nog eens 17 procent heeft een partner uit overige delen van Indonesië. De kinderen en kleinkinderen van de Molukse migranten hebben minder vaak een partner van Molukse afkomst. Van de kinderen van de Molukse migranten heeft ruim een kwart een partner met een Molukse of Indonesische achtergrond. Bij de kleinkinderen geldt dat voor 18 procent. Zij hebben vaker een partner zonder migratieachtergrond of een partner met een andere migratieachtergrond. De kans dat iemand met een Molukse achtergrond een partner binnen dezelfde groep heeft, hangt sterk af van het aantal Molukse ouders of grootouders. Zo hebben kinderen van Molukse migranten met twee Molukse ouders zelf aanzienlijk vaker een Molukse partner dan degenen met een Molukse en een niet-Molukse ouder. Bij kleinkinderen van de Molukse migranten hebben degenen met drie of vier Molukse grootouders het vaakst een partner binnen de eigen groep.

1.6 Herkomst partner van Molukkers, 1 januari 2018

Onder Molukkers die getrouwd zijn of een geregistreerd partnerschap hebben is door middel van een multivariaat logistisch regressiemodel onderzocht welke factoren samenhangen met het wel (1) of niet (0) hebben van Molukse partner (zie tabel 1 in de bijlage). Hieruit blijkt eveneens dat de waarschijnlijkheid dat Molukkers een Molukse partner hebben, afneemt met de generatie en groter is naarmate men zelf meer Molukse grootouders heeft. Daarnaast spelen het geslacht, het opleidingsniveau en de woonlocatie van Molukkers een rol. Vooral bij de Molukse migranten hebben vrouwen wat vaker een Molukse partner dan mannen, die wat vaker een partner hebben zonder migratieachtergrond. Hoogopgeleide Molukkers hebben minder vaak dan laagopgeleide Molukkers een Molukse partner.

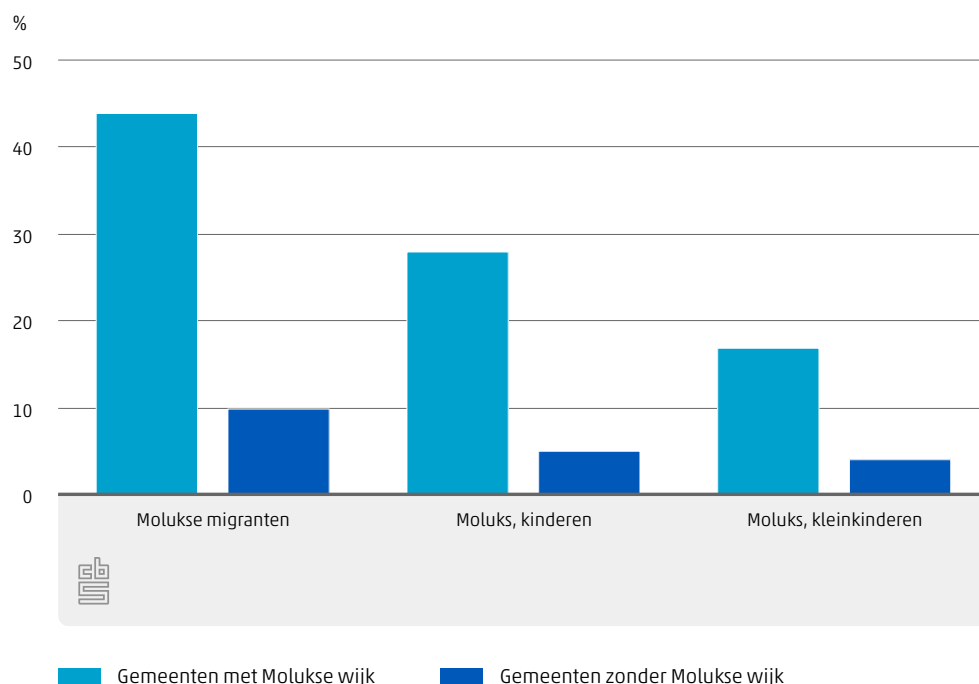
Molukkers in gemeente met Molukse wijk hebben vaker Molukse partner

Ook de woonomgeving hangt samen met het al dan niet hebben van een Molukse partner. Molukkers die in landelijke gemeenten wonen hebben vaker een Molukse partner dan Molukkers die in steden wonen. Molukkers die in een gemeente wonen met een Molukse wijk hebben bovendien vaker een Molukse partner dan Molukkers die elders wonen. Er zijn in Nederland 68 gemeenten met een Molukse wijk.²⁾ Bijna twee derde van de Molukkers in Nederland woont in een gemeente met een Molukse wijk. Van de eerste generatie Molukkers met een partner die in een gemeente wonen met een Molukse wijk heeft 44 procent een Molukse partner. Van degenen die in een gemeente wonen zonder Molukse wijk heeft

2) Zie hoofdstuk 2 voor meer informatie over de gemeenten met een Molukse wijk en de woonpositie van Molukkers.

slechts 10 procent een Molukse partner. Ook de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten die in een gemeente wonen met een Molukse wijk hebben vaker een partner met dezelfde achtergrond dan degenen die in overige gemeenten wonen.

1.7 Molukkers met een Molukse partner, 1 januari 2018

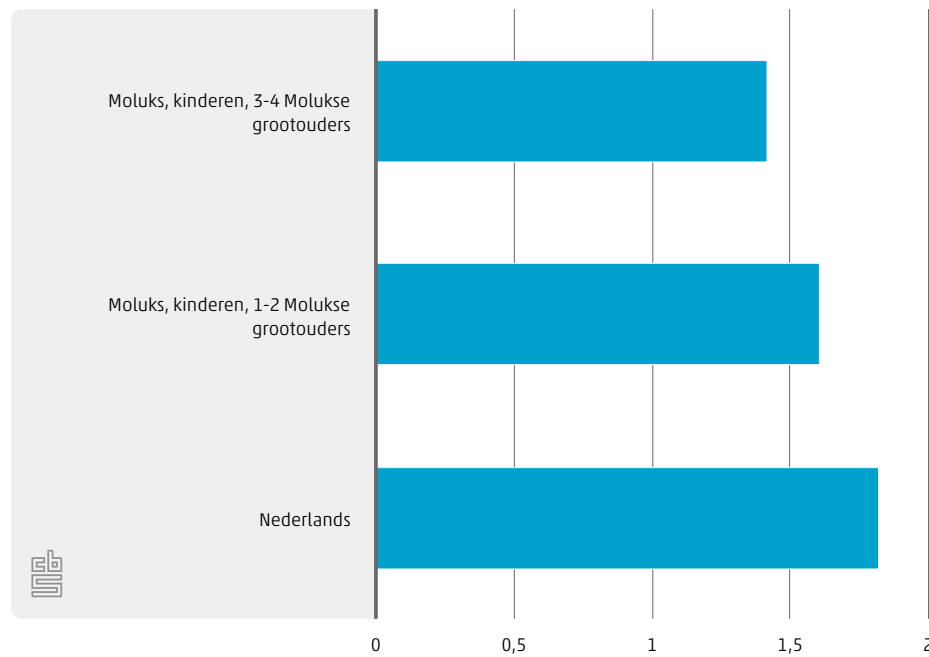

Vrouwelijke Molukse migranten en hun dochters kregen relatief weinig kinderen

Molukse vrouwen die van 1951 tot en met 1962 naar Nederland zijn gemigreerd hebben minder kinderen gekregen dan hun leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond. De Molukse vrouwen die op 1 januari 2018 tussen 67 en 70 jaar waren en als jong meisje naar Nederland zijn gekomen, hebben gemiddeld 1,79 kinderen gekregen. Iets minder dan een kwart (22 procent) is kinderloos gebleven. Vrouwen van dezelfde leeftijd zonder migratieachtergrond kregen gemiddeld 1,92 kinderen. Slechts 13 procent van hen bleef kinderloos.

Bij dochters van de Molukse migranten is het verschil met leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond nog groter. Het aantal Molukse grootouders dat zij hebben speelt eveneens een rol. Dochters van Molukse migranten met drie of vier Molukse grootouders die op 1 januari 2018 tussen 50 en 60 jaar oud waren, kregen gemiddeld 1,42 kinderen. Bijna 30 procent van hen bleef zonder kinderen. Degenen met één of twee Molukse grootouders kregen gemiddeld meer kinderen (1,61) en bleven minder vaak kinderloos (22 procent) dan degenen met drie of vier Molukse grootouders. Het aantal kinderen dat zij kregen lag echter lager dan dat van leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond. Zij kregen gemiddeld 1,82 kinderen, terwijl 19 procent van hen kinderloos bleef. De leeftijd waarop vrouwen hun eerste kind kregen verschilt nauwelijks en ligt voor alle drie de groepen op ruim 28 jaar.

1.8 Gemiddeld kindertal 50- tot 60-jarige vrouwen, 1 januari 2018

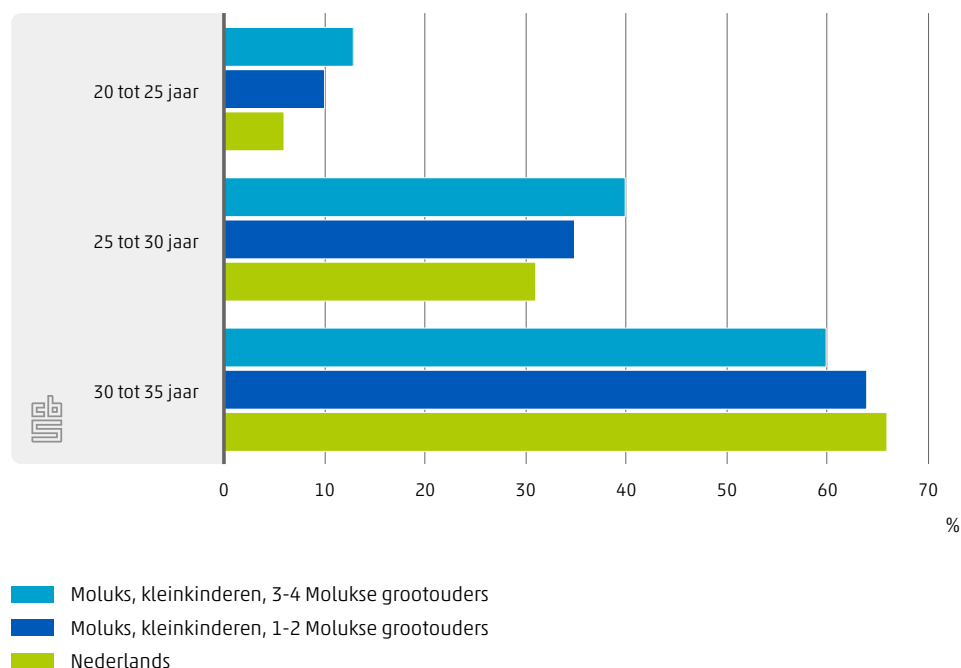

Kleindochters Molukse migranten op jongere leeftijd moeder

De kleindochters van de Molukse migranten zijn nog vrijwel allemaal in de leeftijden dat zij kinderen kunnen krijgen. Voor deze groep kan daarom nog geen uiteindelijk gerealiseerd kindertal worden gemeten. Wel is het mogelijk om voor de kleindochters van verschillende leeftijden een tussenstand te meten en die af te zetten tegen vrouwen zonder migratieachtergrond in dezelfde leeftijdscategorie. Hieruit blijkt dat het lagere aantal kinderen niet of nauwelijks geldt voor de kleindochters van Molukse migranten.

Kleindochters van Molukse migranten die nu tussen de 20 en 30 jaar zijn, zijn juist al vaker moeder dan leeftijdsgenoten zonder migratieachtergrond. Dit geldt het sterkst voor vrouwen met drie of vier Molukse grootouders. Onder vrouwen die nu 30 tot 35 jaar zijn is het beeld omgedraaid, al zijn de verschillen gering. Bij deze leeftijdsgroep hebben vrouwen met drie of vier Molukse grootouders juist het minst vaak kinderen. Kleindochters van Molukse migranten zijn bij het krijgen van het eerste kind gemiddeld jonger dan vrouwen zonder migratieachtergrond. Dit hangt samen met het feit dat zij minder vaak hoogopgeleid zijn en dat hoogopgeleide vrouwen later aan kinderen beginnen. Als rekening wordt gehouden met het opleidingsniveau krijgen kleindochters van Molukse migranten tot hun dertigste ongeveer even veel kinderen als vrouwen zonder migratieachtergrond.

1.9 Moeders onder 20- tot 35-jarige vrouwen, 1 januari 2018

Zelfde levensverwachting personen met Molukse en Nederlandse achtergrond

De leeftijdsspecifieke sterftetekansen over de periode 2013–2017 voor de verschillende generaties Molukkers zijn vergeleken met die van de complete Nederlandse bevolking. Voor de Molukse migranten blijkt daaruit geen significant verschil. Dat wijst erop dat de levensverwachting voor hen min of meer gelijk is aan die voor leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond. Voor de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten zijn er nog geen duidelijke uitspraken te doen over de levensverwachting. Deze groep is nog relatief jong en zowel de omvang als de sterfte is gering. Vanwege deze kleine aantallen zijn er uitschieters in de leeftijdsspecifieke sterftetekansen naar boven en naar beneden te zien, maar gemiddeld lijken de sterftetekansen overeen te komen met die voor niet-Molukse leeftijdsgenoten.

Conclusie

De Molukse migranten in Nederland zijn vrijwel allemaal in dezelfde periode geïmmigreerd. De overgrote meerderheid kwam in 1951 naar Nederland. Van de Molukse migranten die voor 1963 naar Nederland kwamen, waren er op 1 januari 2018 nog iets minder dan 8 duizend in leven en woonachtig in Nederland. Daarnaast woonden er bijna 29 duizend kinderen van Molukse migranten en bijna 35 duizend kleinkinderen in Nederland. De Molukse migranten waren op 1 januari 2018 gemiddeld 71 jaar, hun kinderen zijn gemiddeld 49 jaar. De kleinkinderen zijn met gemiddeld 20 jaar nog jong.

Molukkers verschillen van de gemiddelde Nederlandse bevolking zonder migratieachtergrond wat betreft relatie- en gezinsvorming. Molukkers wonen minder vaak samen met een partner dan personen zonder migratieachtergrond. Ook groeien

kleinkinderen van Molukse migranten vaker op in eenoudergezinnen. Daarnaast kregen vrouwelijke Molukse migranten en hun dochters gemiddeld minder kinderen dan vrouwen van dezelfde leeftijd zonder migratieachtergrond.

Een minderheid van de Molukkers heeft een partner die ook Moluks is. Dit aandeel is het kleinst onder de kleinkinderen van Molukse migranten: zij hebben het vaakst een partner met een andere achtergrond. Door relatie- en gezinsvorming tussen Molukkers en niet-Molukkers hebben opeenvolgende generaties minder vaak twee ouders met een Molukse achtergrond. Dit is dan ook terug te zien in het gemiddeld aantal Molukse grootouders per generatie. Zo heeft slechts iets meer dan 10 procent van de kleinkinderen van Molukse migranten drie of vier Molukse grootouders.

Ondanks de hoge mate van etnische heterogeniteit in partnerkeuze onder de jongere generaties Molukkers, heeft een deel van de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten een Molukse partner. Daarbij lijkt de mate van homogeniteit van de omgeving een belangrijke rol te spelen. Zo neemt de waarschijnlijkheid dat Molukkers een Molukse partner hebben toe naarmate men meer Molukse grootouders heeft. Onder kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten lag het aandeel met een Molukse partner ruim vier maal hoger onder degenen met drie of vier Molukse grootouders dan onder degenen met één of twee Molukse grootouders. Ook bestaat er een samenhang met de woonomgeving: Molukkers die wonen in een gemeente met een Molukse wijk hebben ruim vijf keer zo vaak een partner die eveneens Moluks is dan Molukkers die wonen in een gemeente zonder Molukse wijk.

2 Wonen

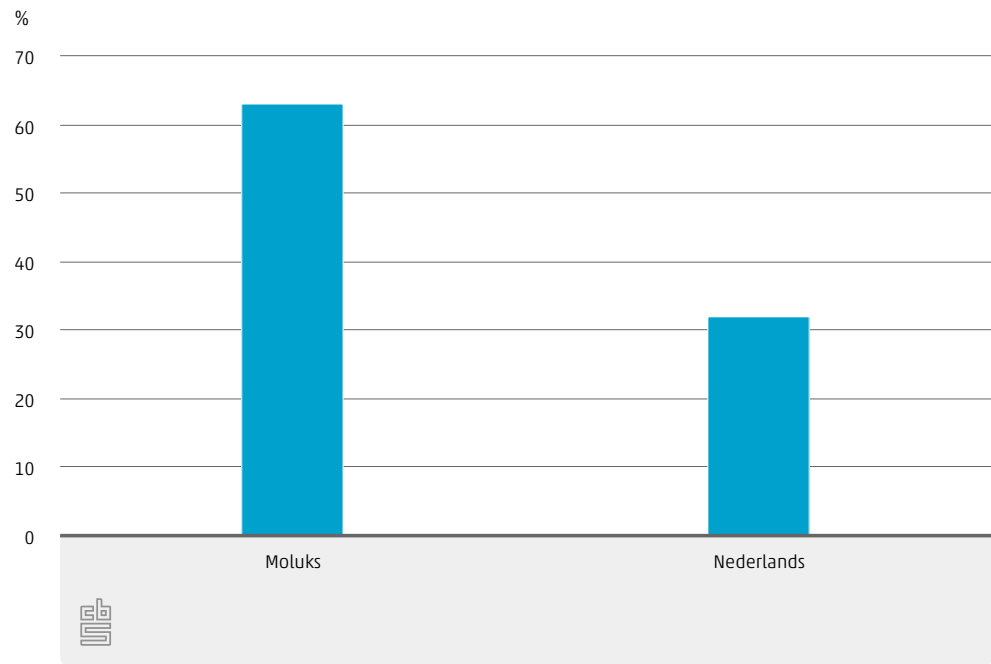
Molukkers die in de jaren '50 naar Nederland kwamen, konden terecht in woonoorden, onder andere in omgebouwde voormalig concentratiekampen. Op dat moment waren zowel de Molukkers als de Nederlandse overheid ervan overtuigd dat zij weer terug zouden keren naar de Molukken. Toen bleek dat het verblijf van Molukkers in Nederland niet tijdelijk zou zijn, werd het Nederlandse beleid gericht op permanent verblijf in Nederland. Onderdeel van dit beleid was dat Molukkers uit woonoorden verhuisden naar nieuwe woonwijken. Dit resulteerde in het ontstaan van Molukse woonwijken binnen een aantal Nederlandse gemeenten. In Appingedam was de eerste Molukse woonwijk die in 1960 gereedkwam. In de jaren daarna volgden nog meer dan 60 woonwijken (Straver, 2005).

In deze paragraaf wordt beschreven in hoeverre personen van Molukse komaf nog steeds in gemeenten wonen die in de jaren '70 een Molukse woonwijk hadden. Dit onderzoek richt zich niet op de Molukse wijken zelf, maar op de gemeenten waarin de wijken zich bevonden. Dit is omdat het in de praktijk niet om administratieve wijken (of buurten) gaat, maar in veel gevallen slechts om enkele straten of huizenblokken. Ook is niet altijd duidelijk welke straten of huizenblokken tot de Molukse wijken behoorden. Volgens de gemeentelijke indeling van 2018 hebben 67 gemeenten een Molukse wijk (gehad), waaronder de drie grote steden Amsterdam, Rotterdam en Utrecht.

Molukkers wonen (nog steeds) vaker in gemeente met Molukse wijk

In 2018 woonde 63 procent van de Molukkers in een gemeente met een Molukse wijk. Dit is tweemaal zo veel als Nederlanders zonder migratieachtergrond. Ook anno 2018 is er dus nog steeds enigszins sprake van ruimtelijke concentratie van de Molukse bevolking.

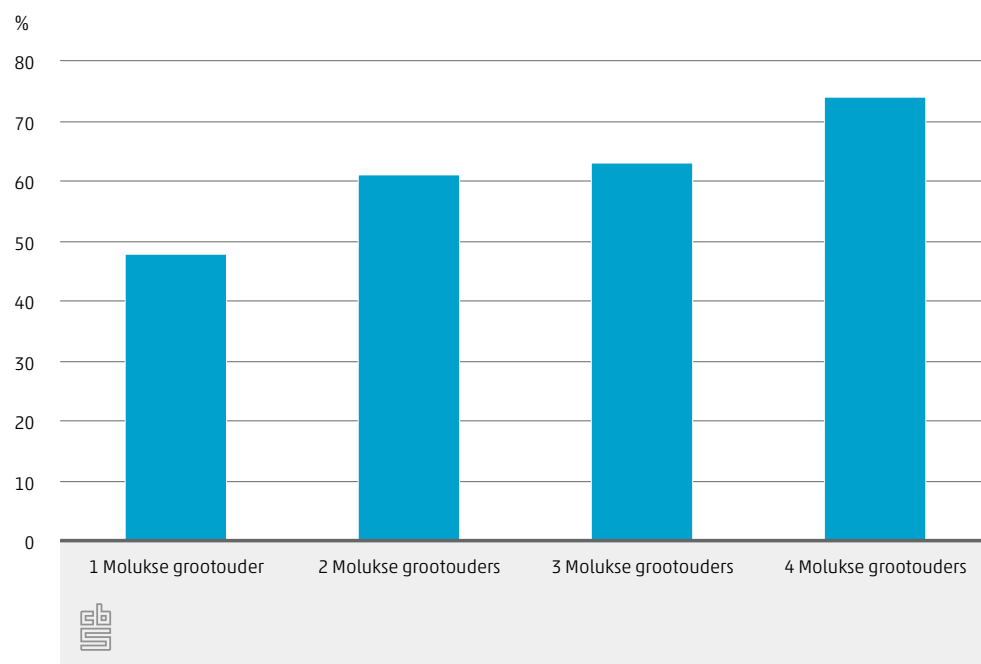
2.1 Woont in een gemeente met een Molukse wijk, 2018

Tussen de generaties bestaat er nauwelijks verschil in het al dan niet wonen in een gemeente met een Molukse wijk. Kinderen van Molukse migranten wonen met 65 procent iets vaker in een gemeente met een Molukse wijk dan kleinkinderen van Molukse migranten (62 procent). Wel zijn er verschillen te constateren wanneer de gemeenten waarin Molukkers wonen worden afgezet tegen het aantal Molukse grootouders dat deze persoon heeft. Hoe meer Molukse grootouders iemand heeft, hoe groter de kans is dat deze persoon in een gemeente met een Molukse wijk woont. Van de Molukkers met vier Molukse grootouders woont bijna driekwart in een gemeente met een Molukse wijk, onder Molukkers met één Molukse grootouder is dit ongeveer de helft.

Uit de bevindingen in hoofdstuk 1 blijkt dat Molukkers vaker een Molukse partner hebben naarmate zij meer Molukse grootouders hebben. Bovendien blijkt dat deze partnerkeuze voornamelijk voorkomt in gemeenten met een Molukse wijk. Van de Molukkers met een Molukse partner woont liefst 89 procent in een gemeente met een Molukse wijk. Voor Molukkers met een niet-Molukse partner ligt dit met 59 procent fors lager. De ruimtelijke concentratie lijkt dus vaker voor te komen onder Molukkers die zich in mindere mate hebben gemengd op etnisch gebied.

2.2 Molukkers woonachtig in gemeente met Molukse wijk, 2018

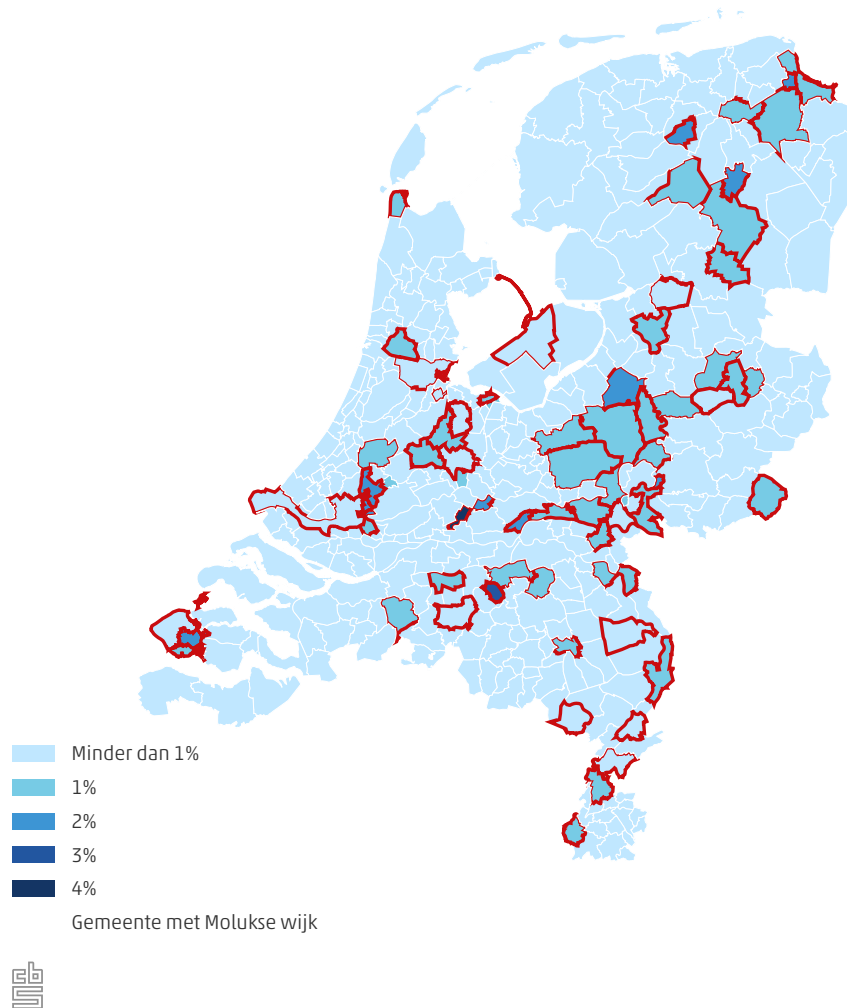

Relatief grootste populatie Molukkers in Leerdam

In de gemeente Leerdam was in 2018 ruim 4 procent van de inwoners van Molukse komaf, en daarmee de gemeente met relatief de grootste populatie Molukkers in Nederland. In totaal hebben de top tien gemeenten met het hoogste aandeel Molukse inwoners allemaal een Molukse wijk (gehad).¹⁾ Behalve Leerdam gaat het verder om: Vught, Assen, Culemborg, Doesburg, Krimpen aan de IJssel, Appingedam, Tiel, Zuidplas en Middelburg. In deze gemeenten ligt het aandeel Molukse inwoners tussen de 2 en 3 procent.

¹⁾ Op basis van de gemeentelijke indeling van 1 januari 2018.

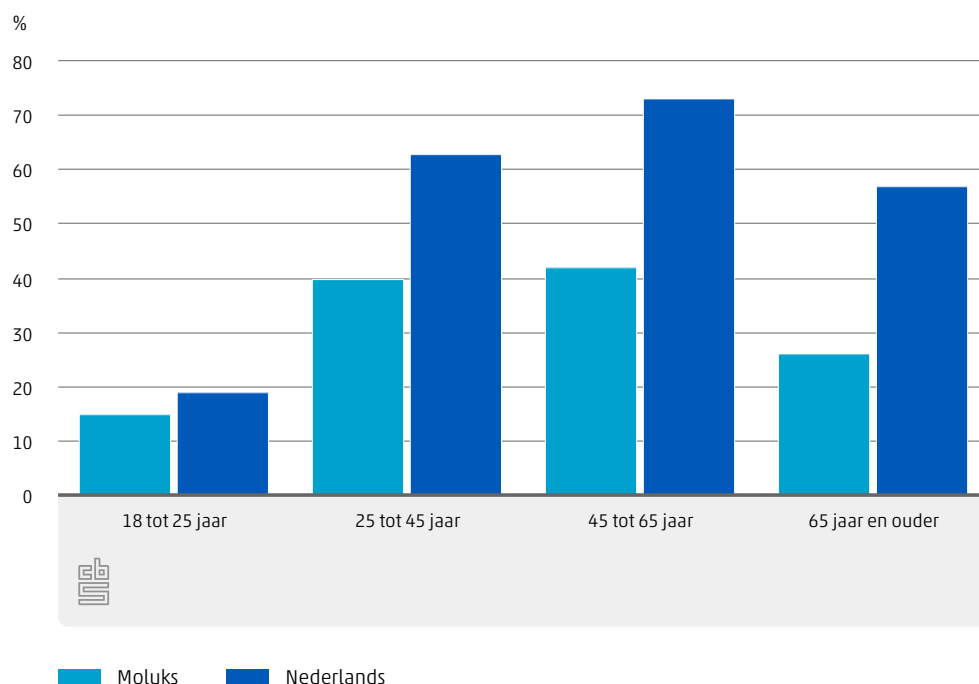
2.3 Aandeel personen met Molukse achtergrond, 2018

Lager eigenwoningbezit onder Molukkers

Voor alle leeftijdsgroepen geldt dat Molukse huishoudens (huishoudens waarvan de hoofdkostwinner Moluks is) minder vaak een eigen woning bezitten dan huishoudens met een Nederlandse achtergrond. In 2018 was 37 procent van de Molukse huishoudens in bezit van een eigen woning, vergeleken met 64 procent onder huishoudens zonder migratieachtergrond. Het verschil is groter voor ouderen dan voor jongeren. 65-plussers met een Nederlandse achtergrond hadden ruim tweemaal zo vaak een koopwoning dan hun Molukse leeftijdsgenoten, terwijl het eigenwoningbezit onder 18-25-jarigen met een Nederlandse achtergrond ongeveer een kwart hoger was dan onder Molukse 18-25-jarigen. Het eigenwoningbezit was hoger onder de kinderen van Molukse migranten dan onder de Molukse migranten: 42 procent van de kinderen van Molukse migranten heeft een koopwoning, tegenover 28 procent van de Molukse migranten. Van de kleinkinderen van Molukse migranten heeft ongeveer een derde een koopwoning. Het is nog lastig te zien hoe het woningbezit bij de kleinkinderen van Molukse migranten zich verder ontwikkelt, omdat zij nog relatief jong zijn.

2.4 Eigenwoningbezit, 2018

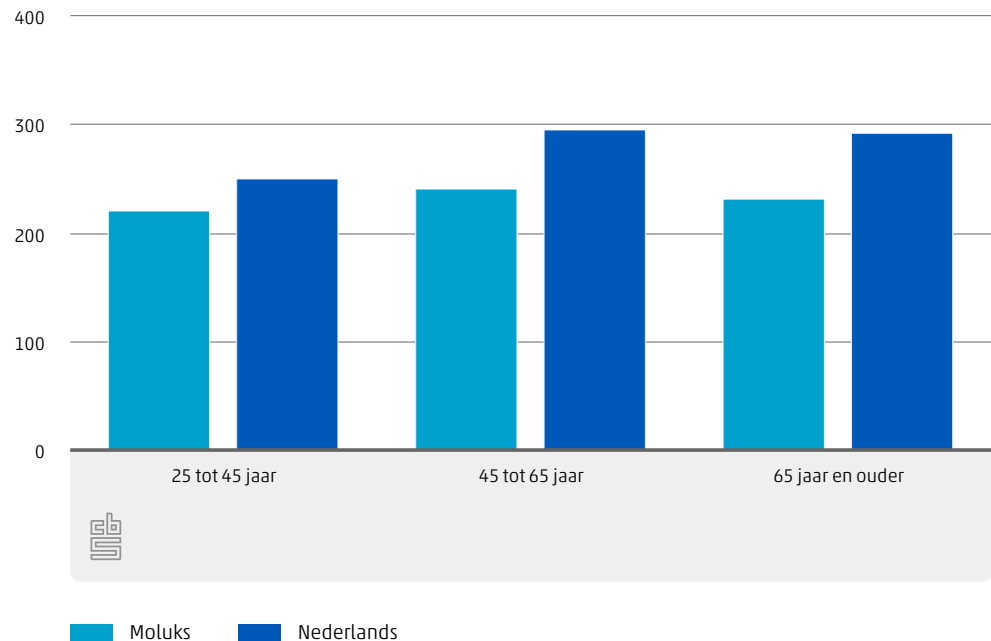

Relatief grootste verschil waarde koopwoning bij oudste huishoudens

De waarde van de koopwoningen ligt bij Molukse huishoudens gemiddeld lager dan bij huishoudens zonder migratieachtergrond: 232 duizend om 282 duizend euro in 2018. Om het effect van leeftijd te beperken is de gemiddelde WOZ-waarde tevens uitgesplitst naar leeftijdscategorieën. Algemeen geldt dat de gemiddelde waarde van de koopwoning in alle leeftijdsgroepen lager is bij Molukse huishoudens dan bij huishoudens met een Nederlandse achtergrond. Voor zowel Molukse huishoudens als huishoudens met een Nederlandse achtergrond geldt dat de waarde van de woning het laagst is voor huishoudens waarvan de hoofdkostwinner 25 tot 45 jaar oud is. Verder geldt dat het relatieve verschil in waarde van de koopwoning groter wordt naarmate de leeftijd van de hoofdkostwinner hoger is. Bij huishoudens waarvan de hoofdkostwinner 25 tot 45 jaar oud is, lag in 2018 de gemiddelde waarde van de koopwoning onder Molukse huishoudens 12 procent lager dan bij huishoudens zonder migratieachtergrond. Dit verschil loopt op tot ruim 20 procent bij huishoudens waarvan de hoofdkostwinner 65 jaar of ouder is. Tussen de Molukse generaties onderling zijn weinig verschillen te constateren in gemiddelde waarde van de koopwoning.

2.5 Gemiddelde WOZ-waarde van koopwoningen, 2018

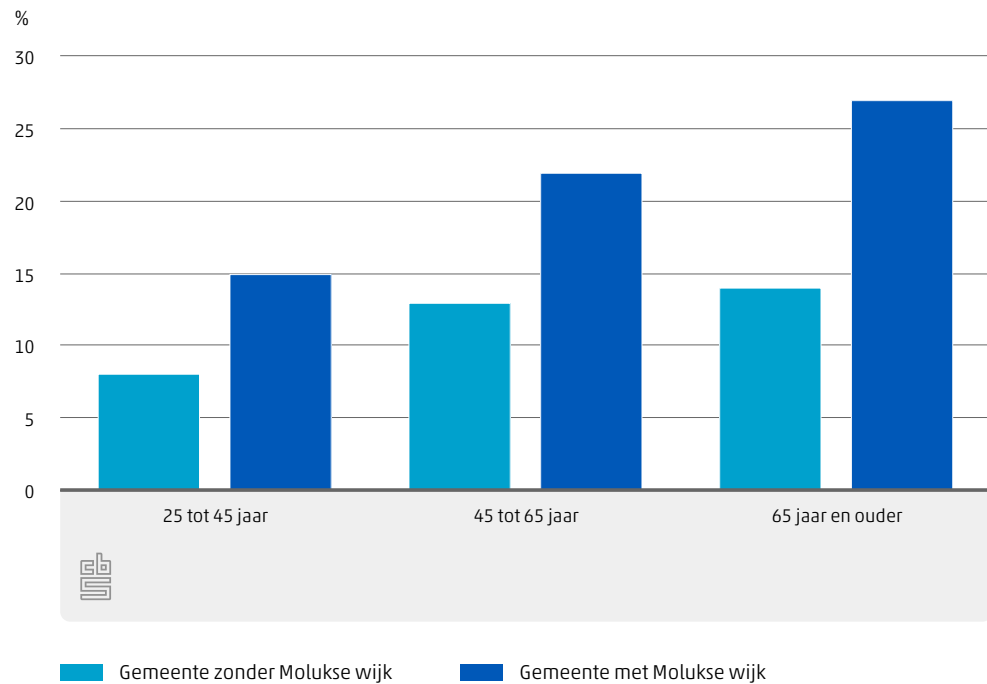
x 1 000 euro

Verskil waarde koopwoning groter in gemeenten met Molukse wijk

Het verschil in WOZ-waarde tussen Molukse huishoudens en huishoudens zonder migratieachtergrond is groter in gemeenten met een Molukse wijk dan in gemeenten zonder Molukse wijk. Deze trend is binnen alle onderzochte leeftijdscategorieën te zien. Dit lijkt te suggereren dat Molukse huishoudens die wonen in een gemeente met een Molukse wijk een woning van lagere kwaliteit hebben dan wanneer zij wonen in een gemeente zonder Molukse wijk. Bovendien neemt dit verschil ook hier toe naarmate de hoofdkostwinner van het huishouden ouder is. Bij huishoudens met een hoofdkostwinner van 65 jaar en ouder, bedroeg het verschil in waarde van de koopwoning tussen Molukse huishoudens en huishoudens zonder migratieachtergrond in 2018 gemiddeld 14 procent in gemeenten zonder Molukse wijk. In gemeenten met een Molukse wijk was dit verschil met 27 procent bijna twee keer zo hoog.

2.6 Verschil WOZ-waarde koopwoningen, 2018

Personen in Molukse huishoudens wonen minder ruim

Personen die onderdeel zijn van een Moluks huishouden wonen over het algemeen minder ruim dan personen uit huishoudens met een Nederlandse achtergrond. Dit geldt voor alle typen huishoudens en leeftijdsgroepen. Voor alle leeftijdscategorieën is het verschil in woonoppervlak tussen Molukse huishoudens en huishoudens zonder migratieachtergrond relatief het grootst voor paren met kinderen. Het verschil in woonoppervlakte tussen Molukse huishoudens en huishoudens met een Nederlandse achtergrond wordt niet kleiner over de generaties heen. Zowel huishoudens met een Molukse als Nederlandse achtergrond wonen gemiddeld ruimer in gemeenten zonder Molukse wijk dan in gemeenten met een Molukse wijk.

2.7 Gemiddeld vloeroppervlak per huishouden, 2017

	Eenpersoons-huishouden	Paar zonder kinderen	Paar met kinderen	Eenouder-huishouden
25 tot 45 jaar	m²			
Moluks, kinderen	74	86	116	94
Moluks, kleinkinderen	72	83	111	91
Nederlands	80	99	135	101
45 tot 65 jaar				
Molukse migranten	86	114	118	103
Moluks, kinderen	85	109	122	100
Nederlands	100	138	156	118

2.7 Gemiddeld vloeroppervlak per huishouden, 2017 (vervolg)

	Eenpersoons- huishouden	Paar zonder kinderen	Paar met kinderen	Eenouder- huishouden
	m ²			
65 jaar en ouder				
Molukse migranten	90	109	105	107
Moluks, kinderen	87	113	106	105
Nederlands	105	135	150	129
Gemeenten zonder Molukse wijk				
Moluks	85	109	124	101
Nederlands	100	133	149	116
Gemeenten met Molukse wijk				
Moluks	78	96	112	95
Nederlands	85	118	139	107

Bron: CBS

Conclusie

Op gebied van wonen is nog altijd sprake van enige concentratie van de Molukse bevolking in Nederland. Zo woont in 2018 62 procent van de populatie Molukkers in een gemeente met een Molukse wijk. Onder de bevolking met een Nederlandse achtergrond is dit aandeel met 32 procent bijna twee keer zo klein. Er is dus sprake van enige ruimtelijke concentratie onder personen met een Molukse achtergrond. Deze doet zich vaker voor onder Molukkers die zich in mindere mate hebben gemengd op etnisch gebied. Zo wonen Molukkers vaker in een gemeente met een Molukse wijk naarmate zij meer grootouders hebben die ook van Molukse komaf zijn. Hetzelfde geldt voor Molukkers die een partner hebben die zelf ook van Molukse komaf is. Tussen de generaties bestaat er nauwelijks verschil in het al dan niet wonen in een gemeente met een Molukse wijk.

Behalve ruimtelijke concentratie lijken de cijfers er ook op te wijzen dat de woningen van personen uit Molukse huishoudens van mindere kwaliteit zijn dan de woningen van huishoudens met een Nederlandse achtergrond. Dit is voor alle onderzochte leeftijdscategorieën het geval. Ten opzichte van personen uit Nederlandse huishoudens hebben Molukkers minder vaak een eigen woning en wonen ze gemiddeld kleiner. Wanneer Molukkers wel een eigen woning bezitten, heeft deze gemiddeld een lagere WOZ-waarde dan bij leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond. Het verschil in WOZ-waarde is relatief groter tussen huishoudens met een Molukse of Nederlandse achtergrond die zijn gevestigd in een gemeente met een Molukse wijk. Dit lijkt te suggereren dat de achterstand in woningkwaliteit van Molukkers ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond groter is voor Molukkers die geconcentreerd wonen dan voor Molukkers bij wie dit niet het geval is. Ook op het gebied van woningkwaliteit zijn nauwelijks verschillen geconstateerd tussen de generaties onderling.

3 Onderwijs

Vanaf het begin van hun verblijf in Nederland in 1951 verkeerden Molukse leerlingen in een ongunstige startpositie in het onderwijs. Dit werd met name veroorzaakt door het lage onderwijsniveau van hun ouders die in Nederlands-Indië hooguit enkele jaren Nederlandstalig onderwijs hadden gehad. In de beginperiode was het beleid in Nederland er dan ook op gericht de Molukkers geheel Nederlandstalig onderwijs te geven en hen intensief te begeleiden om zo hun onderwijspositie te verbeteren. Aan volwassen Molukkers in de woonoorden werden geen mogelijkheden geboden hun onderwijsniveau te verhogen (Straver, 2005).

Sinds eind jaren vijftig van de vorige eeuw zijn diverse onderzoeken gedaan om de prestaties in het onderwijs van Molukse leerlingen in Nederland in beeld te brengen. Keer op keer bleek dat de achterstanden van Molukse leerlingen hardnekkig waren en dat verbeteringen in de onderwijspositie van opeenvolgende generaties Molukse leerlingen moeizaam verliepen. Onderzoeken uit de jaren 1950 en 1970 toonden een sterke oververtegenwoordiging van Molukse leerlingen in het lager beroepsonderwijs aan en een sterke ondervertegenwoordiging op het havo/vwo. Begin jaren 1990 waren weliswaar enige positieve tendensen te zien in de onderwijspositie van Molukkers (daling van het aantal drop-outs, afname van de oververtegenwoordiging in het lager beroepsonderwijs en de ondervertegenwoordiging op het havo/vwo). Tegelijkertijd bleef de onderwijspositie van Molukse leerlingen nog steeds (ver) achter bij die van Nederlandse leerlingen. Die achterstand werd in de twee decennia die volgden niet ingehaald (Gijsberts en Merens, 2004).

Veenman constateerde in 2001 nog steeds een oververtegenwoordiging van Molukse leerlingen op de mavo en een ondervertegenwoordiging op het havo/vwo, niet alleen ten opzichte van Nederlandse leerlingen maar ook ten opzichte van Surinamers en Antillianen. Verrassend was bovendien dat de kleinkinderen van Molukse migranten het niet beter maar juist iets slechter deden dan de groep Molukkers als geheel. Ook de schooluitval onder Molukkers bleek aanzienlijk en hoger dan onder andere groepen, met name onder mannen. Tunjanan en Veenman (2009) concludeerden dat de onderwijsprestaties van Molukkers achterbleven bij leerlingen met een Nederlandse achtergrond en ook bij leerlingen met een andere migratieachtergrond. Opnieuw werd vastgesteld dat de kleinkinderen van Molukse migranten nog steeds slechter scoorden dan de kinderen van Molukse migranten.

In deze paragraaf wordt beschreven of deze achterstandssituatie op onderwijsgebied onder Molukse leerlingen nog steeds zichtbaar is en hoe de onderwijsprestaties van personen van Molukse afkomst zich verhouden tot die van personen met een Nederlandse achtergrond. Daarbij wordt achtereenvolgens gekeken naar het aandeel jongeren dat zonder startkwalificatie de school verlaat, de hoogst behaalde opleiding en het aandeel leerlingen dat onderwijs volgt op havo/vwo. Er zal telkens een vergelijking worden gemaakt tussen Molukse jongeren en jongeren met een Nederlandse achtergrond. Tevens worden verschillende generaties Molukkers met elkaar vergeleken. Ten slotte wordt geprobeerd door middel van een decompositieanalyse eventuele verschillen tussen Nederlandse en Molukse jongeren te verklaren aan de hand van verschillen in achtergrondkenmerken.

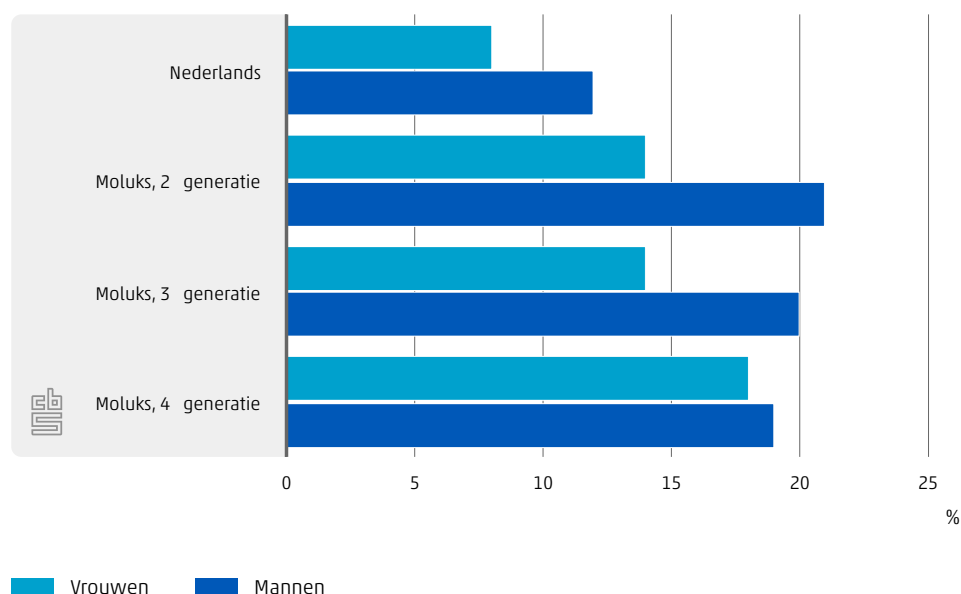
Molukkers vaker van school zonder startkwalificatie

Veenman en Martens constateerden in 1993 dat het percentage drop-outs (leerlingen die het voortgezet onderwijs niet afmaakten) onder Molukse jongeren hoger lag dan onder Nederlandse jongeren. Dat verschil kwam bijna geheel op het conto van de mannen, onder vrouwen was er nauwelijks verschil.

De achterstand van Molukse leerlingen ten opzichte van Nederlandse leerlingen wordt ook nu nog teruggezien op het gebied van voortijdig schoolverlaten. Het aandeel voortijdig schoolverlaters uit het mbo onder mannen jonger dan 23 jaar is nog steeds een stuk hoger dan onder vrouwen. Dit wordt overigens zowel onder Molukkers als onder personen met een Nederlandse achtergrond waargenomen.

Rond de 20 procent van de Molukse mannen en 14 procent van de Molukse vrouwen heeft in de vijf schooljaren 2012/'13 tot en met 2016/'17 het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie.¹⁾ Onder mannen en vrouwen met een Nederlandse achtergrond was dit respectievelijk 12 en 8 procent. Opvallend is dat de kleinkinderen van Molukse migranten het nauwelijks beter doen dan de kinderen van Molukse migranten.

3.1 Voortijdig schoolverlaters vanuit mbo in de afgelopen 5 jaar, 22 jaar of jonger, 2018¹⁾

¹⁾ Is minimaal 1 keer voortijdig schoolverlater geweest in schooljaren 2012/'13 tot en met 2016/'17

Kleinkinderen van Molukse migranten minder vaak hoog opgeleid dan kinderen van Molukse migranten

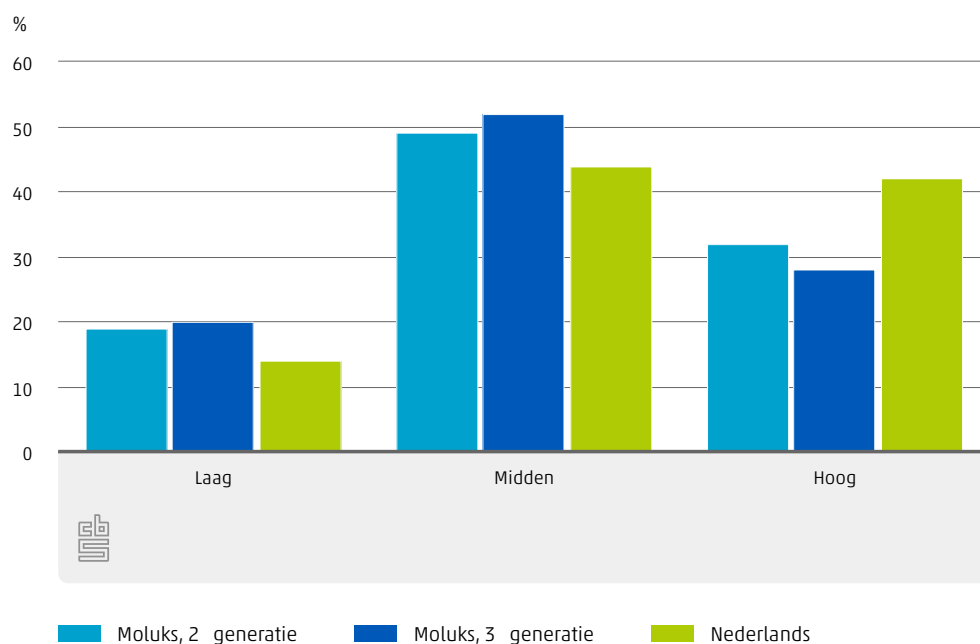
Hier wordt een opmerkelijk verschijnsel gezien dat ook al uit eerdere studies naar voren kwam: de jongere generatie doet het wat betreft opleiding niet beter dan de oudere generatie en de achterstand die de kinderen van Molukse migranten hebben op personen met een Nederlandse achtergrond in dezelfde leeftijdscategorie wordt door de kleinkinderen van Molukse migranten niet ingehaald. Zo bedraagt het aandeel hoogopgeleiden onder de

¹⁾ Een diploma van havo, vwo of mbo niveau 2 of hoger geeft een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt.

kinderen van Molukse migranten van 25 tot 45 jaar 32 procent in 2017.²⁾ Onder leeftijdsgenoten van de kleinkinderen van Molukse migranten is 28 procent hoogopgeleid. Voor zowel kinderen als kleinkinderen van Molukse migranten geldt dat zij veel minder vaak hoogopgeleid zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond. In 2017 was het aandeel hoogopgeleiden van 25- tot 45-jarige personen met een Nederlandse achtergrond ruim 42 procent.

Uit een studie van Veenman uit 2001 kwam iets soortgelijks naar voren. Het gerealiseerde onderwijsniveau van de kleinkinderen van Molukse migranten (jongeren van 15-30 jaar) bleef ook toen achter bij dat van de groep Molukkers als geheel.

3.2 Onderwijsniveau 25- tot 45-jarigen, 2018¹⁾

¹⁾ Exclusief onderwijsvolgenden

Kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten in leerjaar 3 minder vaak naar havo/vwo dan kinderen met Nederlandse achtergrond

Kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten zijn in vergelijking met leerlingen zonder migratieachtergrond in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs ondervertegenwoordigd op havo/vwo. Daarbij zijn relatief weinig verschillen tussen de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten te constateren:

respectievelijk 37 en 38 procent volgde in de periode 2012/'13 tot en met 2016/'17 voortgezet onderwijs op havo- of vwo-niveau. Wel volgen kinderen van Molukse migranten wat vaker onderwijs op vwo-niveau dan de kleinkinderen.

Ook in het aandeel leerlingen op havo/vwo blijft het verschil met leerlingen met een Nederlandse achtergrond groot, waar ruim 45 procent onderwijs op dit niveau volgt.

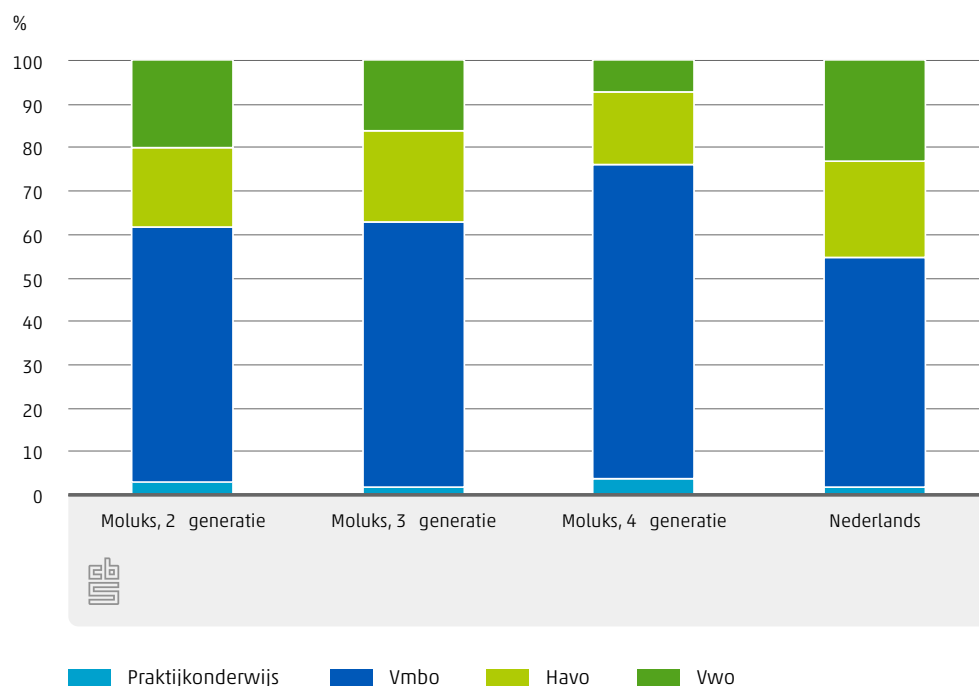
De achterstand ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond die ook onder 25- tot 45-jarigen is geconstateerd blijft dus voortbestaan. Vrouwen doen het onder alle

²⁾ Vanwege de beschikbaarheid van gegevens zijn de analyses over onderwijsniveau beperkt tot de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten van 25 tot en met 45 jaar.

generaties Molukkers beter dan mannen, iets wat ook wordt gezien bij personen met een Nederlandse achtergrond.

Specifieke informatie over het bereiken van havo/vwo-niveau in het derde leerjaar naar generatie is uit eerdere onderzoeken niet voorhanden. Wel concludeerden Martens en Veenman (1993) dat de instroom in havo/vwo in 1990 van Molukse jongeren van 15 tot 30 jaar ver achterbleef bij die van Nederlandse jongeren van dezelfde leeftijd (respectievelijk 10 en 40 procent).

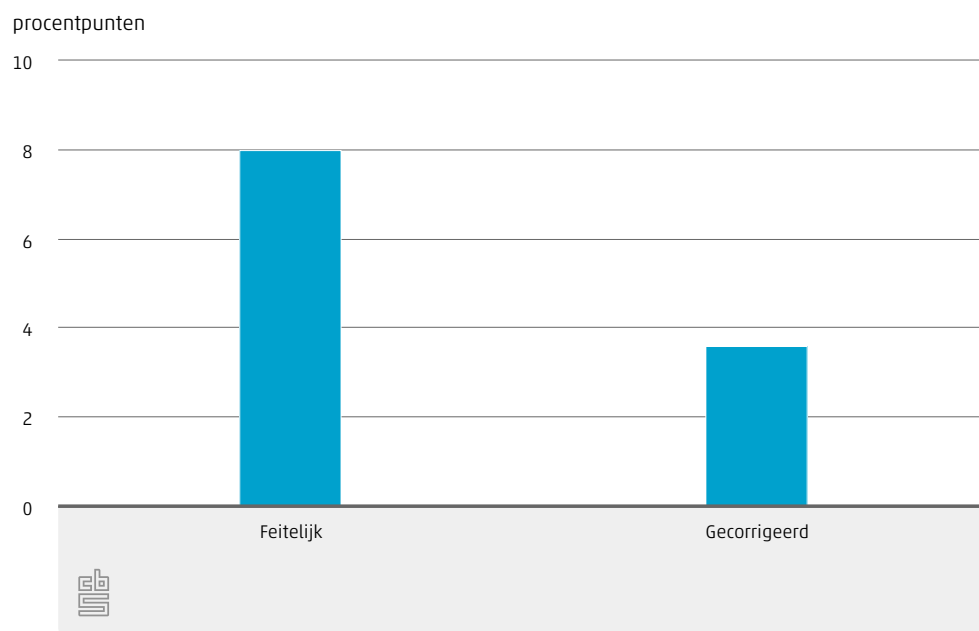
3.3 Niveau leerjaar 3 voortgezet onderwijs, 2012/'13 / 2016/'17

Verschillen in aandeel havo/vwo-leerlingen verklaard

Molukse jongeren volgen in het derde leerjaar van het voortgezet onderwijs minder vaak havo/vwo-niveau dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond. Voor de totale Molukse leerlingenpopulatie geldt dat in de periode 2012/'13 tot en met 2016/'17 36,8 procent in het derde leerjaar op havo/vwo zat. Dat was 8,0 procentpunt minder dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond. De vraag is echter in hoeverre dit verschil kan worden toegeschreven aan verschillen in achtergrondkenmerken tussen Molukse leerlingen en leerlingen met een Nederlandse achtergrond. Middels decompositieanalyse kan worden bepaald welke achtergrondkenmerken een rol spelen in het te verklaren deel van het verschil tussen Molukse leerlingen en leerlingen met een Nederlandse achtergrond. In dit onderzoek wordt hierbij gekeken naar achtergrondkenmerken zoals leeftijd, onderwijsniveau van de moeder, gezinskenmerken (ouderlijke structuur en huishoudinkomen) en woonkenmerken (stedelijkheid woongemeente en woonachtig in gemeente met Molukse wijk). Omdat het aantal Molukse leerlingen op het voortgezet onderwijs beperkt is, zijn de gegevens van vijf jaar gecombineerd (2012/'13 tot en met 2016/'17). Als gevolg hiervan kan geen uitsplitsing worden gemaakt naar generatie en beperkt de analyse zich tot de totale groep Molukkers die in de onderzoeksperiode in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs heeft gezeten.

3.4 Verschil in aandeel leerlingen op havo/vwo in leerjaar 3 voortgezet onderwijs, 2012/'13 tot en met 2016/'17

Leeswijzer decompositieanalyse leerjaar 3 havo/vwo

Het aandeel Molukse leerlingen op havo/vwo bedroeg in de periode 2012/'13 tot en met 2016/'17 36,8 procent van alle Molukse leerlingen in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs. Onder leerlingen met een Nederlandse achtergrond bedroeg dit 44,9 procent. Het verschil tussen deze groepen in aandeel leerlingen op havo/vwo was 8,0³⁾ procentpunt. Dit verschil wordt 55 procent kleiner wanneer er wordt gecorrigeerd voor bovengenoemde achtergrondkenmerken. Dat betekent dat het aandeel Molukse leerlingen op havo/vwo veel hoger zou liggen als zij dezelfde achtergrondkenmerken zouden hebben als de leerlingen met een Nederlandse achtergrond. In dat geval zou het aandeel Molukse leerlingen op havo/vwo 41,3 procent bedragen. Het verschil in aandeel havo/vwo-leerlingen met een Nederlandse achtergrond is dan nog slechts 3,6 procentpunt.

Verschil in bereiken havo/vwo-niveau in leerjaar 3 grotendeels verklaard door opleiding moeder en thuissituatie

Na correctie voor achtergrondkenmerken wordt het verschil in het aandeel Molukse leerlingen en leerlingen met een Nederlandse achtergrond op havo/vwo teruggebracht tot 3,6 procentpunt. Dit gecorrigeerde verschil is 55 procent kleiner dan het feitelijke verschil. Wanneer de totale Molukse groep dezelfde achtergrondkenmerken zou hebben als de groep met een Nederlandse achtergrond, zou het aandeel Molukse leerlingen op havo/vwo

³⁾ Dat dit verschil niet 8,1 procentpunt bedraagt heeft te maken met afrondingen.

41,3 procent bedragen, in plaats van de feitelijke 36,8 procent. Van de verschillen die kunnen worden verklaard, zijn vooral verschillen in onderwijsniveau van de moeder bepalend. Moeders van Molukse leerlingen hebben gemiddeld een lager onderwijsniveau dan moeders van leerlingen zonder migratieachtergrond. Bekend is dat kinderen van hoogopgeleide ouders relatief vaak doorstromen naar hogere onderwijsniveaus op het voortgezet onderwijs (Van Spijker e.a., 2017). Wanneer de moeders van Molukse leerlingen gemiddeld hetzelfde onderwijsniveau zouden hebben als de moeders van Nederlandse leerlingen, zou het aandeel leerlingen op havo/vwo 2,5 procentpunt hoger liggen dan daadwerkelijk het geval is. Ook verschillen in gezinsstructuur dragen bij aan het lagere aandeel leerlingen op havo/vwo. Zoals in hoofdstuk 1 al is gebleken, groeien Molukse jongeren vaker op in een eenoudergezin dan Nederlandse leerlingen. Wanneer de gezinsstructuur voor Molukse leerlingen hetzelfde zou zijn als voor leerlingen van Nederlandse afkomst, zou het aandeel Molukse leerlingen op havo/vwo 1,2 procentpunt hoger liggen dan het feitelijke aandeel. Ook het feit dat de Molukse leerlingen in leerjaar 3 gemiddeld wat ouder zijn dan leerlingen met een Nederlandse achtergrond – mogelijk zijn zij vaker blijven zitten in eerdere jaren – speelt een rol in het verschil in het aandeel op havo/vwo. Het al dan niet wonen in een gemeente met een Molukse wijk draagt nauwelijks bij aan het verschil in havo/vwo-leerlingen.

Conclusie

Personen van Molukse komaf hebben een minder gunstige onderwijspositie dan personen van Nederlandse komaf. Jonge Molukkers volgen minder vaak onderwijs op havo- of vwo-niveau en verlaten vaker het onderwijs zonder startkwalificatie dan jongeren met een Nederlandse komaf. Ook hebben Molukkers gemiddeld een lager onderwijsniveau dan hun leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond. Daarbij valt op dat de jongere generaties een overwegend minder gunstige onderwijs positie innemen dan de oudere generaties Molukkers. Zo hebben kleinkinderen van Molukse migranten minder vaak een hoog onderwijsniveau dan de kinderen van Molukse migranten.

Uit de decompositieanalyse van het aandeel leerlingen van het voortgezet onderwijs op havo of vwo blijkt dat 55 procent van het verschil kan worden verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken tussen personen van Molukse en Nederlandse komaf. Het lager onderwijsniveau van de moeder en de ongunstige gezinskenmerken van Molukse leerlingen spelen een belangrijke rol in het verklaren van het lagere aandeel havo- of vwo-leerlingen.

4 Werk en inkomen

Na aankomst van de eerste generatie Molukkers in Nederland, werden de Molukse KNIL-militairen ontslagen uit militaire dienst. De Nederlandse staat nam de verzorging van hen en hun gezinnen over door bekostiging van huisvesting, kleding en maaltijden. Na verhuizing naar de woonwijken was eind jaren zestig een groot deel van de Molukse mannen en een deel van de Molukse vrouwen aan het werk, voornamelijk als ongeschoolde arbeider (Smeets en Stijlen, 2006). Begin jaren 1980 constateerde Justus Veenman dat 40 procent van de Molukse beroepsbevolking werkloos was, dat was ruim tweeënhalf keer zo hoog als onder de totale Nederlandse beroepsbevolking (Veenman, 1984, zoals beschreven in Smeets en Steijlen, 2006). De integratie van Molukkers op de arbeidsmarkt bleek aan het begin van dit millennium flink verbeterd: de werkloosheid was afgenomen tot 3,8 procent, een vergelijkbaar percentage als onder personen met een Nederlandse achtergrond (Veenman, 2001, zoals beschreven in Straver, 2005). Daarbij maakte hij wel de kanttekening dat Molukkers vaker een ongunstige arbeidsmarktpositie innamen. Zo had ruim 20 procent van de Molukse werkenden een tijdelijk dienstverband en werkte meer dan de helft van de Molukkers in lagere en elementaire beroepen (Straver, 2005).

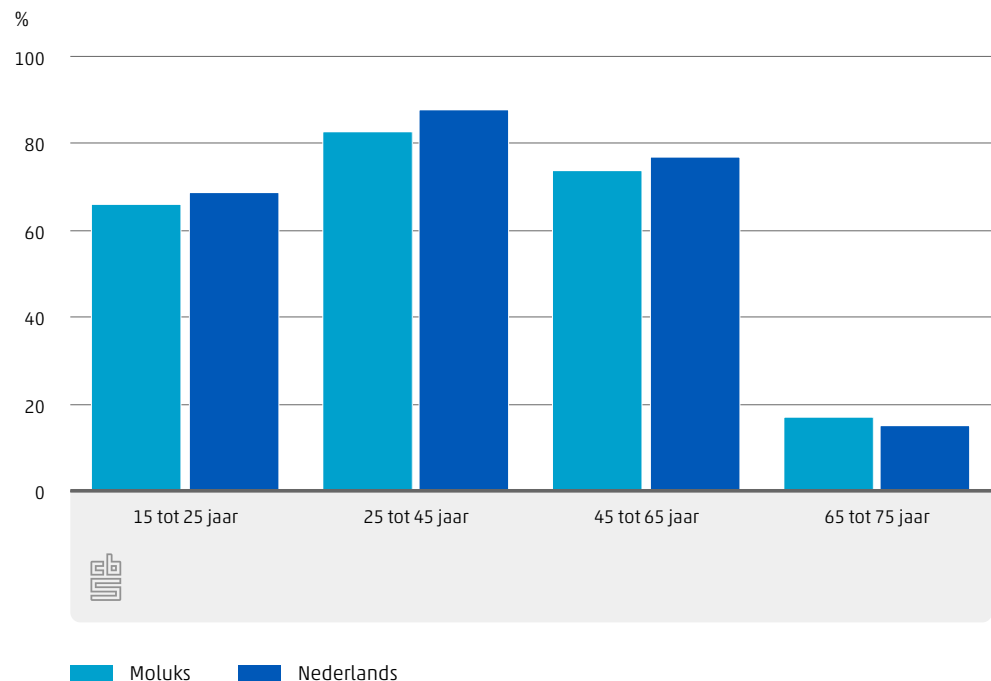
In deze paragraaf wordt eerst de arbeidsdeelname in 2017 van personen van Molukse komaf beschreven. Vervolgens wordt ingegaan op kenmerken van het werk, zoals arbeidsduur en bedrijfstak. Tenslotte volgt een beschrijving van het inkomen. De sociaaleconomische positie van verschillende generaties Molukkers wordt in deze paragraaf vergeleken met personen met een Nederlandse achtergrond. Voor het aandeel personen dat werk als belangrijkste inkomstenbron heeft en bij de hoogte van het inkomen wordt met behulp van decompositieanalyses nagegaan of verschillen tussen groepen geduid kunnen worden. Omdat onder jongeren het aandeel studenten en onder ouderen het aandeel gepensioneerden erg hoog is, wordt een deel van de analyses uitgevoerd voor alle personen die op 1 januari 2017 tussen de 25 en 65 jaar oud waren.

Arbeitsdeelname Molukkers tot 65 jaar iets lager

In 2017 had 71 procent van de Molukse 15- tot 75-jarigen betaald werk als werknemer of zelfstandige. Dit is iets hoger dan onder mensen met een Nederlandse achtergrond; van hen had 69 procent betaald werk. De arbeidsdeelname hangt voor beide groepen sterk samen met leeftijd. Over het algemeen ligt de deelname lager onder 15- tot 24-jarigen vanwege onderwijsdeelname en onder 65- tot 75-jarigen vanwege pensioen. Uit de analyses in hoofdstuk 1 bleek al dat de populatie Molukkers voor een relatief groot deel bestaat uit personen in de jongere leeftijdsgroepen met een overwegend hogere arbeidsdeelname. Personen met een Nederlandse achtergrond zitten juist relatief vaak in de hogere, pensioengerechtigde leeftijdsgroepen met een lagere arbeidsdeelname. Dit beïnvloedt de cijfers van arbeidsdeelname. Hierdoor is het verschil in arbeidsdeelname tussen personen van Molukse komaf en personen met een Nederlandse achtergrond voor de totale groep 15- tot 75-jarigen relatief klein. Wanneer naar specifieke leeftijdsgroepen wordt gekeken, zijn de verschillen tussen beide groepen echter groter.

In de meeste leeftijdscategorieën is de arbeidsdeelname iets hoger onder personen met een Nederlandse achtergrond dan onder personen met een Molukse achtergrond. Uitzondering hierop zijn de 65- tot 75-jarigen. Voor die leeftijdsgroep is de deelname iets hoger onder Molukkers.

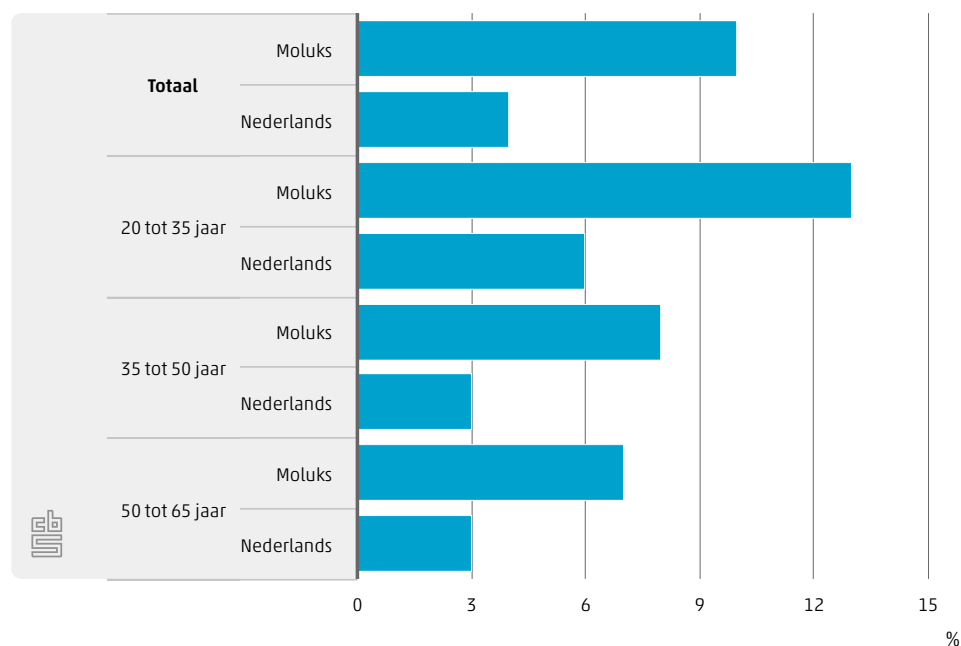
4.1 Arbeidsdeelname, 2017

Molukkers vaker uitzendkracht

Van de Molukse werknemers (25 tot 65 jaar) werkte in 2017 9 procent als uitzendkracht, terwijl dit onder werknemers met een Nederlandse achtergrond 3 procent bedroeg. Dit komt niet alleen doordat de Molukse bevolking gemiddeld jonger is en jongeren vaker als uitzendkracht werken. Molukkers werken namelijk in elke leeftijdscategorie vaker als uitzendkracht dan hun leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond. Dat is in lijn met de bevindingen van Straver (2005). Hij constateerde ook dat Molukkers aan het begin van dit millennium vaker werkten als uitzend- of oproepkracht dan personen met een Nederlandse achtergrond. Dit blijkt dus anno 2017 nog steeds het geval.

4.2 Uitzendkrachten onder werknemers, 2017

Molukse werknemers minder vaak in bouw en zorg

Vrouwen met een Nederlandse achtergrond werken relatief vaker in de gezondheidszorg en het onderwijs dan Molukse vrouwen. Van de vrouwelijke werknemers met een Nederlandse achtergrond werkte in 2017 46 procent in één van deze bedrijfstakken, tegenover 32 procent van de Molukse vrouwelijke werknemers. Bij de mannen zijn de verschillen tussen Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond wat kleiner. Wel zijn mannen met een Nederlandse achtergrond wat vaker actief in de bouw, terwijl mannen met van Molukse komaf wat vaker werken in de sector Verhuur en overige zakelijke diensten. Deze bevindingen gelden voor alle leeftijden.

Jonge Molukkers tot 35 jaar werken vaker in de horeca en de handel dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten. Vanaf 35 jaar werken Molukkers ook relatief vaak in het openbaar bestuur.¹⁾

4.3 Werknemers naar bedrijfstak¹⁾

	Mannen		Vrouwen	
	Nederlands	Moluks	Nederlands	Moluks
	%			
A Landbouw, bosbouw en visserij	1	0	1	0
B-E Nijverheid en industrie	19	19	5	6
F Bouwnijverheid	9	5	1	1
G Handel	16	15	13	14
H Vervoer en opslag	7	8	3	3
I Horeca	2	3	3	4
J Informatie en Communicatie	5	6	2	3
K Financiële dienstverlening	5	3	4	4

¹⁾ Uitzendkrachten zijn hier buiten beschouwing gelaten, omdat van hen onbekend is in welke bedrijfstak ze uitzendwerk verrichten.

4.3 Werknemers naar bedrijfstak¹⁾ (vervolg)

	Mannen		Vrouwen	
	Nederlands	Moluks	Nederlands	Moluks
	%			
L Verhuur en handel van onroerend goed	1	1	1	1
M Advisering, onderzoek en overige specialistische zakelijke dienstverlening	8	6	6	6
N Verhuur en overige zakelijke diensten	5	8	5	9
O Openbaar bestuur en overheidsdiensten	9	11	7	11
P Onderwijs	5	4	11	7
Q Gezondheids- en welzijnszorg	6	8	35	25
R-U Cultuur, recreatie en overige diensten	2	3	4	5

Bron: CBS

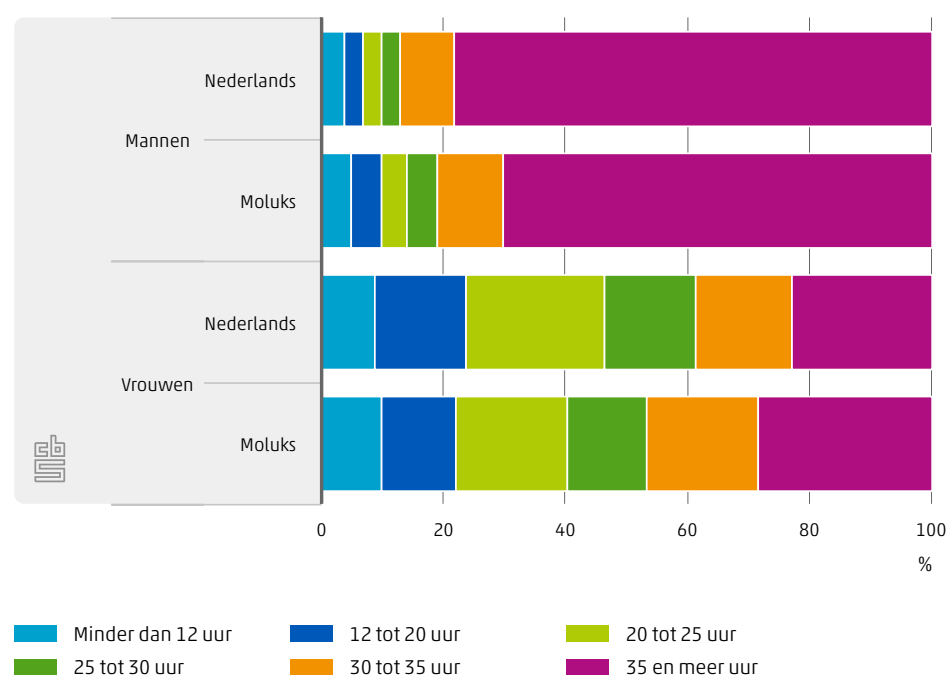
¹⁾ Exclusief uitzendkrachten.

Molukse vrouwen werken vaker fulltime dan Nederlandse vrouwen

Werknemers met een Molukse achtergrond (25 tot 65 jaar) werkten in 2017 ongeveer even veel in deeltijd als werknemers met een Nederlandse achtergrond: iets meer dan de helft. Molukse vrouwen werken echter wel vaker fulltime dan vrouwen van Nederlandse komaf. Van de Molukse vrouwen werkte 29 procent 35 uur per week of meer, onder vrouwen met een Nederlandse achtergrond was dit 22 procent. Molukse mannen maakten juist wat minder uren dan mannen met een Nederlandse achtergrond: respectievelijk 74 en 81 procent werkte 35 uur per week of meer.

Voor elke leeftijdscategorie en elke generatie Molukkers geldt dat Molukse vrouwen meer fulltime werken dan vrouwen met een Nederlandse achtergrond en Molukse mannen juist minder dan mannen met een Nederlandse achtergrond.

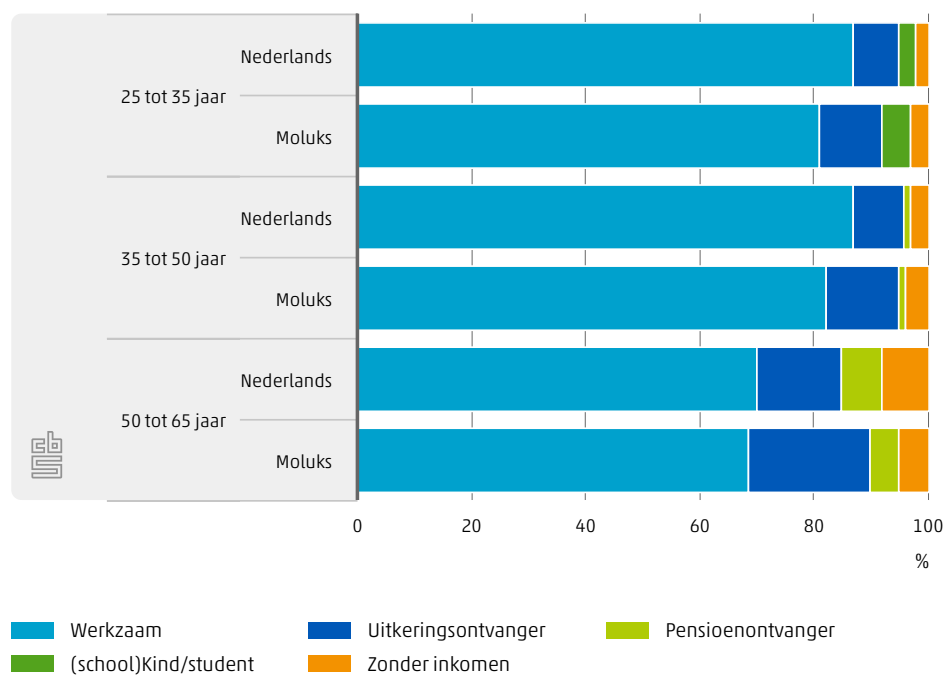
4.4 Wekelijkse arbeidsduur werknemers, 2017

Grotere uitkeringsafhankelijkheid onder Molukkers

In 2017 was voor 16 procent van de personen met een Molukse achtergrond een uitkering de belangrijkste bron van inkomsten. Onder personen met een Nederlandse achtergrond was dit 11 procent. Het relatieve verschil is elke leeftijdsgroep nagenoeg even groot: Molukkers hebben ongeveer 1,4 keer vaker een uitkering als belangrijkste inkomstenbron dan personen met een Nederlandse achtergrond. Voor 76 procent van de personen met een Molukse achtergrond was werk de belangrijkste bron van inkomsten, tegenover 80 procent van de personen met een Nederlandse achtergrond.

4.5 Sociaaleconomische positie, 2017

Verschillen in werk als belangrijkste inkomstenbron verklaard

Zoals hierboven is geconstateerd, lag het aandeel personen met werk als belangrijkste inkomstenbron in 2017 ruim 4 procentpunt lager onder Molukse werknemers dan onder werknemers met een Nederlandse achtergrond. De vraag is of dit verschil is toe te schrijven aan verschillen in achtergrondkenmerken. Stel dat beide groepen qua achtergrondkenmerken (zoals leeftijd, opleidingsniveau en -richting en woon- en gezinskenmerken) gelijk zouden zijn, wat zou dan het verschil zijn in het aandeel dat werk als belangrijkste inkomstenbron heeft? Middels decompositieanalyse kan worden bepaald of het verschil in aandeel personen dat werk als belangrijkste bron van inkomsten heeft kan worden verklaard aan de hand van verschillen in achtergrondkenmerken tussen personen van Molukse en Nederlandse komaf.

Decompositieanalyse arbeidsdeelname

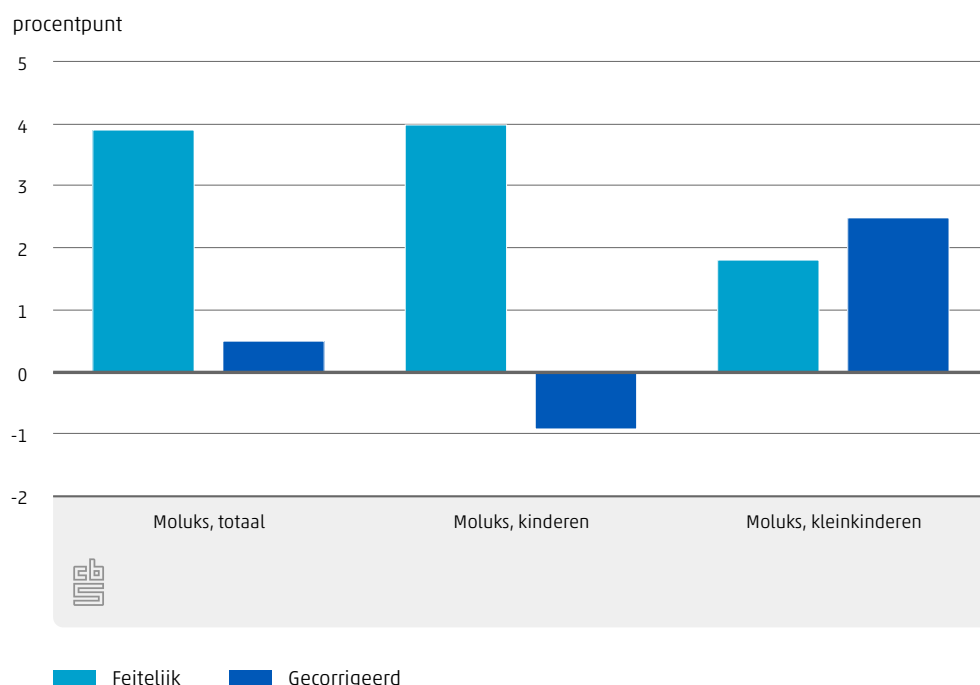
In onderstaande decompositieanalyse wordt onderzocht in hoeverre verschillen in het aandeel personen dat werkt tussen personen van Molukse en Nederlandse komaf kunnen worden verklaard aan de hand van verschillen in achtergrondkenmerken. Hierbij gaat het om mensen van wie de belangrijkste inkomstenbron uit arbeid afkomstig is. Dit heeft betrekking op personen die werken in loondienst of als zelfstandige werkzaam zijn. Studenten, uitkeringsgerechtigden en gepensioneerden die naast hun studie, uitkering of pensioen geen of slechts een laag inkomen hebben uit arbeid, worden in deze analyse niet gerekend tot personen met werk.

Vooraf lager opleidingsniveau en ongunstige gezinskenmerken hangen samen met minder werk

Na correctie voor achtergrondkenmerken, zoals leeftijd, opleidingsniveau en -richting en woon- en gezinskenmerken, wordt het verschil tussen mensen van Molukse en Nederlandse komaf in het aandeel dat werkt fors kleiner. Na correctie voor verschillen in achtergrondkenmerken wordt 88 procent van dit verschil tussen de totale groep personen met een Molukse achtergrond en Nederlandse achtergrond verklaard. Waar het verschil tussen Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond dat werk oorspronkelijk 3,9 procentpunt bedraagt, is dit na correctie met een verschil 0,5 procentpunt nagenoeg gelijk (79,3 om 79,8 procent).

4.6 Verschil in aandeel dat werkt, 2017

Dat Molukkers minder vaak werk hebben, kan voor een belangrijk deel worden verklaard door verschillen in opleidingsniveau en gezinskenmerken tussen personen van Molukse en Nederlandse komaf. Molukkers zijn gemiddeld lager opgeleid dan personen met een

Nederlandse achtergrond. Wanneer zij dezelfde verdeling in opleidingsniveau zouden hebben, zou het aandeel dat werkt 1,4 procentpunt hoger liggen dan nu het geval is. Qua gezinskenmerken speelt vooral het hebben van een partner die zelf ook werkt een rol. Personen met een Molukse achtergrond hebben gemiddeld minder vaak een werkende partner dan personen met een Nederlandse achtergrond. Hierdoor ligt het aandeel Molukkers dat werkt gemiddeld 1,6 procentpunt lager dan onder personen met een Nederlandse achtergrond. Het gegeven dat Molukkers gemiddeld vaker wonen in een gemeente met een Molukse wijk draagt nauwelijks bij aan het verschil in aandeel werkenden met personen met een Nederlandse achtergrond.

Aandeel kinderen Molukse migranten met werk na correctie iets hoger

Voor kinderen van Molukse migranten geldt dat na correctie voor verschillen in achtergrondkenmerken het aandeel personen dat werkt zelfs iets hoger is dan onder personen van Nederlandse komaf. Hun aandeel ligt nu 0,9 procentpunt hoger dan onder personen met een Nederlandse achtergrond en komt uit op 80,6 procent. Net als bij de totale groep Molukkers speelt opleiding hier een belangrijke rol. Doordat kinderen van Molukse migranten gemiddeld lager opgeleid zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond, is het aandeel personen dat werkt 1,9 procentpunt lager. Verder spelen verschillen tussen beide groepen in gezinskenmerken en leeftijd een aanzienlijke rol. Doordat kinderen van Molukse migranten gemiddeld ouder zijn en minder vaak een partner met werk hebben dan personen met een Nederlandse achtergrond, ligt het aandeel dat werkt voor de kinderen van Molukse migranten 2,3 procentpunt lager.

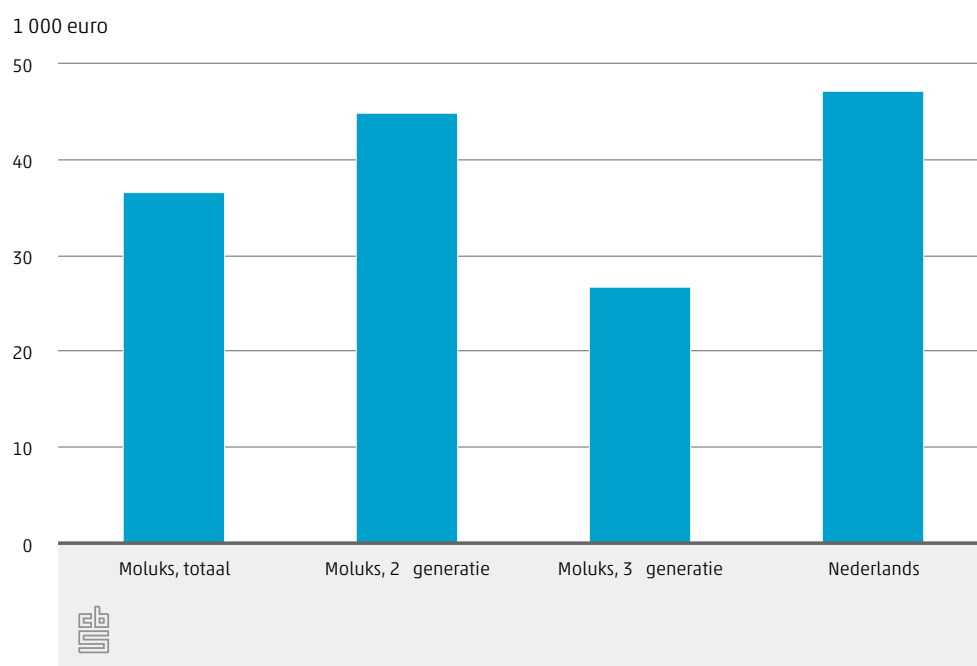
Kleine verschil in aandeel kleinkinderen van Molukse migranten met werk blijft onverklaard; wordt zelfs iets groter

Het aandeel personen dat werkt ligt met een verschil van 1,7 procentpunt voor de kleinkinderen van Molukse migranten bijna even hoog als onder personen met een Nederlandse achtergrond. Nadat er gecorrigeerd wordt voor verschillen in achtergrondkenmerken tussen de kleinkinderen van Molukse migranten en personen met een Nederlandse achtergrond, wordt dit verschil zelfs iets groter: 2,5 procentpunt. Dit komt voornamelijk door de (veel) jongere leeftijd van de kleinkinderen van Molukse migranten. Wanneer de kleinkinderen van Molukse migranten dezelfde leeftijdsopbouw zouden hebben als personen met een Nederlandse achtergrond – en er dus veel meer oudere kleinkinderen van Molukse migranten zouden zijn – zou het aandeel dat werkt 5,2 procentpunt lager liggen dan nu het geval is. Dit leeftijdseffect wordt deels tenietgedaan door ongunstige kenmerken op gebied van gezin en omdat Molukkers vaker wonen in gebieden waar minder aanbod van werk is. Het relatief kleine verschil in aandeel dat werkt tussen de kleinkinderen van Molukse migranten en personen met een Nederlandse achtergrond blijft ook na correctie voor achtergrondkenmerken dus onverklaard.

Vooral werkende kleinkinderen van Molukse migranten hebben lager inkomen

Hoewel het aandeel werkenden onder mensen met een Molukse en Nederlandse achtergrond minimaal verschilt, is het inkomen uit arbeid van Molukkers fors lager dan dat van mensen met een Nederlandse achtergrond. Molukse werknemers verdienden in 2017 gemiddeld 37 duizend euro, terwijl werknemers met een Nederlandse achtergrond gemiddeld 47,1 duizend euro verdienden. Dat is 21 procent minder dan mensen met een Nederlandse achtergrond. Kijkend naar de verschillende generaties lag het gemiddelde inkomen van werkende kinderen van Molukse migranten in 2017 iets lager dan voor werknemers met een Nederlandse achtergrond: 44,9 duizend euro. Het gemiddelde inkomen van werkende kleinkinderen van Molukse migranten lag met 26,7 duizend euro fors lager.

4.7 Persoonlijk bruto inkomen werknemers, 2017

Vershil in inkomen verklaard

Zoals de cijfers over inkomen laten zien, verdienden werknemers met een Molukse achtergrond in 2017 21 procent minder dan werknemers met een Nederlandse achtergrond. In deze paragraaf wordt onderzocht in hoeverre dit verschil kan worden gewijd aan verschillen in achtergrondkenmerken tussen beide populaties. Hierbij wordt gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd, werkervaring, baan- en woonkenmerken. Na correctie voor deze achtergrondkenmerken kan 72 procent van de verschillen in inkomen worden verklaard. Mocht de populatie Molukse werknemers wat betreft de genoemde achtergrondkenmerken eenzelfde samenstelling hebben als de populatie werknemers met een Nederlandse achtergrond, dan zou het inkomen van de Molukkers ongeveer 7,3 duizend euro hoger liggen dan daadwerkelijk het geval is. Hun inkomen zou in 2017 dan gemiddeld 44,3 duizend euro bedragen. Het verschil in inkomen met werknemers met een Nederlandse achtergrond bedraagt na correctie nog 2,8 duizend euro, in plaats van de feitelijke 10 duizend euro.

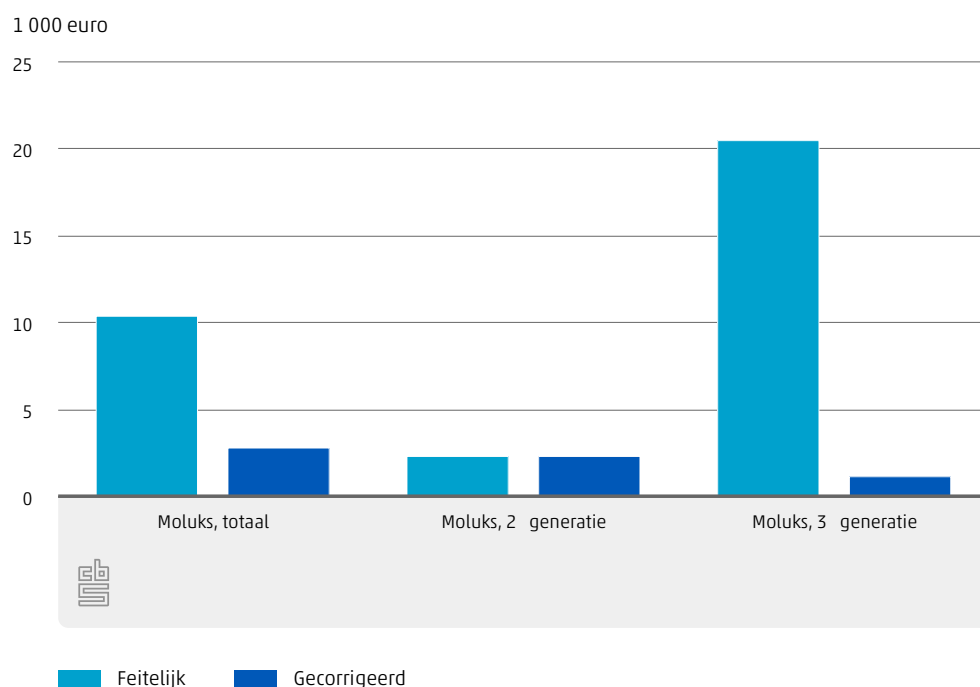

Decompositieanalyse inkomen

Ook voor het verschil in inkomen tussen personen van Molukse en Nederlandse komaf wordt met decompositieanalyse bepaald welk deel kan worden verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken. Voor deze analyse is daarbij specifiek gekeken naar verschillen in inkomen van werknemers die arbeid als voornaamste bron van inkomen hebben. Personen die in loondienst werken maar bijvoorbeeld een uitkering of studiefinanciering als voornaamste bron van inkomen hebben, zijn bij deze analyse buiten beschouwing gelaten. Ook zelfstandigen behoren niet tot de populatie van deze analyse.

4.8 Verschil in inkomen, 2017

Vooraf lager inkomen voor Molukkers door lager opleidingsniveau en minder werkervaring

Er zijn verschillende verklaringen voor het lagere inkomen dat Molukse werknemers hebben. Verschillen in opleidingsniveau (41 procent van het verklaarde verschil) en arbeidsverleden (37 procent van het verklaarde verschil) zijn de belangrijkste redenen. Doordat Molukkers gemiddeld een lager opleidingsniveau hebben dan personen met een Nederlandse achtergrond, ligt hun inkomen gemiddeld 3 duizend euro lager. Daarnaast hebben Molukkers door hun jongere leeftijd gemiddeld minder werkervaring dan personen met een Nederlandse achtergrond. Hierdoor ligt hun inkomen gemiddeld 2,7 duizend euro lager. Ook verschillen in baankenmerken spelen een rol, maar minder prominent dan opleidingsniveau en werkervaring. De verschillen in baankenmerken hebben vooral betrekking op het soort contract dat Molukse werknemers hebben. Omdat zij vaker een contract voor bepaalde tijd hebben dan werknemers met een Nederlandse achtergrond, heeft dit een negatieve invloed op de hoogte van hun inkomen.

Verschil inkomen kinderen Molukse migranten klein, maar blijft onverklaard

Het verschil in inkomen tussen werkende kinderen van Molukse migranten en werknemers met een Nederlandse achtergrond bedroeg in 2017 2,3 duizend euro. Dit verschil blijft na correctie voor achtergrondkenmerken nagenoeg gelijk. Dat komt omdat de kinderen van Molukse migranten enerzijds lager opgeleid zijn dan de populatie met een Nederlandse achtergrond, waardoor zij vaker een lager inkomen hebben. Anderzijds hebben zij gemiddeld meer werkervaring dan personen met een Nederlandse achtergrond, wat juist zorgt voor een hoger inkomen. Ofwel: de invloed van het lagere opleidingsniveau wordt tenietgedaan door de relatief hoge werkervaring die de kinderen van Molukse migranten hebben.

Inkomen kleinkinderen Molukse migranten na correctie achtergrondkenmerken nagenoeg gelijk

Het verschil in inkomen tussen de kleinkinderen van Molukse migranten en personen met een Nederlandse achtergrond is met 20,5 duizend euro erg groot. Dit verschil kan echter bijna volledig worden verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken: 94 procent. Als zij qua achtergrondkenmerken eenzelfde samenstelling zouden hebben als de populatie met een Nederlandse achtergrond zou het inkomen van de kleinkinderen van Molukse migranten gemiddeld 19,2 duizend euro hoger liggen dan nu het geval is. Hierdoor zou het verschil in inkomen nog slechts 1,2 duizend euro bedragen. Werkende kleinkinderen van Molukse migranten hebben vooral een lager inkomen omdat zij door hun jonge leeftijd nog weinig arbeidsverleden hebben. Het gebrek aan arbeidsverleden zorgt gemiddeld voor een lager inkomen van 11,9 duizend euro. Ook verschillen in baankenmerken en opleidingsniveau spelen een rol in het lagere inkomen van werkende kleinkinderen van Molukse migranten. Zij hebben gemiddeld vaker een tijdelijk contract, werken minder vaak fulltime en zijn gemiddeld minder hoog opgeleid dan personen met een Nederlandse achtergrond.

Kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten met 1 of 2 Molukse grootouders hebben gemiddeld een hoger inkomen dan kinderen en kleinkinderen met 3 of 4 Molukse grootouders. Ook na correctie voor verschillen in achtergrondkenmerken zoals werkervaring en opleidingsniveau blijft er een verschil in inkomen tussen generatiegenoten met 1 of 2 Molukse grootouders en 3 of 4 Molukse grootouders.

Conclusie

Over het algemeen hebben Molukkers een iets minder gunstige positie op het gebied van werk en inkomen dan personen met een Nederlandse achtergrond. Hoewel de arbeidsdeelname voor beide groepen bijna gelijk is, is de uitkeringsafhankelijkheid onder Molukkers hoger. Onderzoek van Straver (2005) wees aan het begin van dit millennium uit dat Molukkers vaker uitzendkracht waren dan personen met een Nederlandse achtergrond. Dit blijkt ook nu nog steeds het geval. Personen met een Molukse achtergrond zijn binnen alle leeftijdsgroepen meer dan twee keer zo vaak uitzendkracht dan hun leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond.

Het aandeel Molukse personen dat werkt ligt lager dan onder personen met een Nederlandse achtergrond, maar dit verschil is met 4 procentpunt gering. Dit verschil wordt nog kleiner wanneer er rekening wordt gehouden met verschillen in achtergrondkenmerken tussen Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond. Voor kinderen van Molukse migranten geldt dat zij na correctie voor verschillen in achtergrondkenmerken nagenoeg hetzelfde aandeel hebben dat werk als personen met een Nederlandse achtergrond. Molukkers hebben vooral een lager aandeel personen dat werkt omdat zij vaker laagopgeleid en vaker een partner hebben die zelf ook geen werk heeft dan personen met een Nederlandse achtergrond.

Tot slot hebben Molukse werknemers ook wat betreft inkomenspositie een achterstand ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond. Molukse werknemers verdienen gemiddeld 21 procent minder. Ook hier geldt dat verschillen in achtergrondkenmerken een belangrijke rol spelen. Wanneer er wordt gecorrigeerd voor deze verschillen wordt bijna driekwart van het verschil verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken. Voor de kleinkinderen van Molukse migranten kan zelfs bijna het volledige verschil in inkomen worden toegedicht aan verschillen in achtergrondkenmerken. Behalve het lagere opleidingsniveau, hebben werkende kleinkinderen van Molukse migranten vanwege hun jonge leeftijd gemiddeld minder werkervaring. Daarnaast hebben zij vaker een tijdelijk contract dan werknemers met een Nederlandse achtergrond, waardoor hun inkomen gemiddeld lager ligt.

De bevindingen in dit hoofdstuk laten zien dat een nadelige onderwijspositie doorwerkt in de sociaaleconomische positie die Molukkers innemen. Het gemiddeld lagere opleidingsniveau blijkt een belangrijke verklaring voor de verschillen tussen personen met een Molukse en Nederlandse achtergrond in aandeel personen dat werkt en in de hoogte van het inkomen. Uit de analyses over onderwijs (hoofdstuk 3) blijkt dat Molukkers ook anno 2018 een ongunstigere onderwijspositie innemen ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond. Ook onder de jongere generaties zet deze nadelige positie zich dus voort. Gezien de invloed van opleidingsniveau op de sociaaleconomische positie die personen innemen, lijkt de nadelige onderwijspositie van Molukkers ook in de toekomst een belangrijk aandachtspunt.

5 Jeugdzorg en criminaliteit

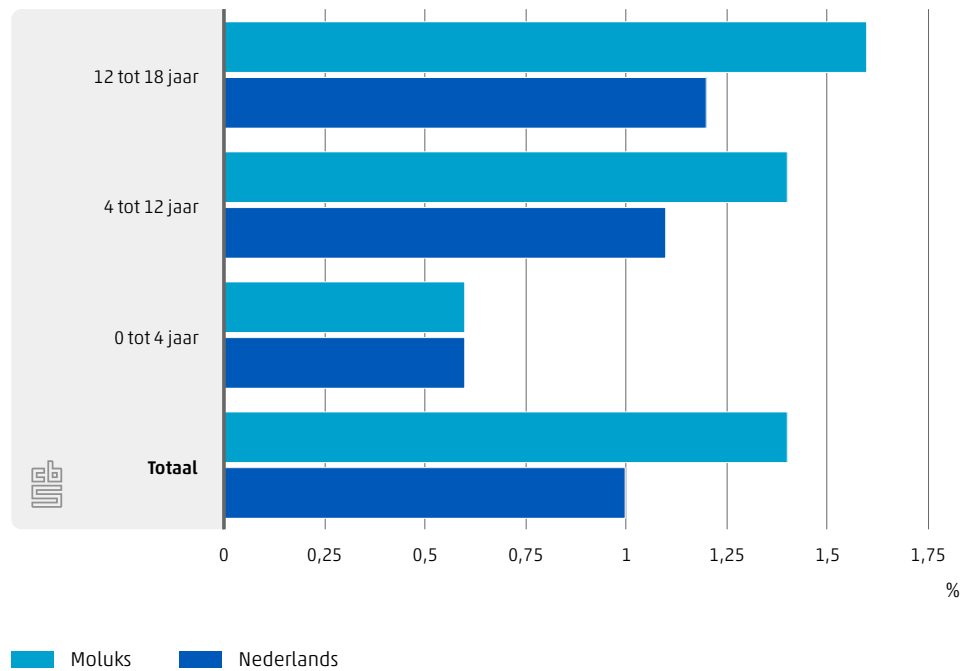
Vooralsnog hebben weinig studies de omvang van criminaliteits- en jeugdproblematiek onder Molukkers in kaart gebracht. Wel is bekend dat in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw binnen de Molukse gemeenschap steeds vaker groepen jongeren ontstonden die zich aan de rand van de samenleving bevonden (Straver, 2005). Jonge Molukkers kenden een hoog drank- en drugsgebruik en kwamen vanwege strafbare feiten regelmatig in aanraking met politie en justitie. Betrouwbare (recente) cijfers met betrekking tot de omvang van jeugdzorg en criminaliteit binnen de Molukse gemeenschap zijn voor zover bekend tot aan dit onderzoek niet beschikbaar.

In dit hoofdstuk wordt de positie beschreven die Molukkers innemen op gebied van jeugdzorg en criminaliteit ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond. Het eerste deel heeft betrekking op het aandeel Molukse kinderen dat in 2018 jeugdhulp of jeugdbescherming heeft ontvangen. Vervolgens wordt gekeken in hoeverre personen met een Molukse achtergrond vaker worden verdacht van een misdrijf dan personen met een Nederlandse achtergrond. Tot slot wordt middels decompositieanalyse onderzocht in hoeverre Molukkers een evenredige positie innemen als personen met een Nederlandse achtergrond, wanneer er gecorrigeerd wordt voor relevante verschillen in achtergrondkenmerken tussen beide groepen.

Vaker jeugdbescherming Molukse jongeren

Molukse jongeren zijn procentueel meer vertegenwoordigd in de jeugdbescherming dan jongeren met een Nederlandse achtergrond. Van de ruim 15 duizend Molukse jongeren tot 18 jaar had 1,4 procent gedurende 2018 te maken met jeugdbescherming. Het aandeel Molukse jongeren met jeugdbescherming is daarmee wat hoger dan onder Nederlandse kinderen. Voor hen bedroeg dit aandeel 1,0 procent in 2018. Onder Molukse jongeren in de leeftijd van 12 tot 18 jaar lag het aandeel met ruim 1,6 procent het hoogst van alle leeftijdsgroepen.

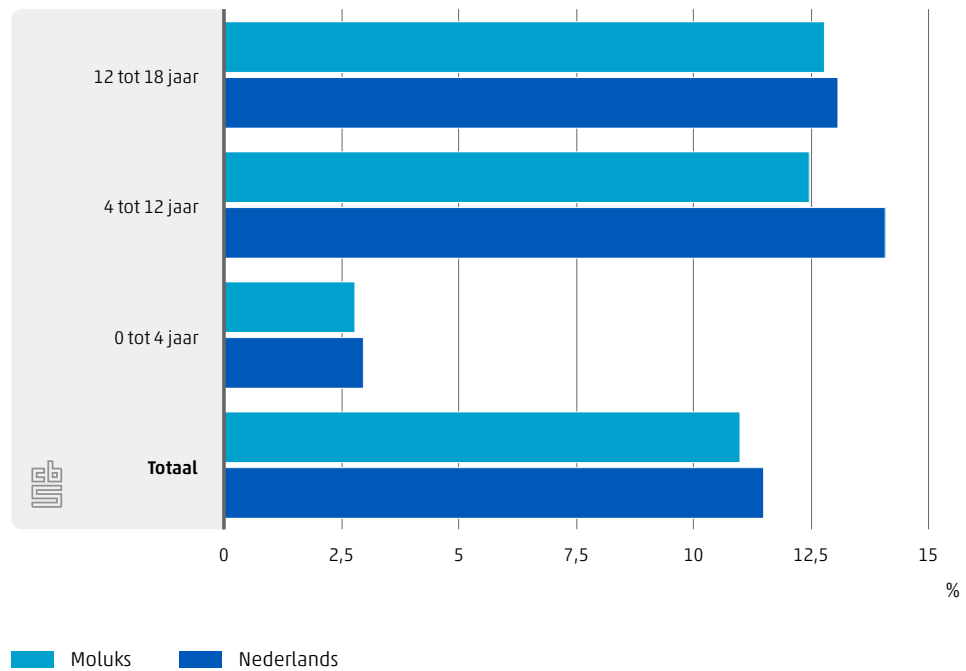
5.1 Kinderen met jeugdbescherming, 2018

Molukse jongeren ontvangen iets minder vaak jeugdhulp

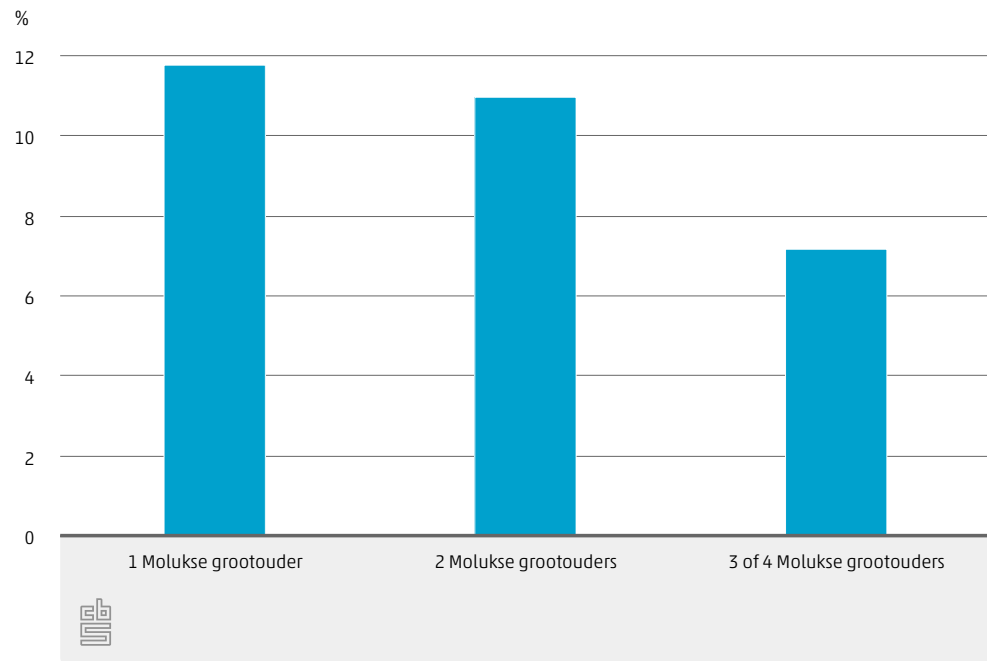
Het aandeel Molukse jongeren dat in 2018 jeugdhulp ontving was in 2018 iets lager dan onder kinderen met een Nederlandse achtergrond: 11 procent om 11,5 procent. Voor zowel jongeren met een Molukse als Nederlandse achtergrond geldt dat zij vooral jeugdhulp ontvangen in de leeftijd 4 tot 12 jaar en 12 tot 18 jaar. Voor Molukse jongeren van 4 tot 12 jaar oud is het aandeel dat jeugdhulp ontvangt wel wat lager dan onder leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond: 12,5 om 14,1 procent. Molukse en Nederlandse jongeren van 0 tot 4 jaar en 12 tot 18 jaar oud ontvangen nagenoeg even vaak jeugdhulp.

5.2 Kinderen met jeugdhulp, 2018

Wanneer het aantal Molukse grootouders van de Molukse jongeren in ogenschouw wordt genomen, valt op dat het aandeel dat jeugdhulp ontvangt lager is voor jongeren met 3 of 4 Molukse grootouders dan onder jongeren met 1 of 2 Molukse grootouders. Onder Molukse jongeren tot 18 jaar met 1 of 2 Molukse grootouders lag het aandeel dat jeugdhulp ontving in 2018 rond de 11 à 12 procent. Onder jongeren met 3 of 4 Molukse grootouders lag dat met 7,2 procent fors lager. Molukse jongeren die wonen in een gemeente met een Molukse wijk ontvangen ongeveer even vaak jeugdhulp als Molukse jongeren die niet wonen in een gemeente met een Molukse wijk. Molukse jongeren die wonen in een gemeente met een Molukse wijk ontvangen wel minder vaak jeugdbescherming dan Molukse jongeren die wonen in een gemeente zonder Molukse wijk. Vooral in de leeftijdscategorie 4 tot 12 is dit verschil groot. Het aandeel Molukse jongeren met jeugdbescherming ligt hier ruim de helft lager als onder Molukse jongeren die wonen in een gemeente zonder Molukse wijk (respectievelijk 1 en 2 procent).

5.3 Kinderen met jeugdhulp, 2018

Molukkers tot 2 keer vaker verdacht van een misdrijf

Voor alle leeftijdsgroepen geldt dat Molukkers in de periode 2014 tot en met 2018 vaker verdacht waren van een misdrijf dan personen met een Nederlandse achtergrond. Net zoals bij andere migratieachtergronden en de groep met een Nederlandse achtergrond het geval is, zijn Molukse jongeren en jongvolwassenen vaker verdacht van een misdrijf dan Molukkers van 25 jaar en ouder (De Mooij e.a., 2020). Onder Molukse 12- tot 18-jarigen was het percentage dat in de periode 2014 tot en met 2018 verdacht werd van een misdrijf het hoogste: 10,7 procent. Onder personen met een Nederlandse achtergrond van dezelfde leeftijd was dit met 6,2 procent fors lager. Gemiddeld zijn personen van Molukse komaf bijna 2 keer zo vaak verdachte van een misdrijf als personen met een Nederlandse achtergrond. Dat komt deels omdat Molukkers gemiddeld jonger zijn dan de groep met een Nederlandse achtergrond. Wanneer de verdachtencijfers van personen met een Molukse en Nederlandse achtergrond per leeftijdsgroep worden vergeleken, liggen deze onder de groep met een Molukse achtergrond ongeveer 1,6 tot 1,8 keer zo hoog. Voor zowel Molukkers als personen met een Nederlandse achtergrond geldt dat het aandeel verdachten hoger ligt wanneer zij wonen in een gemeente met een Molukse wijk dan wanneer zij wonen in een gemeente zonder Molukse wijk.

Verdacht in een periode van 5 jaar

Vanwege de relatief kleine groep Molukkers die op 1 januari 2018 in Nederland woonden, is gekozen om gegevens over verdachten van een misdrijf voor de jaren 2014 tot en met 2018 te combineren. Dit levert hogere verdachtencijfers dan in publicaties die jaarcijfers hanteren. In een verslagperiode van 5 jaar wordt immers een groter aantal personen als verdachte van een misdrijf geregistreerd dan in een verslagperiode van 1 jaar. Doordat in dit onderzoek de som van de geregistreerde verdachten (recidives uitgezonderd) over de periode van 5 jaar wordt genomen in plaats van een jaargemiddelde, vallen deze cijfers hoger uit dan de cijfers in andere CBS-publicaties en StatLine. In dit onderzoek is ieder persoon als verdachte van een misdrijf beschouwd die in de periode 2014 tot en met 2018 ten minste één keer als zodanig is geregistreerd. Een persoon die binnen deze periode meer dan één keer is geregistreerd, wordt slechts één keer meegeteld in het totaal aantal verdachten.

Aandeel vrouwen in verdachtencijfers iets hoger onder Molukkers

Bekend is dat mannen gemiddeld vaker verdacht zijn van een misdrijf dan vrouwen (CBS, 2020). Dat geldt voor vrijwel alle migratieachtergronden en is voor Molukkers niet anders. Vooral jongens van 12 tot 18 jaar waren in de periode 2014 tot en met 2018 relatief vaak verdachte van een misdrijf: 15,5 procent, tegenover 9,4 procent onder jongens met een Nederlandse achtergrond. Wel is de man-vrouw verhouding voor Molukse personen wat lager dan onder personen met een Nederlandse achtergrond. Gemiddeld zijn Molukse mannen 3 keer zo vaak verdachte van een misdrijf dan Molukse vrouwen. Onder personen met een Nederlandse achtergrond zijn mannen 3,5 keer vaker verdacht van een misdrijf dan vrouwen. Vrouwen met een Molukse achtergrond hebben dus een relatief groter aandeel in de cijfers over verdachten dan vrouwen met een Nederlandse achtergrond.

Jongere generaties Molukkers binnen alle leeftijdscategorieën vaker verdacht dan oudere generaties

Kijkend naar de generaties Molukkers per leeftijdscategorieën, valt op dat de jongere generaties in 2014 tot en met 2018 in alle categorieën vaker verdachte zijn van een misdrijf dan de oudere generaties. Ondanks de afbakening in leeftijdscategorieën zouden leeftijdsverschillen bij 18-plussers een rol kunnen spelen in de stijging van de verdachtencijfers onder de latere Molukse generaties. Voor de jongere generaties geldt ook binnen deze leeftijdscategorieën dat zij zich overwegend aan de ondergrens van de leeftijdscategorieën bevinden. Voor de oudere generaties geldt juist dat zij zich overwegend aan de bovengrens van de leeftijdscategorieën bevinden. Er zijn geen duidelijke patronen te constateren in verdachtencijfers wanneer de personen met een Molukse achtergrond binnen de leeftijdsgroeperingen worden afgezet naar het aantal Molukse grootouders die zij hebben.

5.4 Verdachten van een misdrijf in de afgelopen 5 jaar, 2018¹⁾

	Totaal		12 tot 18 jaar		18 tot 25 jaar		25 tot 45 jaar		45 jaar en ouder	
	Moluks	Nederlands	Moluks	Nederlands	Moluks	Nederlands	Moluks	Nederlands	Moluks	Nederlands
	%									
Totaal	6,1	3,1	10,7	6,2	10,1	6,1	7	3,8	2,7	1,7
Mannen	9,2	4,8	15,5	9,4	14,9	9,5	10,4	5,8	4,2	2,6
Vrouwen	3,1	1,4	5,8	2,9	5	2,5	3,4	1,7	1,3	0,8
Zeer sterk stedelijk	6,1	3,8	10,1	7,1	8,6	5,4	6,3	4,4	3,4	2,4
Sterk stedelijk	6,4	3,4	11,1	6,9	10,4	6,6	7,3	4,2	2,8	1,8
Matig stedelijk	6,2	2,9	10,9	6,1	11,8	6,4	7,5	3,6	2,4	1,5
Weinig of niet stedelijk	5,5	2,5	10,1	5,3	10,4	6	6,9	3,2	2,2	1,3
Gemeente met Molukse wijk	6,6	3,4	11,9	6,5	10,7	5,7	7,6	4,1	2,9	1,9
Gemeente zonder Molukse wijk	5,4	3	8,8	6,1	8,9	6,3	6	3,7	2,4	1,6
Molukse migranten										1,6
Moluks, kinderen					7,8		5,9			3,3
Moluks, kleinkinderen			10,9		10,5		8,4			
1 Molukse grootouder			9,9		10,8		8			
2 Molukse grootouders			10,9		10,1		7,1		3,3	
3 of 4 Molukse grootouders			11,6		9,2		6,6		2,6	

Bron: CBS

¹⁾ Is minimaal 1 keer verdachte geweest van een misdrijf in de jaren 2014 tot en met 2018.

Verschillen in verdachtencijfers verklaard

Uit de cijfers over het aandeel verdachten van een misdrijf blijkt dat Molukkers in de periode 2014 tot en met 2018 vaker verdacht waren van een misdrijf dan personen met een Nederlandse achtergrond. In deze paragraaf wordt onderzocht welk deel van deze verschillen in verdachtencijfers tussen personen met een Molukse en Nederlandse achtergrond kan worden verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken. Hierbij wordt onder meer rekening gehouden met verschillen in leeftijd, geslacht, opleidingsniveau, sociaaleconomische positie en gezins- en woonkenmerken.

Decompositieanalyse verdachten

Omdat het bij de verdachtencijfers om slechts kleine aantallen gaat, kan geen uitsplitsing worden gemaakt naar de verschillende generaties Molukkers. In plaats daarvan is gekozen om de decompositieanalyse apart uit te voeren voor diverse leeftijdsgroepen. De achtergrondkenmerken waarvoor wordt gecorrigeerd verschillen echter per leeftijdsgroep. Bekend is dat jongeren, mannen, laagopgeleiden, personen zonder partner of kinderen, personen die wonen in stedelijk gebied en personen met een laag inkomen vaker worden verdacht van een misdrijf (Huijnk & Andriessen, 2016). In dit onderzoek wordt daarom gecorrigeerd binnen alle leeftijdsgroepen voor de achtergrondkenmerken leeftijd, geslacht, huishoudinkomen, leeftijd van de moeder bij geboorte, stedelijkheid van de woonomgeving en woonachtig in de vier grootste gemeenten in Nederland (Amsterdam, Den Haag, Rotterdam of Utrecht). Ook wordt voor alle leeftijdsgroepen gecorrigeerd of personen woonachtig zijn in een gemeente met een Molukse wijk. Daarnaast wordt per leeftijdscategorie voor de volgende achtergrondkenmerken gecorrigeerd:

- 12 tot 18 jaar: Ouderlijke structuur en opleidingsniveau (hoogst gevolgd);
- 18 tot 25 jaar: Ouderlijke structuur, opleidingsniveau (hoogst gevolgd) en sociaaleconomische categorie;
- 25 tot 45 jaar: Sociaaleconomische categorie, opleidingsniveau (hoogst behaald), heeft een partner in relationele sfeer en heeft thuiswonende kinderen;
- 45 jaar en ouder: Sociaaleconomische categorie, opleidingsniveau (hoogst behaald), heeft een partner in relationele sfeer en heeft thuiswonende kinderen.

In dit onderzoek wordt per leeftijdsgroep voor verschillende achtergrondkenmerken gecorrigeerd. Als gevolg hiervan kan niet voor de totale groep Molukkers in Nederland worden bepaald wat het gecorrigeerde verschil in verdachtencijfers ten opzichte van de groep met een Nederlandse achtergrond bedraagt.

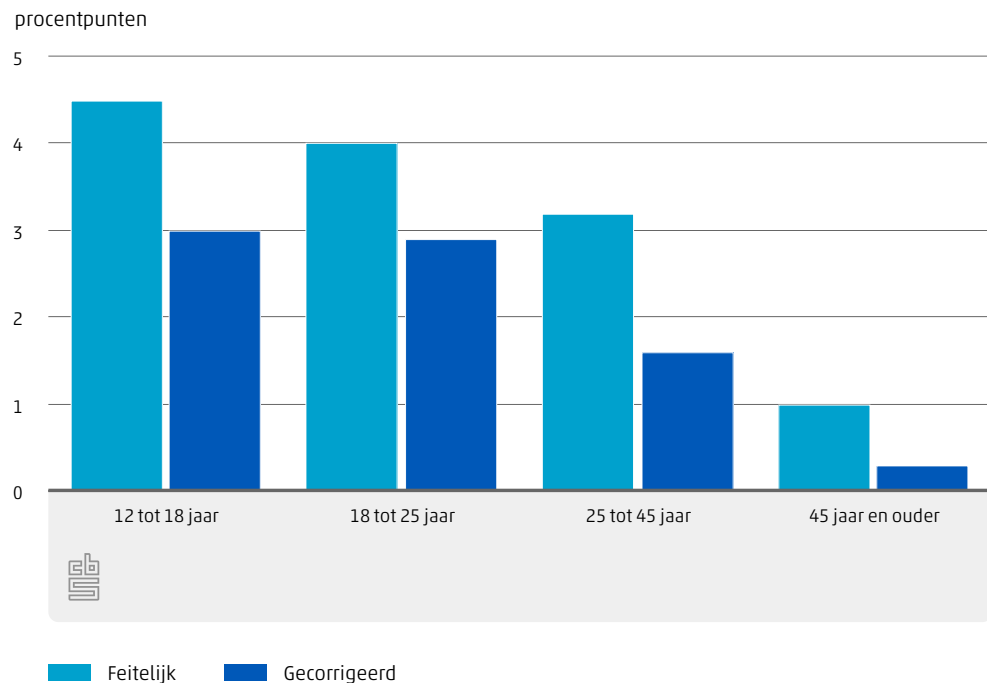

Verschillen verdachtencijfers jonge en jongvolwassen Molukkers grotendeels onverklaard

Voor de leeftijdscategorieën 12 tot 18 jaar en 18 tot 25 jaar geldt dat het grootste deel van het verschil in verdachtenpercentages tussen Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond onverklaard blijft. Gecorrigeerd voor achtergrondkenmerken zijn Molukkers gemiddeld nog steeds vaker verdacht van een misdrijf dan personen met een Nederlandse achtergrond. Met name onder jongere Molukkers blijft het verschil in aandeel verdachten met personen met een Nederlandse achtergrond na correctie groot. Onder Molukse jongeren van 12 tot 18 jaar blijft 67 procent van het verschil onverklaard. Daarmee daalt het gecorrigeerde verschil voor deze leeftijdscategorie van 4,5 procentpunt naar 3,0 procentpunt. Voor jongvolwassen Molukkers tussen 18 en 25 jaar is het deel dat onverklaard blijft met 72 procent het grootst. Het gecorrigeerde verschil bedraagt voor deze groep met 2,9 procentpunt ongeveer even veel als voor jonge Molukkers tussen 12 en 18 jaar. Voor personen van 25 tot 45 jaar bedraagt het gecorrigeerde verschil ongeveer de helft van het feitelijke verschil in verdachtenpercentages.

Voor personen in de leeftijd van 45 jaar en ouder was het verschil tussen personen met een Nederlandse en Molukse komaf met 1 procentpunt relatief klein. Wel wordt het grootste deel van het verschil in verdachtenpercentages verklaard door de gebruikte achtergrondkenmerken: 67 procent. Het aandeel verdachten voor deze leeftijdsgroep zou daarmee nog 2 procent bedragen, slechts 0,3 procentpunt hoger dan onder de groep met een Nederlandse achtergrond.

5.5 Verschil in geregistreerde verdachten, 2014 tot en met 2018

Verklaard verschil voor groot deel door lager opleidingsniveau Molukkers

Het verschil in verdachtenpercentages tussen Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond dat met de decompositieanalyse kan worden verklaard, heeft voor een belangrijk deel te maken met verschillen in opleidingsniveau. Alleen voor de oudste groep van 45 jaar en ouder speelt opleiding een beperkte rol in het verschil in aandeel verdachten van een misdrijf. Doordat Molukkers vaker een opleiding hebben gevolgd of behaald op een lager niveau dan personen met een Nederlandse achtergrond, ligt hun verdachtenpercentage gemiddeld iets hoger. Voor Molukkers van 12 tot 45 jaar oud ligt het aandeel verdachten door hun lagere opleidingsniveau ongeveer 0,5 tot 0,6 procentpunt hoger.

Behalve verschillen in opleiding spelen ook gezinskenmerken van Molukkers een rol in de verschillen in verdachtenpercentages. Zo wonen Molukkers van 12 tot 18 jaar oud vaker in een eenoudergezin dan hun leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond. Hierdoor ligt het aandeel verdachten voor deze groep gemiddeld 0,6 procentpunt hoger. Voor Molukkers van 25 tot 45 jaar en 45 jaar en ouder geldt dat zij minder vaak een partner hebben dan personen met een Nederlandse achtergrond. Voor beide gezinssituaties levert dit een iets hoger aandeel verdachten van een misdrijf op dan voor stabielere gezinssituaties. Voor Molukkers van 45 jaar en ouder spelen bovendien ook verschillen in leeftijd een rol. Doordat in deze leeftijdsgroep Molukkers gemiddeld jonger zijn dan personen met een

Nederlandse achtergrond, zijn zij ook iets vaker verdachte van een misdrijf. Het gegeven dat Molukkers van alle leeftijdsgroepen gemiddeld vaker wonen in een gemeente met een Molukse wijk draagt nauwelijks bij aan het verschil in verdachtenpercentages. Hetzelfde geldt voor woonachtig in de G4 en – voor de oudere leeftijdsgroepen – de aanwezigheid van thuiswonende kinderen in het huishouden.

Conclusie

Studies naar de Molukse gemeenschap wezen uit dat eind jaren 1990 steeds meer Molukse jongeren in aanraking kwamen met politie en justitie (Straver, 2005). Dit hoofdstuk laat zien dat deze problematiek nog steeds aanwezig is. Binnen alle onderzochte leeftijdsgroepen worden Molukkers vaker verdacht van misdrijf dan hun leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond. Jongere Molukse generaties zijn binnen alle leeftijdscategorieën vaker verdacht van een misdrijf dan hun leeftijdsgenoten van oudere Molukse generaties. Op gebied van jeugdzorg is een wisselender beeld te zien. Waar Molukse jongeren iets minder vaak gebruik maken van jeugdhulp als jongeren met een Nederlandse achtergrond, zijn zij wel vaker vertegenwoordigd binnen de jeugdbescherming. Hun aandeel ligt ongeveer even hoog als hun leeftijdsgenoten met een westerse migratieachtergrond en wat lager dan onder leeftijdsgenoten met een niet-westerse migratieachtergrond.

Met betrekking tot de verdachtenpercentages is onderzocht in hoeverre deze verschillen kunnen worden verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken met de populatie met een Nederlandse achtergrond. Voor de jongere leeftijdscategorieën is dit slechts voor een klein deel het geval. Onder Molukse jongeren tot 25 jaar blijft meer dan twee derde van het verschil ondanks correctie voor achtergrondkenmerken onverklaard. Voor Molukkers van 25 tot 45 jaar wordt ongeveer de helft van de verschillen in verdachtencijfers verklaard door verschillen in achtergrondkenmerken. De verschillen in verdachtenpercentages die wel kunnen worden verklaard, komen vooral doordat Molukkers gemiddeld lager opgeleid zijn dan hun leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond, en omdat Molukkers vaker minder gunstige gezinssituaties kennen.

Voor de Molukkers van 45 jaar en ouder leveren de achtergrondkenmerken wel een belangrijke bijdrage aan het verschil in verdachtencijfers ten opzichte van hun leeftijdsgenoten met een Nederlandse achtergrond. Ondanks dat het ongecorrigeerde verschil voor deze leeftijdsgroep al klein was, wordt het verschil na correctie voor achtergrondkenmerken teruggebracht tot 0,3 procentpunt. Molukkers uit deze leeftijdscategorie zijn vooral vaker verdacht van een misdrijf omdat zij minder vaak een partner hebben en gemiddeld jonger zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond.

6 Gezondheid

In onderzoek van Schellingerhout (2004) naar gezondheid en welzijn van ouderen met een migratieachtergrond werd de Molukse aangeduid als de meest gezonde herkomstgroepering in Nederland. Zo rapporteerden Molukse ouderen minder vaak chronische aandoeningen zoals kanker en hernia dan andere onderzochte herkomstgroeperingen, inclusief ouderen met een Nederlandse achtergrond. Wel rapporteerden Molukse ouderen vaker suikerziekte te hebben dan ouderen met een Nederlandse achtergrond, maar was dit minder vaak dan onder ouderen met een andere migratieachtergrond.

Deze bevindingen zijn deels in lijn met een meer recent gezondheidsonderzoek onder Molukkers (Bodewes & Kunst, 2013). Dit wees uit dat Molukkers een hoger risico hebben op suikerziekte dan personen met een Nederlandse achtergrond. Zij concludeerden echter dat Molukkers ook op andere vlakken een slechtere gezondheidsbeleving rapporteerden dan personen met een Nederlandse achtergrond. Zo zouden zij ondanks een vergelijkbare levensstijl ook vaker last hebben van een hoge bloeddruk en chronische gezondheidsproblemen dan personen met een Nederlandse achtergrond.

In dit hoofdstuk wordt beschreven hoe de gezondheid van personen van Molukse komaf zich verhoudt tot die van personen met een Nederlandse achtergrond. Doordat de Molukse gemeenschap qua omvang relatief klein is ten opzichte van de totale Nederlandse bevolking, is er onvoldoende enquêtedata voor een betrouwbare beschrijving van de (ervaren) gezondheid van Molukkers. Om toch iets over de gezondheid te kunnen zeggen, gebruiken wij gegevens over zorgkosten en verstrekkingen van medicijnen. Ook al beschrijven deze registerdata niet direct de gezondheid, zij hangen wel samen met de gezondheid. In het eerste deel vergelijken wij het medicijngebruik onder personen van Molukse komaf met personen met een Nederlandse achtergrond. Vervolgens wordt beschreven wat de zorgkosten zijn van verschillende leeftijdsgroepen van personen van Molukse en Nederlandse komaf. Tot slot wordt met decompositieanalyse getracht eventuele verschillen in zorgkosten tussen de groepen met een Nederlandse en Molukse achtergrond te duiden aan de hand van verschillen in achtergrondkenmerken.

Molukkers gebruiken minder vaak antidepressiva dan mensen met Nederlandse achtergrond

Zowel mannen als vrouwen met een Nederlandse achtergrond kregen in 2017 vaker antidepressiva verstrekt dan mannen en vrouwen met een Molukse achtergrond. Als wordt gestandaardiseerd naar leeftijd kreeg ruim 3,9 procent van de Molukse vrouwen tot 80 jaar in 2017 antidepressiva. Onder vrouwen met een Nederlandse achtergrond lag dit met 8,0 procent twee keer zo hoog. Ook tussen Molukse en Nederlandse mannen tot 80 jaar is het verschil in gebruik van antidepressiva groot. Van de Molukse mannen gebruikte 2,3 procent in 2017 antidepressiva, onder Nederlandse mannen bedroeg dit 4,1 procent.

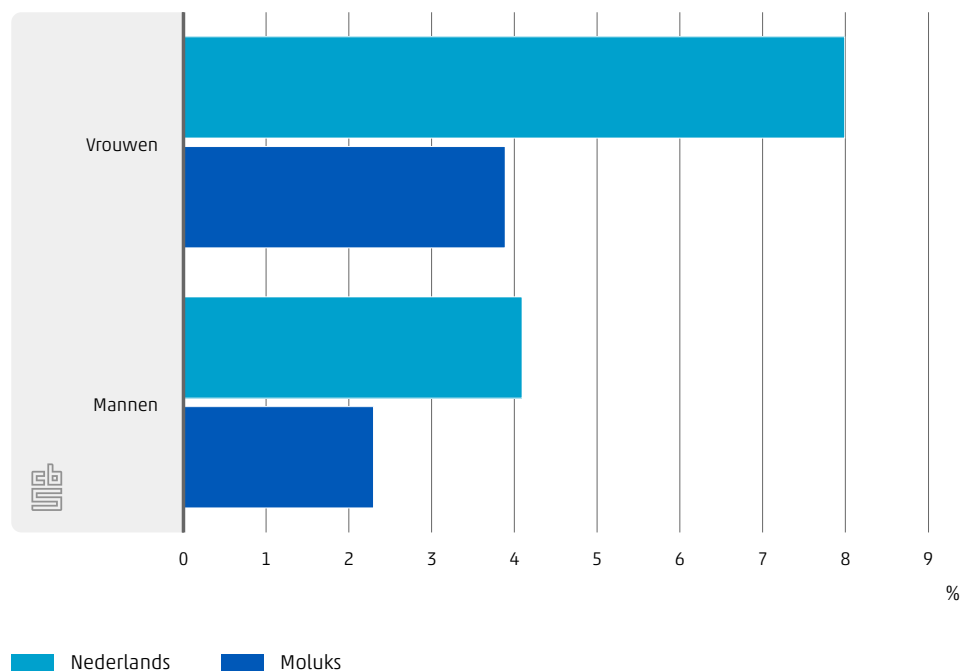

Standaardisatie leeftijd

Het gebruik van medicijnen hangt sterk samen met leeftijd. Omdat de groep met een Molukse achtergrond gemiddeld jonger is dan de groep met een Nederlandse achtergrond, is het lastig om deze cijfers één-op-één te vergelijken. Om deze vergelijking toch te kunnen maken, zijn de cijfers voor medicijngebruik gestandaardiseerd naar de leeftijdsopbouw van personen met een Nederlandse achtergrond.

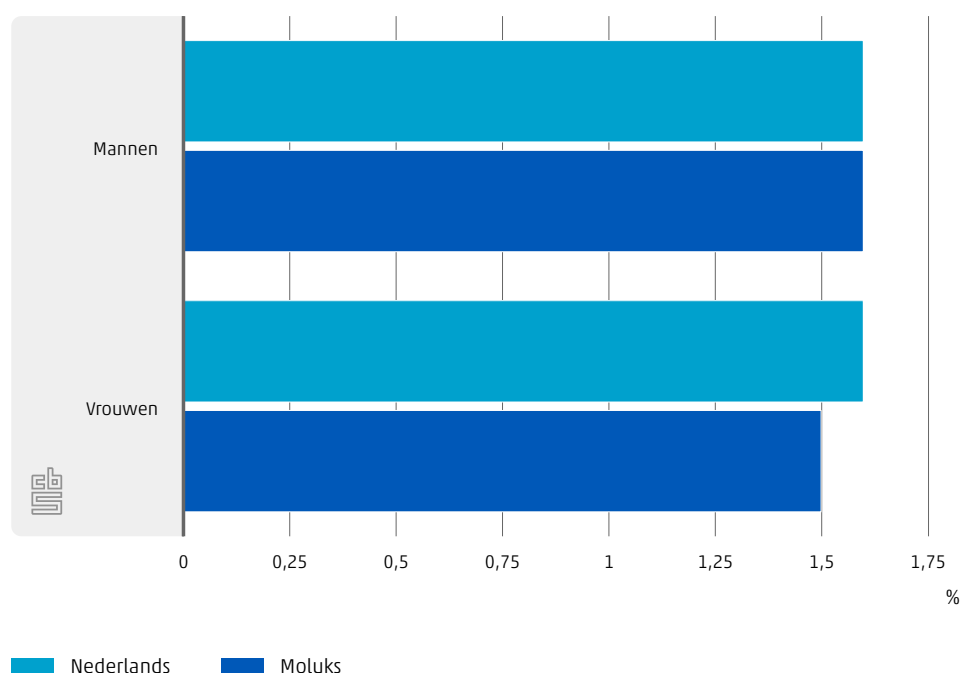

6.1 Personen met antidepressiva, 2017 (gestandaardiseerd)

Bij het verstrekken van antipsychotica zijn de verschillen tussen personen met een Molukse en Nederlandse achtergrond nauwelijks aanwezig. Gestandaardiseerd voor de leeftijdsopbouw van personen met een Nederlandse achtergrond tot 80 jaar is het aandeel dat antipsychotica kreeg onder Molukse en Nederlandse mannen en vrouwen nagenoeg gelijk (1,5 á 1,6 procent in 2017).

6.2 Personen met antipsychotica, 2017 (gestandaardiseerd)

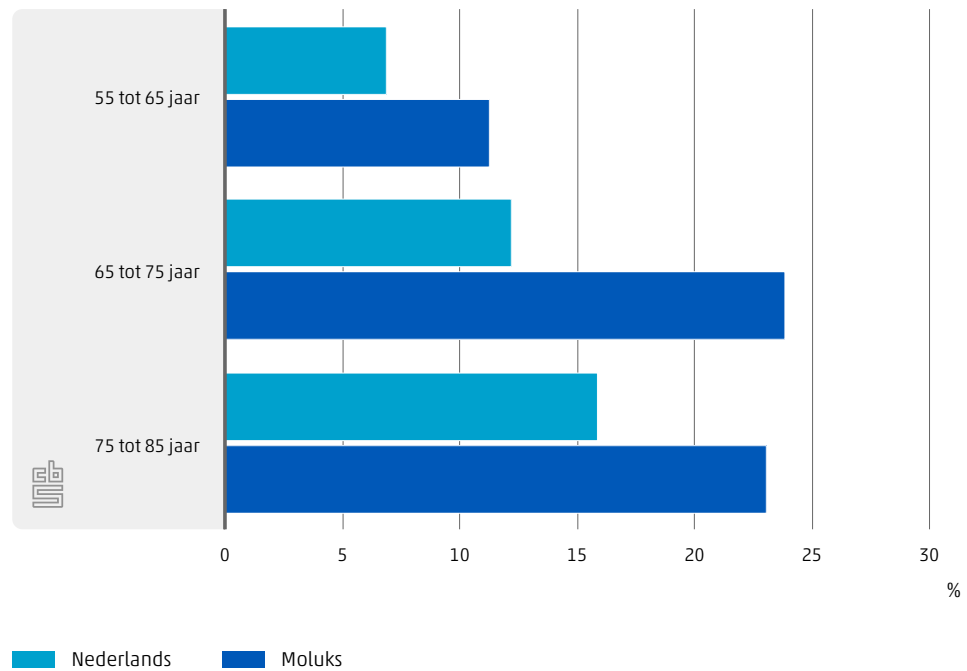

Molukse ouderen krijgen 2 keer zo vaak diabetesmiddelen

Personen met een migratieachtergrond krijgen vaker diabetesmiddelen dan personen met een Nederlandse achtergrond (de Mooij e.a., 2020). Ook neemt het gebruik van diabetesmiddelen toe naarmate mensen ouder worden. Dit beeld wordt ook teruggezien in de cijfers van diabetesmiddelen onder Molukkers. Vanwege verschillen in leeftijd zijn ook deze cijfers gestandaardiseerd voor de leeftijdsopbouw van personen met een Nederlandse achtergrond binnen de leeftijdscategorieën 55 tot 65 jaar, 65 tot 75 jaar en 75 tot 85 jaar. Voor alle onderzochte leeftijdsgroepen geldt dat Molukkers in 2017 vaker diabetesmiddelen gebruikten dan personen met een Nederlandse achtergrond. Dat is in lijn met de bevindingen van eerder onderzoek naar de gezondheid van Molukkers in Nederland (Bodewes & Kunst, 2013).

Molukkers tussen de 65 en 75 jaar oud kregen het vaakst diabetesmiddelen: 23,9 procent in 2017. Dat is bijna 2 keer zo vaak als onder personen met een Nederlandse achtergrond uit dezelfde leeftijdsgroep (12,2 procent). Onderzoek van Schellingerhout (2004) liet ook zien dat Molukse ouderen vaker diabetesmiddelen gebruikten dan ouderen met een Nederlandse achtergrond. Zij linkten dit gebruik aan het feit dat suikerziekte vaker voorkomt onder ouderen met een migratieachtergrond dan onder personen met een Nederlandse achtergrond. Behalve aan genetische factoren, wijdde Schellingerhout dit ook aan verschillen in levenswijze en leefpatronen.

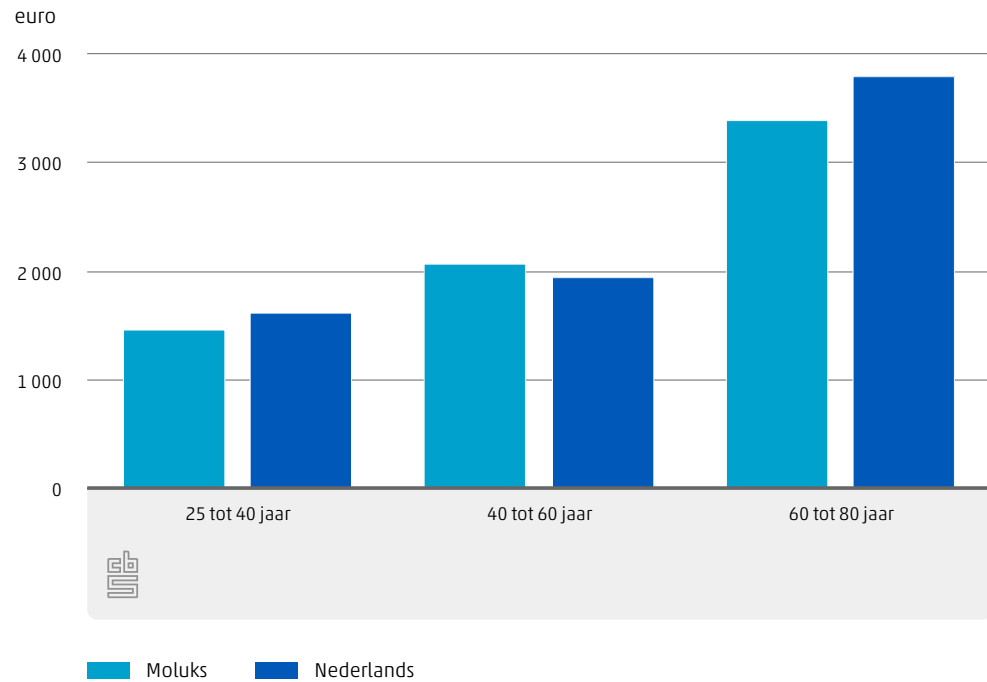
6.3 Personen met diabetesmiddelen, 2017 (gestandaardiseerd)

Gemiddelde lage zorgkosten Molukkers door jonge leeftijd

Naarmate mensen ouder worden neemt hun gezondheid af en daarmee de zorgkosten toe. Dat blijkt ook uit de zorgkosten vanuit de basisverzekering in 2016 van personen met een Molukse en Nederlandse achtergrond. Mede omdat personen met een Molukse achtergrond gemiddeld jonger zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond, zijn de zorgkosten voor Molukkers gemiddeld lager dan die van de groep met een Nederlandse achtergrond. Alleen voor personen tussen de 40 en 60 jaar oud geldt dat de zorgkosten onder personen met een Molukse achtergrond gemiddeld hoger liggen dan onder personen met een Nederlandse achtergrond. Net zoals bij andere migratieachtergronden het geval is, zijn de zorgkosten voor personen met een Molukse en Nederlandse achtergrond gemiddeld hoger voor vrouwen dan voor mannen (de Mooij e.a., 2020).

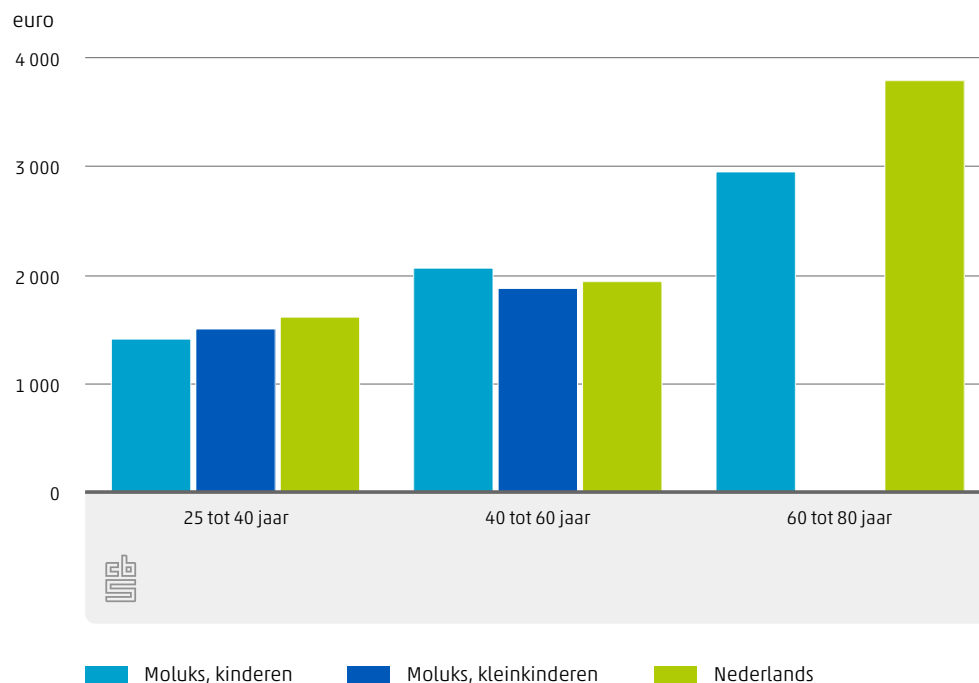
6.4 Gemiddelde zorgkosten basisverzekering, 2016

Ook overwegend lagere zorgkosten kinderen en kleinkinderen Molukse migranten

Ook wanneer de verschillende generaties Molukkers apart worden geanalyseerd, wordt de invloed van het verschil in leeftijdsopbouw teruggezien in de zorgkosten vanuit de basisverzekering. Daarbij wordt duidelijk dat de gemiddeld hogere zorgkosten van Molukkers in de leeftijd van 40 tot 60 jaar voornamelijk het gevolg zijn van de sterke aanwezigheid van de kinderen van Molukse migranten. In die leeftijdscategorie hadden kinderen van Molukse migranten in 2016 gemiddeld iets hogere zorgkosten dan de groep met een Nederlandse achtergrond: 2,1 om 1,9 duizend euro. Voor de overige leeftijdscategorieën geldt dat de Molukse generaties gemiddeld juist lagere zorgkosten hebben dan personen met een Nederlandse achtergrond.

6.5 Gemiddelde zorgkosten basisverzekering, 2016

Verschillen in zorgkosten verklaard

Zoals hierboven aangegeven hebben Molukkers ook binnen leeftijdscategorieën overwegend lagere zorgkosten vanuit de basisverzekering dan personen met een Nederlandse achtergrond. De vraag is echter in hoeverre deze lage zorgkosten het gevolg zijn van verschillen in achtergrondkenmerken tussen beide groepen. Behalve voor leeftijd wordt in dit onderzoek ook gecorrigeerd voor verschillen in opleidingsniveau, stedelijkheid van de woonomgeving, geslacht en of iemand woonachtig is in een gemeente met een Molukse wijk. Hierbij is onderzocht wat de positie is van de totale groep Molukkers in Nederland ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond, alsook de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten apart.

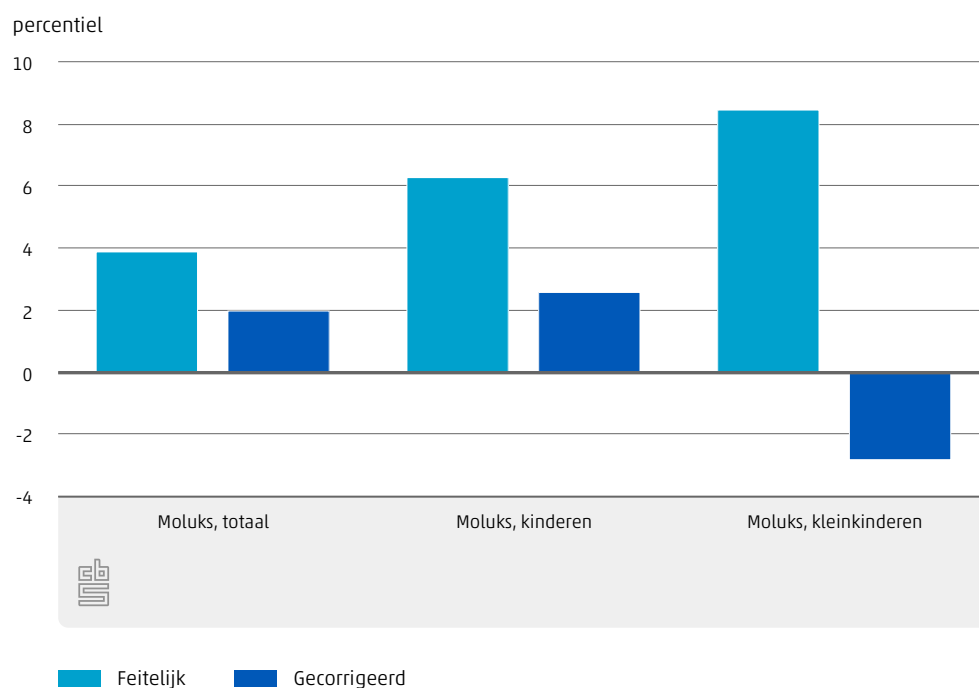
Zorgkosten in percentielen

Omdat de gegevens over zorgkosten vanuit de basisverzekering uitbijters bevatten, is ervoor gekozen om de zorgkosten in percentielen als doelvariabele te hanteren. Deze percentielen zijn een verdeling van de zorgkosten wanneer deze in 100 stukken worden verdeeld. Wanneer personen in percentielen 1 tot en met 50 zitten, wil dit zeggen dat zij in de helft van de bevolking zitten met de laagste totale zorgkosten. Personen in percentielen 51 tot en met 100 zitten in helft met de hoogste totale zorgkosten. Het gemiddelde van de zorgkosten vanuit de basisverzekering in percentielen van de totale groep met een Molukse achtergrond komt overeen met het 47ste percentiel. Personen met een Nederlandse achtergrond zitten met hun zorgkosten gemiddeld in het 51ste percentiel.

Vershil in leeftijd grootste verklaring lagere zorgkosten Molukkers

Wanneer wordt gecorrigeerd voor verschillen in achtergrondkenmerken wordt het verschil in zorgkosten tussen de totale Molukse populatie en personen met een Nederlandse achtergrond teruggebracht van 3,9 tot 2,0 percentielen. Dat betekent dat ongeveer de helft van het verschil in zorgkosten tussen Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond kan worden verklaard door de in dit model gehanteerde achtergrondkenmerken. Vooral leeftijdsverschillen zorgen voor verschillen in de hoogte van de zorgkosten. Omdat Molukkers gemiddeld jonger zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond, liggen de zorgkosten voor deze groep gemiddeld 2,7 percentiel lager dan onder de groep met een Nederlandse achtergrond. Daar staat tegenover dat opleidingsniveau en stedelijkheid van de woonomgeving juist samengaan met relatief hoge zorgkosten, samen ongeveer 0,6 percentiel. Mensen met een lager opleidingsniveau en mensen die wonen in zeer sterk stedelijke gebieden, blijken hogere zorgkosten te maken. Omdat Molukkers in vergelijking met personen met een Nederlandse achtergrond vaker een lager opleidingsniveau hebben en vaker wonen in zeer sterk stedelijk gebied, zijn hun zorgkosten dus hoger. Doordat de groep met een Molukse achtergrond ongeveer dezelfde verhouding heeft in aantallen mannen en vrouwen als de groep met een Nederlandse achtergrond, speelt geslacht nauwelijks een rol in de verschillen in zorgkosten. Het gegeven dat Molukkers gemiddeld vaker wonen in een gemeente met een Molukse wijk heeft nauwelijks invloed op de hoogte van de zorgkosten.

6.6 Vershil in gemiddeld zorgkostenpercentiel, 2016

Gecorrigeerde zorgkosten nog steeds lager voor kinderen Molukse migranten

De verschillen in gemiddelde zorgkosten tussen de groep met een Nederlandse achtergrond en de kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten zijn groter dan voor de totale groep Molukkers. Kinderen van Molukse migranten zitten gemiddeld 6,3 percentiel lager qua zorgkosten dan personen met een Nederlandse achtergrond. Na correctie voor achtergrondkenmerken bedraagt dit gecorrigeerde verschil 2,6 percentiel voor de kinderen van Molukse migranten.

Voor het overgrote deel heeft dit te maken met verschillen in leeftijdssamenstelling van de kinderen van Molukse migranten. Zij hebben voornamelijk lagere zorgkosten omdat zij gemiddeld jonger zijn dan de groep met een Nederlandse achtergrond. Het effect van leeftijd wordt voor een klein deel tenietgedaan, omdat de kinderen van Molukse migranten vaker in sterk stedelijk gebied wonen.

Zorgkosten kleinkinderen Molukse migranten na correctie iets hoger dan voor personen met Nederlandse achtergrond

Voor de kleinkinderen van Molukse migranten is het feitelijke verschil in zorgkosten met 8,5 percentiel nog groter. Net als bij de kinderen van Molukse migranten zorgt de gemiddeld jongere leeftijd van de kleinkinderen ertoe dat zij gemiddeld lagere zorgkosten hebben dan personen met een Nederlandse achtergrond. Wanneer de kleinkinderen van Molukse migranten eenzelfde leeftijdsopbouw zouden hebben als de groep met een Nederlandse achtergrond, zouden zij qua verwachte zorgkosten gemiddeld 11,6 percentiel hoger zitten dan nu het geval is. Het gecorrigeerde gemiddelde zorgkostenpercentiel van de kleinkinderen van Molukse migranten ligt daarmee 2,8 percentiel hoger dan onder personen met een Nederlandse achtergrond. De reden waarom hun zorgkosten na correctie hoger zijn is echter onbekend. Het overgrote deel van het verschil van 2,8 percentiel valt onder het onverklaarde deel van de analyses en betreft dus ongemeten factoren.

De zorgkosten van Molukkers zijn gemiddeld lager naarmate zij meer Molukse grootouders hebben. Dat geldt voor zowel de kinderen als de kleinkinderen van Molukse migranten. Voor een belangrijk deel hangt dit samen met het gegeven dat Molukkers met 3 of 4 grootouders gemiddeld jonger zijn dan hun generatiegenoten met 1 of 2 Molukse grootouders. Desondanks blijven de zorgkosten voor kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten met 1 of 2 Molukse grootouders na correctie voor achtergrondkenmerken nog steeds wat hoger dan voor hun generatiegenoten met 3 of 4 Molukse grootouders.

Conclusie

Op gebied van de in dit onderzoek beschouwde medicatieverstrekkingen laten personen met een Molukse achtergrond een wisselend beeld zien ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond. Zo krijgen zij – ook wanneer wordt gestandaardiseerd naar leeftijd – minder vaak antidepressiva-, ongeveer even vaak antipsychotica- en veel vaker diabetesmiddelen dan personen met een Nederlandse achtergrond. Dit laatste is wel in lijn met eerdere bevindingen van onder andere De Mooij e.a. (2020). Zo blijkt uit het Jaarrapport Integratie 2020 dat mensen met een migratieachtergrond in het algemeen vaker diabetesmiddelen krijgen dan personen met een Nederlandse achtergrond.

Ook onderzoeken van het Schellingerhout (2004) en Bodewes en Kunst (2013) rapporteerden eerder hogere gebruik van diabetesmiddelen en een hogere mate van suikerziekte onder Molukkers dan onder personen met een Nederlandse achtergrond. Op gebied van diabetesmiddelen kan worden geconcludeerd dat dit anno 2018 nog steeds het geval is.

Molukkers hebben gemiddeld lagere zorgkosten dan personen met een Nederlandse achtergrond. Voor de totale groep Molukkers valt dit verschil voor ongeveer de helft toe te schrijven aan een verschil in samenstelling van de bevolking. Personen met een Molukse achtergrond hebben vooral lagere zorgkosten omdat zij gemiddeld jonger zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond. Doordat Molukkers vaker in sterk stedelijk gebied wonen en gemiddeld lager opgeleid zijn dan personen met een Nederlandse achtergrond, wordt het effect van leeftijd op de zorgkosten echter iets minder sterk. Bij zowel de totale groep met een Molukse achtergrond, alsook de kinderen van Molukse migranten liggen de zorgkosten ook na correctie voor achtergrondkenmerken gemiddeld lager dan onder de groep met een Nederlandse achtergrond. Voor de kleinkinderen van Molukse migranten is dit juist andersom: hun zorgkosten liggen na correctie voor achtergrondkenmerken gemiddeld hoger dan voor de groep met een Nederlandse achtergrond.

7 Methodebeschrijving

Beschrijving populatie

Afbakening onderzoekspopulatie

De Molukse migratieachtergrond is geen aparte herkomstgroepering die het CBS in zijn classificaties hanteert. Hierdoor kan niet rechtstreeks via de classificatie herkomstgroepering bepaald worden in hoeverre personen wel of niet van Molukse komaf zijn. Om Molukse migranten en hun kinderen en kleinkinderen toch te kunnen onderscheiden is uitgegaan van passagierslijsten met achternamen van Molukkers die in 1951 per boot naar Nederland kwamen.¹⁾ Met behulp van deze lijst en identificatiegegevens die het CBS heeft op gebied van ouder-kind relaties, zijn alle personen die deze achternamen dragen en hun nageslacht geïdentificeerd.

Vervolgens is verder afgebakend naar moment van migratie. De grootste groep Molukkers is in 1951 per boot naar Nederland gekomen. Daarnaast kwam in 1962 nog een kleine groep Molukkers uit Nederlands-Nieuw-Guinea naar Nederland (Steijlen, 2015). Molukkers uit de eerste groep werden niet direct bij aankomst geregistreerd als zijnde ingezetenen van Nederland. Voor het grootste deel van de Molukkers gaan de gegevens namelijk niet verder terug dan het jaar 1958. Mede daarom is de populatie Molukkers in Nederland afgebakend als zijnde alle personen en hun nageslacht van diegenen die voor 1963 naar Nederland zijn gemigreerd, een als Moluks geïdentificeerde achternaam hebben en daarnaast op 1 januari 2018 staan ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP) als ingezetene van Nederland. Nagenoeg alle eerste generatie Molukkers zijn geboren in Nederlands-Indië, Nederlands-Nieuw-Guinea of Indonesië. Op basis van deze afbakening blijkt dat op 1 januari 2018 ruim 71 duizend Molukkers van verschillende generaties in Nederland woonden. Er wonen meer Molukkers in Nederland die niet voldoen aan de hier gebezigde afbakeningscriteria. Personen met een Molukse naam die zich in 1963 of later in Nederland vestigden en hun afstammelingen zijn in deze analyse buiten beschouwing gelaten. Per 1 januari 2018 gaat het om circa 24 duizend personen.

In dit onderzoek wordt de positie van personen met een Molukse achtergrond binnen verschillende domeinen in kaart gebracht en vergeleken met de positie van personen met een Nederlandse achtergrond. In de reguliere CBS-publicaties worden kleinkinderen van Molukse migranten ook tot de bevolking met een Nederlandse achtergrond gerekend wanneer hun beide ouders in Nederland geboren zijn. Omdat personen van deze generatie nu tot de populatie Molukkers in Nederland worden gerekend, vallen zij in deze publicatie dus niet onder de groep personen met een Nederlandse achtergrond.

De onderzoekspopulatie betreft behalve de ruim 71 duizend Molukkers dus ook de populatie personen met een Nederlandse achtergrond op peildatum 1 januari 2018. Dit zijn ruim 13 miljoen personen.

¹⁾ Deze lijst is in 2015 in samenwerking met Anton Kunst (Vrije Universiteit Amsterdam), Adeë Bodewes (Amsterdams Medisch Centrum) en het CBS opgesteld.

De resultaten van dit onderzoek hebben in veel gevallen betrekking op een eerder verslagjaar dan 2018. Dat komt omdat recentere gegevens ten tijde van dit onderzoek ontbraken. Ook voor de analyses die betrekking hebben op eerdere verslagjaren dan 2018 is de onderzoekspopulatie van 1 januari 2018 gehanteerd.

Onderzoeksmethode

Samenstellen onderzoeksbestand

Voor de bepaling van de positie die personen met een Molukse achtergrond innemen ten opzichte van personen met een Nederlandse achtergrond is een onderzoeksbestand samengesteld met persoonsgegevens uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB). Het SSB bevat databestanden met gegevens over personen, uitkeringen, banen, inkomen, opleidingen, huishoudens, woningen, ruimtelijke indelingen en nog veel meer. Deze gegevens zijn onderling gekoppeld. Door de relatief kleine omvang van de populatie Molukkers in Nederland, zijn de analyses beperkt tot de registraties uit het SSB. Er is geen gebruik gemaakt van informatie uit CBS-enquêtes.

Generatieafleiding Molukkers

Het CBS hanteert exact omschreven definities en terminologieën voor bevolkingsgroepen. Voor het bepalen van de migratieachtergrond staat normaal gesproken het geboorteland van de ouders centraal. Voor personen met een migratieachtergrond geldt dat ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Wanneer iemand zelf in het buitenland is geboren behoort deze tot de eerste generatie met een migratieachtergrond, terwijl iemand van de tweede generatie in Nederland is geboren.

De in dit onderzoek gehanteerde definitie van generaties Molukkers wijkt af van de definitie die doorgaans door het CBS wordt gehanteerd. In dit onderzoek wordt de generatie waartoe een Molukker behoort niet bepaald vanuit het oogpunt van (één van de) ouders van een kind, maar vanuit het oogpunt van de nakomelingen van ouders. Dat betekent dat ook alle kinderen en kleinkinderen van Molukse migranten worden gerekend tot de populatie Molukkers in Nederland.

Bij de bepaling van de Molukse generaties is steeds de Molukse populatie als uitgangspunt genomen. Ouders met een andere herkomstgroepering dan de Molukse of Nederlandse hebben dus geen invloed bij de bepaling van de Molukse generaties.

Oaxaca-Blinder decompositie methode

In een aantal hoofdstukken is de Oaxaca-Blinder decompositie methode uitgevoerd (zie ook Jann, 2008). De Oaxaca-Blinder decompositie analyse is een variant van de meervoudige regressiemethode. Deze methode wordt doorgaans gebruikt om een kloof in gemiddelde uitkomsten tussen twee groepen te bekijken. Dit wordt gedaan door middel van een aparte lineaire regressieanalyse per groep. In dit onderzoek is gebruik gemaakt van de Oaxaca-Blinder methode om de verschillen tussen personen met een Molukse en een Nederlandse

achtergrond in werk, inkomen, criminaliteit, onderwijsniveau en zorgkosten nader te onderzoeken.

Met de Oaxaca-Blinder methode kunnen verschillen tussen Molukkers of specifieke generaties Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond uitgesplitst worden in een 'verklaarbaar' deel en een residu of 'onverklaarbaar' deel (Jann, 2008). Het verklaarbare deel geeft weer welk gedeelte van de verschillen kan worden toegeschreven aan verschillen in objectieve factoren die in het model zijn opgenomen, zoals onderwijs of werkervaring, tussen personen met een Nederlandse en Molukse achtergrond. Daarentegen weerspiegelt het onverklaarbare deel het gedeelte van de verschillen tussen Molukkers en personen met een Nederlandse achtergrond dat overblijft na correctie voor de verschillen in de achtergrondvariabelen die worden meegenomen in het model.²⁾ De Oaxaca-Blinder decompositie analyse maakt dit onderscheid op het niveau van achtergrondvariabelen. Dit is mogelijk omdat er voor iedere groep een aparte vergelijking geschat wordt. Daarom kan er bijvoorbeeld bekeken worden of een man met een Nederlandse achtergrond en een hoog opleidingsniveau dezelfde inkomenspositie heeft als een Molukse man met een hoog opleidingsniveau.

Operationalisering

In deze paragraaf wordt toegelicht hoe de belangrijkste begrippen uit het onderzoek zijn geoperationaliseerd.

Aantal Molukse grootouders

Het aantal Molukse grootouders wordt bepaald aan de hand van gegevens die het CBS heeft op het gebied van ouder-kind relaties. Door de populatie Molukkers in Nederland via de oud-kind relaties steeds door te koppelen tot de grootouders, kan voor de jongere Molukse generaties het aantal grootouders dat ook een Molukse achtergrond heeft worden bepaald. Bij de bepaling van het aantal Molukse grootouders onder Molukse migranten ligt dit lastiger, daar gegevens van ouders en grootouders van Molukse migranten vaak niet beschikbaar zijn. Wel zijn gegevens over het geboorteland en geboortedatum van de ouders van Molukse migranten beschikbaar, omdat deze werden opgevraagd toen zij zich lieten registreren in Nederland. Om het aantal Molukse grootouders voor de Molukse migranten toch te kunnen afleiden, is gebruik gemaakt van deze oudergegevens. Daarbij worden ouders van Molukse migranten afgeleid als Moluks wanneer zij voor 1963 geboren zijn in Nederlands-Indië, Nederlands-Nieuw-Guinea of Indonesië. Voor alle ouders van Molukse migranten waarvan is bepaald dat zij Moluks zijn, wordt uitgegaan dat de bijbehorende grootouders ook een Molukse achtergrond hebben.

Arbeidsdeelname

Betaald werk als werknemer of zelfstandige.

2) Het bestaan van een niet te verklaren deel betekent niet dat er sprake is van discriminatie of dat een verschil kan worden toegeschreven aan culturele verschillen. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat kenmerken een rol spelen die niet zijn opgenomen in het gebruikte model.

Jeugdbescherming

Een maatregel die de rechter dwingend oplegt met het doel bedreiging voor de veiligheid en ontwikkeling van het kind op te heffen. Een kind of jongere wordt dan 'onder toezicht gesteld' of 'onder voogdij geplaatst'.

Jeugdhulp

Hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere of opvoedingsproblemen van de ouders. Het betreft hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014).

Gemeente met een Molukse wijk

In de jaren 1950 werden verspreid over Nederland aparte wijken gebouwd om groepen Molukkers in te huisvesten. Uiteindelijk zijn er meer dan zestig Molukse woonwijken gerealiseerd. Onderling bestaat veel verschil in omvang van de wijk. Zo gaat het in enkele gevallen om één specifieke straat, in andere gevallen omvat de Molukse wijk meerdere huizenblokken. Omdat de Molukse wijken geen administratieve wijken zijn, is onduidelijk wat per gemeente de precieze afbakening omvat van de Molukse wijken en welke Molukse wijken anno 2018 nog steeds bestaan. Daarom is in dit onderzoek gekozen om de Molukse wijken te benaderen op gemeentelijk niveau. Om de gemeenten met een Molukse wijk te identificeren is uitgegaan van de 'Molukse gemeenschappen' zoals Straver (2005) deze hanteert. Hierbij ging het oorspronkelijk om 70 gemeenten met een Molukse wijk. Door verschillende gemeentelijke fusies zijn er in 2018 67 gemeenten met een Molukse wijk. Het is niet bekend of en in welke hoedanigheid de Molukse wijken anno 2018 nog altijd in deze gemeenten aanwezig zijn. Hierdoor bestaat de mogelijkheid dat in enkele gemeenten de Molukse wijk in de loop der tijd verdwenen is.

Persoonlijk bruto inkomen

Het persoonlijk bruto inkomen omvat inkomen uit arbeid, inkomen uit eigen onderneming, uitkering inkomensverzekeringen en uitkering sociale voorzieningen (m.u.v. kinderbijslag en kindgebonden budget).

Sociaaleconomische positie

De sociaaleconomische positie wordt bepaald aan de hand van de voornaamste inkomstenbron van personen. Werkzame personen zijn mensen die hun voornaamste inkomsten krijgen uit een baan als werknemer, overige arbeid of arbeid in het buitenland, of uit een baan als zelfstandige. Uitkeringsontvangers hebben voornamelijk inkomsten uit een arbeidsongeschiktheidsuitkering (AO), werkloosheidsuitkering (WW), bijstandsuitkering (ABW), een overige uitkering (IOAW, IOAZ, Wachtgeld en Ziektewet) of een uitkering uit het buitenland. Voor mensen met een pensioen ligt het zwaartepunt bij inkomsten uit een pensioenuitkering en voor scholieren en studenten zijn dat inkomsten uit een beurs.

Degenen zonder inkomen hebben geen inkomstenbron uit werk, uitkering, pensioen of studiebeurs. Bij gelijke inkomsten geldt de bovengenoemde hiërarchie van posities: werk gaat bijvoorbeeld voor een uitkering. Overigens kan het theoretisch zo zijn dat een inwoner van Nederland buiten Nederland wordt betaald door een buitenlandse (onder)aannemer waardoor misschien geen inkomen wordt waargenomen in de Nederlandse registraties. Dat kan de reden zijn dat een persoon (onterecht) valt in de categorie 'zonder inkomen'.

Verdachte van een misdrijf

Het betreft de personen die geregistreerd zijn in het registratiesysteem Basis Voorziening Handhaving (BVH) van de politie en ingeschreven staan in het bevolkingsregister van een Nederlandse gemeente. In dit onderzoek is ieder persoon als verdachte van een misdrijf beschouwd die in de periode 2014 tot en met 2018 ten minste één keer als zodanig is geregistreerd. Een persoon die binnen deze periode meer dan één keer is geregistreerd, wordt slechts één keer meegeteld in het totaal aantal verdachten.

Voortijdig schoolverlaters (vsv'ers)

Leerlingen die in een gegeven jaar het onderwijs verlaten zonder startkwalificatie. Een leerling beschikt over een startkwalificatie met een havo- of vwo-diploma of met een mbo-2 diploma. Een vmbo-diploma of een mbo-1 diploma volstaat niet als startkwalificatie. Het aantal voortijdig schoolverlaters vanuit het voortgezet onderwijs is relatief beperkt. In dit onderzoek is daarom iedereen als vsv'er beschouwd die in ten minste één van de onderwijsjaren 2012/'13 tot en met 2016/'17 het mbo zonder startkwalificatie heeft verlaten. Een mbo'er die binnen deze periode meer dan één keer als vsv'er is geregistreerd, wordt slechts één keer meegeteld in het totaal aantal vsv'ers.

Kwaliteit van de uitkomsten

Betrouwbaarheid kleine aantallen

De totale populatie Molukkers in Nederland is met ruim 71 duizend personen niet zo heel groot. Voor analyses op gebied van verdachten van een misdrijf, voortijdig schoolverlaten en niveau in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs is de vulling voor de groep Molukkers daardoor beperkt. Hierdoor kunnen uitkomsten per verslagjaar verschillen. Omdat het doel van dit onderzoek is om een algemeen beeld te geven van de positie van Molukkers in Nederland, en geen ontwikkelingen door de jaren heen, is ervoor gekozen om voor de indicatoren verdachte van een misdrijf, voortijdig schoolverlaten en niveau in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs de gegevens van vijf jaren te combineren.

Met name voor de cijfers over verdachten van een misdrijf en voortijdig schoolverlaters levert dit afwijkende, overwegend hogere cijfers dan in andere CBS-publicaties en op StatLine. In een verslagperiode van 5 jaar is immers een groter aantal personen als verdachte van een misdrijf of voortijdig schoolverlater geregistreerd dan in een verslagperiode van 1 jaar. Doordat in dit onderzoek de som van de geregistreerde verdachten (recidives uitgezonderd) en voortijdig schoolverlaters over de periode van 5 jaar wordt genomen in plaats van een

jaargemiddelde, vallen deze cijfers dus hoger uit dan de cijfers in andere CBS-publicaties en Statline. Omdat de populatie leerlingen in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs jaarlijks vrijwel geheel verandert, is de afwijking voor deze cijfers ten opzichte van andere CBS-publicaties beperkt.

Bronbeschrijving

De volgende bronnen en/of leveranciers van bronnen worden kort beschreven:

- BAGplus;
- Basisregistratie Personen (BRP);
- Basisvoorziening Handhaving (BVH));
- Integraal Inkomens- en vermogensonderzoek;
- Onderwijsstatistieken;
- Opleidingsniveaubestand;
- Polisadministratie;
- Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB);

BAGplus

De BAGplus bestaat uit data uit de Basisregistraties Adressen en Gebouwen (BAG) aangevuld met afleidingen en data uit andere bestanden (onder andere de WOZregistratie).

De BAG bevat gemeentelijke basisgegevens van alle gebouwen en adressen in Nederland.

De gemeenten zijn verantwoordelijk voor de kwaliteit van de vulling van de BAG.

Het Kadaster beheert de Landelijke Voorziening BAG en krijgt de gegevens aangeleverd door de gemeenten.

Het CBS verzamelt gegevens over de waarde van het onroerend goed op basis van de Wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ). Deze wet verplicht gemeenten al het onroerend goed (WOZ-objecten), inclusief al het in aanbouw zijnde en leegstaande onroerend goed, binnen de gemeentegrenzen periodiek te taxeren. Op basis van de WOZ-registratie kan voor woonruimten de eigendomssituatie en waarde van de woning worden vastgesteld. De WOZ-registratie is voor één peilmoment per jaar (1 januari) beschikbaar.

Basisregistratie Personen (BRP)

Register waarin alle ingezetenen van Nederland staan ingeschreven. Ook niet-ingezetenen maken deel uit van het register. Mensen die in Nederland hebben gewoond (formeel ingezetene zijn geweest) maar zijn geëmigreerd en mensen die zijn overleden maken deel uit van het register. De BRP bevat onder meer informatie over persoonskenmerken als geboortedatum, geboorteland en geslacht alsook gegevens over gerelateerden, zoals ouders, kinderen en partner(s). Ook adresgegevens zijn opgenomen in de BRP.

De Wet gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) vormt de grondslag voor de gemeentelijke bevolkingsregisters. Vanaf januari 2014 is de Wet GBA vervangen door de Wet basisregistratie personen (Wet BRP).

Uitgezonderd zijn:

- Inwoners van Nederland die gebruik maken van uitzonderingsregels die gelden met betrekking tot opneming in de bevolkingsregisters (niet-Nederlandse diplomaten en niet-Nederlandse NAVO-militairen). Zij mogen zelf bepalen of zij in de bevolkingsregisters ingeschreven worden of niet.
- Asielzoekers die korter dan zes maanden in de centrale opvang verblijven en nog geen verblijfsvergunning hebben gekregen.

Basisvoorziening Handhaving (BVH)

De gegevens over geregistreerde verdachten van misdrijven zijn afkomstig uit de registratiesystemen van de Nationale Politie. De politie registreert iemand als 'verdachte van een misdrijf' wanneer een redelijk vermoeden van schuld bestaat. De in dit onderzoek gebruikte data is afkomstig uit de 'Basisvoorziening Handhaving' (BVH). De BVH bevat informatie onder andere informatie over het type delict. Persoonsinformatie over bijvoorbeeld het geslacht, land van herkomst en leeftijd is afkomstig uit het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB). Het aantal verdachten wordt weergegeven als percentage van dezelfde groep in de bevolking. De cijfers hebben alleen betrekking op personen die op een adres bij een gemeente zijn ingeschreven in de BRP (Basisregistratie Personen). BVH levert geen compleet beeld van de geregistreerde criminaliteit in Nederland. De gegevens van de bijzondere opsporingsdiensten (FIOD-ECD, douane) zijn vaak niet opgenomen in BVH. Diverse typen misdrijf, zoals economische delicten, milieudelicten of uitkeringsfraude, zijn hierdoor ondervertegenwoordigd in de cijfers. De gegevens zijn van verdachten, niet van veroordeelden. Na drie jaar 'bevriest' het CBS de data en worden verdachten die gevonden worden bij misdrijven die ouder zijn dan 3 jaar niet meer meegeteld in de verdachtencijfers.

Inkomen Personen

Het bestand bevat het jaarinkomen van alle personen behorende tot de bevolking van Nederland op 1 januari van het verslagjaar. De belangrijkste berichtgever is de Belastingdienst.

Integraal Inkomens- en vermogensonderzoek

Het Integraal Inkomens- en vermogensonderzoek geeft een beeld van de samenstelling en verdeling van het inkomen en vermogen van personen en huishoudens in Nederland. De populatie bestaat uit de bevolking van Nederland in particuliere huishoudens op 1 januari. Het onderzoek is gebaseerd op integrale registraties van de Belastingdienst, Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO), Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) en de BRP.

Meer informatie is te vinden op de [website](#) van het CBS.

Onderwijsstatistieken

De onderwijsstatistieken geven een breed overzicht van diverse aspecten van het onderwijs in Nederland. De meeste informatie heeft betrekking op de leerlingen/studenten en de geslaagden/afgestudeerden bij de verschillende onderwijssoorten. Daarnaast zijn er gegevens over onderwijsinstellingen, de overheidsuitgaven aan onderwijs, het opleidingsniveau van de bevolking, stromen in het onderwijs, studievoortgang van leerlingen/studenten en voortijdig schoolverlaten en de bestemming van geslaagden/afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Van de meeste onderwijssoorten zijn ook regionale cijfers beschikbaar. Het grootste deel van de statistieken betreft het onderwijs dat wordt bekostigd door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap of het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. In het kader van leven lang leren is er ook informatie over de deelname aan bedrijfsopleidingen en het niet-bekostigd onderwijs.

Opleidingsniveaubestand

Het Opleidingsniveaubestand bevat data over het hoogst behaalde en hoogst gevolgde opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking op peildatum 1 oktober. Het bestand is gebaseerd op gegevens uit diverse registers (voor een belangrijk deel uit de Onderwijsnummerbestanden van DUO en de EBB). Door het gebruik van meerdere (jaargangen van) bronnen heeft het een zeer hoge dekking (2018: ruim 11,5 miljoen personen) die bovendien jaarlijks toeneemt. Alhoewel de dekking hoog is, vertegenwoordigt het bestand niet de gehele doelpopulatie. De informatie is voor een deel van de bevolking integraal en voor de overige personen op steekproefbasis. Het bestand bevat een ophooggewicht.

Polisadministratie

De Polisadministratie bevat gegevens over banen en is gebaseerd op data uit de loonaangiften van de Belastingdienst. De loonaangiften bevatten gegevens over inkomensverhoudingen (uit de loonadministratie) van werkgevers en andere inhoudingsplichtigen. Het doel van de Polisadministratie is inzicht te krijgen in arbeidscontracten en loon van werknemers.

De Belastingdienst ontvangt de loonaangifte en het UWV maakt daar de Polisadministratie van.

Registraties van uitkeringen bij gemeenten

De registraties van uitkeringen bij de gemeenten bestaan uit uitkeringen van personen. De gemeenten registreren bijstandsuitkeringen. Hieronder vallen uitkeringen in het kader van de Participatiewet (PW), de Wet inkomensvoorziening oudere gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) en de Wet gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ).

Registraties van uitkeringen bij het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV)

De registraties van uitkeringen bij het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV) bestaan uit uitkeringen van personen. Het UWV registreert werkloosheidsuitkeringen (WW), uitkeringen in het kader van de Ziektewet (ZW) en arbeidsongeschiktheidsuitkeringen (AO). Onder de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen vallen uitkeringen op grond van de volgende wetten: Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO), Wet werk en inkomen naar arbeidsvermogen (WIA), Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen (WAZ) en de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wet Wajong/Wajong2010/Wajong2015).

Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB)

Het doel van het Stelsel van Sociaal-statistische Bestanden (SSB) is het verschaffen van microdata waarmee een samenhangende, consistente beschrijving kan worden gegeven van een aantal aspecten van de bevolking van Nederland. Het SSB is een stelsel van op individueel niveau koppelbare registers en enquêtes. Met gegevens uit het SSB worden voor verschillende onderwerpen statistieken gemaakt en wordt sociaalwetenschappelijk onderzoek uitgevoerd. De SSB-populatie betreft alle personen die in Nederland wonen en personen die niet in Nederland wonen maar wel in Nederland werken, een uitkering dan wel pensioen vanuit Nederland ontvangen of in Nederland onderwijs volgen. Er zijn onder meer gegevens beschikbaar over personen, uitkeringen, banen, inkomen, opleidingen, huishoudens, woningen en ruimtelijke indelingen. Door de opzet van het SSB is samenhangende informatie aanwezig voor kleine groepen in de samenleving, kan regionaal sterk gedetailleerde informatie worden gegeven en kunnen groepen personen door longitudinaal onderzoek gevolgd worden.

Vektis (zorgkosten)

Vektis is het informatiecentrum voor de zorg van Zorgverzekeraars Nederland. Vektis ontvangt van zorgverzekeraars en volmachthouders op kwartaalbasis een bestand met per verzekerde persoon per zorgvorm (bijvoorbeeld huisartsenzorg, ziekenhuiszorg, etcetera) de totale kosten die zijn betaald vanuit de basisverzekering. Vektis maakt op basis van acht kwartalen (jaar t en t+1) een jaarbestand. Verzekeraars schatten per type zorg de nog te verwachten kosten, deze worden verdeeld over de personen die voor die zorgvorm al kosten hadden gemaakt.

Meer informatie is te vinden op de [website](#) van het CBS.

Zelfstandigen

Zelfstandig ondernemers zijn personen die in een verslagjaar winstaangifte in de aangifte inkomstenbelasting hebben opgegeven. De aangifte- en inkomensgegevens worden afgeleid uit de winstaangiften Inkomstenbelasting (IB) en voorlopige IB-aanslagen.

Zorginstituut Nederland (geneesmiddelenverstrekking)

Zorgverzekeraars leveren aan het Zorginstituut Nederland (tot april 2014 bekend als College voor Zorgverzekeringen, CVZ) gegevens over alle geneesmiddelenverstrekkingen per persoon die vergoed worden uit de verplichte basisverzekering voor geneeskundige zorg. Deze registratie bestaat sinds 2006 en wordt gebruikt voor de risicoverevening (RVE-bestanden), waarbij de zorgverzekeraars gecompenseerd worden voor hun patiëntenpopulatie. Het is een volledig dekkend bestand dat nagenoeg volledig koppelbaar is met de Basisregistratie Personen. De geneesmiddelen zijn op basis van artikelcodes ingedeeld naar ATC-klasse (anatomisch, therapeutisch, chemisch), een classificatiesysteem van de WHO (World Health Organization).

Meer informatie is te vinden op de [website](#) van het CBS.

Literatuur

Bodewes, A. & A. Kunst (2013). *De Gezondheid van Molukkers in Nederland. Resultaten van het eerste landelijke onderzoek naar de gezondheid van Molukkers*. Amsterdam: Academisch Medisch Centrum.

Gijsberts, M. & A. Merens (red) (2004). *Emancipatie in estafette. De positie van vrouwen uit etnische minderheden*. Den Haag: SCP / ISEO.

Huijnk, W., & I. Andriessen (2016). *Integratie in zicht. De integratie van migranten in Nederland op acht terreinen nader bekeken*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Jann, B. (2008). The Blinder-Oaxaca decomposition for linear regression models. *The Stata Journal*, 8(4), 453–479.

Martens, E. & J. Veenman (1993). De onderwijspositie en schoolloopbaan van Molukse jongeren. In: A. Boelens (Red.), *De positie van Molukse leerlingen in basis- en voortgezet onderwijs. Een lustrum in onderzoeken*. Utrecht: Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers.

Mooij, M. de, D. Dieleman & S. de Regt (2020). *Jaarrapport Integratie 2020*. Den Haag/Heerlen/Bonaire: Centraal Bureau voor de Statistiek.

Schellingerhout, R. (2004). *Gezondheid en welzijn van allochtone ouderen*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.

Smeets, H. & F. Steijlen (2008) *In Nederland gebleven. De geschiedenis van Molukkers 1951–2006*. Amsterdam: Bakker.

Spijker, F. van, K. Van der Houwen & R. Van Gaalen (2017). Invloed ouderlijk opleidingsniveau reikt tot ver in het voortgezet onderwijs. *Economische Statistische Berichten*.

Steijlen, F. (2015). Molukkers in Nederland, een sociale geschiedenis van uitersten. *Historisch Tijdschrift Groniek*, nr. 208-9, 219–235.

Straver, H. (2005). *Oog voor Molukse leerlingen. Pleidooi voor verbetering van de onderwijspositie van Molukkers*. Utrecht: Landelijk Steunpunt Educatie Molukkers.

Tunjanan, T. & J. Veenman (2008). *Molukse jongeren en Onderwijs – Quick Scan*. Rotterdam: FORUM/Ger Guijs.

Veenman, J. (2001). *Molukse jongeren in Nederland. Integratie met de rem erop*. Assen: Van Gorcum.

Bijlagen

1. Logistische regressieanalyse van het wel (1) of niet (0) hebben van een Molukse partner, Molukkers die op 1-1-2018 gehuwd waren of een geregistreerd partnerschap hadden

	Beta	SE	sign.
Intercept	-0,25	0,05	#
Geslacht (ref = man)			
Vrouw	0,16	0,04	#
Generatie (ref = Molukse migranten)			
Kinderen van Molukse migranten	-0,58	0,05	#
Kleinkinderen van Molukse migranten	-0,71	0,09	#
Aantal grootouders (ref = 3 of 4)			
1 of 2	-1,46	0,06	#
Hoogst behaalde onderwijsniveau (ref = midden)			
Laag	0,15	0,05	#
Hoog	-0,34	0,06	#
Stedelijkheid van de woongemeente (ref = sterk)			
Zeer sterk	-0,18	0,06	#
Matig	0,29	0,05	#
Weinig	0,37	0,06	#
Niet	0,85	0,10	#
Aanwezigheid van Molukse wijk in woongemeente (ref = ja)			
Nee	-1,82	0,06	#

Bron: CBS

# p<0.01

2. Bijdrage van factoren voor het verklaren van verschillen in aandeel leerlingen op havo/vwo in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs, 2012/'13/2016/'17 (in procentpunten)

	Moluks, totaal
	in procentpunten
Geslacht	-0,1
Leeftijd	1,0
Hoogst behaalde onderwijsniveau moeder	2,5
Leeftijd moeder bij geboorte	-0,2
Schooljaar	0,0
Gezinskenmerken	
Ouderlijke structuur	1,2
Huishoudinkomen	0,2
Woonkenmerken	
Gemeente met Molukse wijk	-0,4
Stedelijkheid woongemeente	-0,7

2. Bijdrage van factoren voor het verklaren van verschillen in aandeel leerlingen op havo/vwo in leerjaar 3 van het voortgezet onderwijs, 2012/'13/2016/'17 (in procentpunten) (vervolg)

	Moluks, totaal
	in procentpunten
Feitelijk verschil	8,0
Vershil verklaard	4,4
Vershil Onverklaard ¹⁾	3,6
Percentage verklaard	55

Bron: CBS

¹⁾ Dit verschil is statistisch significant ($p < 0.001$).

3. Bijdrage van factoren voor het verklaren van verschillen in arbeidsdeelname, 2017

	Moluks, totaal	Moluks, kinderen	Moluks, kleinkinderen
	in procentpunten		
Geslacht	0,0	0,0	0,0
Leeftijd	-0,5	1,1	-5,2
Hoogst behaalde onderwijsniveau	1,4	1,9	0,2
Onderwijsrichting	0,4	0,4	0,5
Gezinskenmerken			
Heeft een partner met werk	1,7	1,2	2,7
Leeftijd jongste kind	0,0	-0,2	0,4
Woonkenmerken			
Gemeente met Molukse wijk	0,0	0,0	0,0
Stedelijkheid woongemeente	0,5	0,4	0,5
Provincie woongemeente	0,1	0,1	0,2
Feitelijk verschil	3,9	4,0	1,8
Vershil verklaard	3,4	4,8	-0,8
Vershil Onverklaard ¹⁾	0,5	-0,9	2,5
Percentage verklaard	88	122	-44

Bron: CBS

¹⁾ Deze verschillen zijn statistisch significant ($p < 0.05$).

4. Bijdrage van factoren voor het verklaren van verschillen in inkomen, 2017

	Moluks, totaal	Moluks, kinderen	Moluks, kleinkinderen
	in 1 000 euro		
Geslacht	0,1	0,1	0,1
Leeftijd	0,1	-0,1	0,4
Hoogst behaalde onderwijsniveau	3,0	2,0	2,4
Werkervaring	2,7	-1,7	11,9
Baankenmerken			
Soort contract	0,8	0,1	1,8
Soort baan	0,2	0,1	0,2
Contracturen per week	0,4	-0,3	1,8
Standaard bedrijfsindeling	0,3	-0,1	0,8

4. Bijdrage van factoren voor het verklaren van verschillen in inkomen, 2017 (vervolg)

	Moluks, totaal	Moluks, kinderen	Moluks, kleinkinderen
	in 1 000 euro		
Woonkenmerken			
Gemeente met Molukse wijk	0,0	0,0	0,0
Stedelijkheid woongemeente	0,0	0,0	0,0
Arbeidsmarktregio	-0,2	-0,1	-0,1
Feitelijk verschil	10,1	2,3	20,5
Vershil verklaard	7,3	0,0	19,2
Vershil Onverklaard ¹⁾	2,8	2,3	1,2
Percentage verklaard	73	-2	94

Bron: CBS

¹⁾ Deze verschillen zijn statistisch significant ($p < 0.001$).

5. Bijdrage van factoren voor het verklaren van verschillen in aandeel verdachten van een misdrijf, 2014 tot en met 2018 (in procentpunten)

	Moluks, 12 tot 18 jaar	Moluks, 18 tot 25 jaar	Moluks, 25 tot 45 jaar	Moluks, 45 jaar en ouder
	in procentpunten			
Geslacht				
Geslacht	-0,1	0,0	0,0	0,0
Leeftijd				
Leeftijd	0,0	0,0	0,2	0,3
Sociaaleconomische positie				
Sociaaleconomische positie		0,2	0,2	0,1
Leeftijd moeder bij geboorte	-0,1	-0,1	0,1	0,0
Onderwijsniveau				
Hoogst behaald			0,5	0,0
Hoogst gevolgd	0,5	0,7		
Woonkenmerken				
Gemeente met Molukse wijk	-0,1	0,0	-0,1	0,0
Stedelijkheid woongemeente	0,5	0,2	0,2	0,1
Woongemeente behoort tot G4	0,0	0,0	0,0	0,0
Gezinskenmerken				
Huishoudinkomen	0,0	0,0	0,1	0,0
Heeft een partner met werk			0,4	0,1
Ouderlijke structuur	0,6	0,1		
Heeft thuiswonende kinderen			-0,1	0,0
Feitelijk verschil	4,5	4,0	3,2	1,0
Vershil verklaard	1,5	1,1	1,6	0,7
Vershil Onverklaard ¹⁾	3,0	2,9	1,6	0,3
Percentage verklaard	33	28	51	67

Bron: CBS

¹⁾ Deze verschillen zijn statistisch significant ($p < 0.001$).

6. Bijdrage van factoren voor het verklaren van verschillen in zorgkosten, 2016

	Moluks, totaal	Moluks, kinderen	Moluks, kleinkinderen
	in percentielen		
Geslacht	0,0	0,0	0,0
Leeftijd	2,7	3,9	11,6
Hoogst behaalde onderwijsniveau	-0,3	0,4	0,3
Woonkenmerken			
Gemeente met Molukse wijk	-0,1	-0,1	-0,1
Stedelijkheid woongemeente	-0,3	-0,4	-0,4
Feitelijk verschil	3,9	6,3	8,5
Vershil verklaard	1,9	3,7	11,3
Vershil Onverklaard ¹⁾	2,0	2,6	-2,8
Percentage verklaard	49	59	132

Bron: CBS

¹⁾ Deze verschillen zijn statistisch significant ($p < 0.001$).

Medewerkers

Auteurs

Katja Chkalova
Dion Dieleman
Carel Harmsen
Vincent de Heij
Niels Kooiman
Martine de Mooij
Han Nicolaas
Lenny Stoeldraijer

Redactie

Martine de Mooij
Dion Dieleman
Sabrina de Regt

Opmaak figuren

Karolien van Wijk